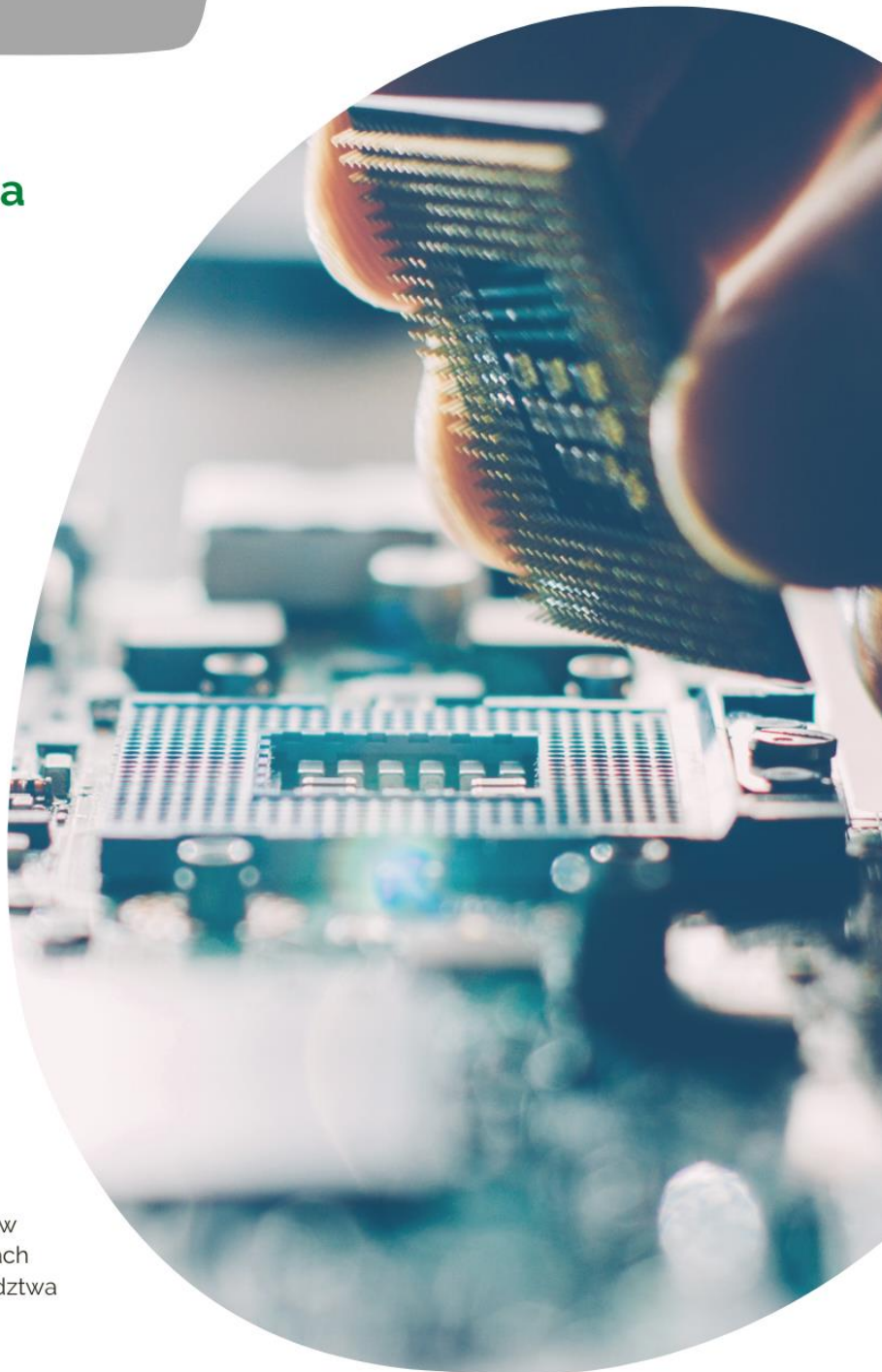


RAPORT KOŃCOWY

Ocena wpływu wsparcia RPOWP 2014-2020 na jakość kształcenia zawodowego w województwie podlaskim



Badanie ewaluacyjne finansowane ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2014-2020

Autorzy raportu:

Joanna Jaworska

Oliwia Mazan

Maciej Maj

Projekt okładki: Justyna Wojtun

Ilustracja na okładce: Stock

Białystok 2022

Copyright: Województwo Podlaskie, Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego

ISBN: 978-83-964117-2-3

Zamawiający

Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego

Departament Rozwoju Regionalnego

ul. Poleska 89, 15-874 Białystok



Podlaskie

Regionalne Obserwatorium
Terytorialne

Wykonawca

Openfield Sp. z o.o.

ul. Ozimska 4/7, 45-057 Opole

Openfield

Publikacja bezpłatna

Wykaz skrótów i użytych określeń

Skrót	Objaśnienie
BCU	Branżowe Centrum Umiejętności
BOF	Białostocki Obszar Funkcjonalny
CAWI	Computer-Assisted Web Interview
CKP	Centrum Kształcenia Praktycznego
CKZ	Centrum Kształcenia Zawodowego
EFRR	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
EFS	Europejski Fundusz Społeczny
FEdP	Program Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027
IOB	Instytucja Otoczenia Biznesu
IP	Instytucja Pośrednicząca
IT	Information Technology (Technologia Informacyjna)
IZ	Instytucja Zarządzająca
KPO	Krajowy Planu Odbudowy i Zwiększania Odporności
Kwalifikacje i/lub kompetencje	Ogółem kwalifikacje i kompetencje związane z zawodem, nie tylko takie, które zostały potwierdzone nabyciem uprawnień, certyfikatem (chyba, że w tekście zaznaczono inaczej)
MEiN	Ministerstwo Edukacji i Nauki
OKE	Okręgowa Komisja Egzaminacyjna
OP	Oś Priorytetowa
PI	Priorytet Inwestycyjny
PO WER	Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój

Skrót	Objaśnienie
RPOWP/ RPOWP 2014-2020/ Program	Regionalny Program Operacyjny Województwa Podlaskiego na lata 2014-2020
Strategia ZIT BOF/ Strategia ZIT BOF 2014-2020	Strategia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego na lata 2014-2020
SZOOP RPOWP 2014-2020	Szczegółowy Opis Osi Priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2014-2020
TDI	Telephone in-Depth Interview
TIK	Technologie Informacyjno-Komunikacyjne
WRB	Wskaźnik rezultatu bezpośredniego
WP	Wskaźnik produktu
WUP	Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku
ZDZ	Zakład doskonalenia zawodowego
ZIT	Zintegrowane Inwestycje Terytorialne
ZSE	Zespół Szkół Elektrycznych

Spis treści

Wykaz skrótów i użytych określeń	3
Streszczenie.....	6
Summary	10
Wprowadzenie	14
Opis przebiegu badania oraz zastosowanej metodyki badania	16
Telefoniczne wywiady pogłębione (TDI)	17
Badania ankietowe CAWI/CATI <i>mix mode</i>	17
Przedstawiciele szkół nieobjętych wsparciem	20
Warsztat rekomendacyjny	21
Metody i techniki analizy danych	21
Rozdział 1. Kontekst teoretyczny i regionalny	22
Podrozdział 1.1. Charakterystyka województwa podlaskiego	22
Podrozdział 1.2. Polityka regionalna	29
Podrozdział 1.3. Odtworzenie logiki interwencji dla działania 3.3 (PI 10iv) <i>Szkolnictwo zawodowe na rzecz konkurencyjności podlaskiej gospodarki</i>	33
Podrozdział 1.4. Odtworzenie logiki interwencji dla działania 8.2 (PI 10a) <i>Uzupełnienie deficytów w zakresie infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej</i>	35
Rozdział 2. Opis wyników badania ewaluacyjnego wraz z wnioskami	38
Podrozdział 2.1. Analiza i ocena skuteczności wsparcia	38
Podrozdział 2.2. Analiza i ocena efektywności wsparcia	98
Podrozdział 2.3. Analiza i ocena użyteczności wsparcia	119
Rozdział 3. Wnioski i rekomendacje	132
Aneks	139
Lista dokumentów źródłowych.....	139
Spis tabel	142
Spis wykresów	145
Spis rysunków	146

Streszczenie

Niniejsze badanie zostało zrealizowane na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Podlaskiego, w okresie od czerwca do października 2022 roku. Jego głównym celem była ocena wpływu wsparcia Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2014-2020 na poprawę jakości kształcenia zawodowego w województwie podlaskim, a w szczególności określenie jego skuteczności, efektywności oraz użyteczności.

Realizacja ewaluacji była możliwa dzięki wykorzystaniu zestawu metod i technik badawczych o różnym charakterze, z wykorzystaniem zróżnicowanych źródeł materiału badawczego: zarówno danych zastanych, jak i wywołanych. Zastosowano analizę desk research, obejmującą dokumentację programową oraz strategiczną dotyczącą polityki regionalnej województwa podlaskiego, dane gromadzone w ramach Programu na temat realizowanego wsparcia – w tym informacje szczegółowe o projektach, Beneficjentach oraz Uczestnikach (odbiorcach ostatecznych podjętych działań w ramach interwencji Programu) – raporty z dotychczas przeprowadzonych badań ewaluacyjnych oraz inne dostępne opracowania związane z obszarem edukacji zawodowej, dane statystyki publicznej. Ponadto także obowiązujące dokumenty prawne. Przeprowadzono badania jakościowe, obejmujące telefoniczne wywiady pogłębione z przedstawicielami instytucji zaangażowanych w realizację Programu oraz innych instytucji związanych z obszarem edukacji w województwie podlaskim, a także z dyrektorami szkół objętych wsparciem i przedsiębiorcami współpracującymi ze szkołami zawodowymi. Zrealizowano również badania ilościowe, uwzględniające szeroką perspektywę różnych grup respondentów: Beneficjentów, uczniów, nauczycieli oraz szkół korzystających z ewaluowanego wsparcia, a także uczniów, nauczycieli i szkół, które z niego nie skorzystały. Zgromadzony materiał badawczy został poddany analizom i interpretacji, w wyniku czego sformułowano najważniejsze wnioski oraz rekomendacje, dopracowane podczas konsultacji, która odbyła się w trakcie przeprowadzonego warsztatu rekomendacyjnego z udziałem przedstawicieli Urzędu Marszałkowskiego Województwa Podlaskiego.

Biorąc pod uwagę wyniki badania, należy stwierdzić, że przedmiotowa interwencja w dużym stopniu przyczyniła się do podniesienia jakości kształcenia zawodowego w województwie podlaskim. Wdrożone dzięki niej wsparcie ocenione zostało jako skuteczne, efektywne oraz użyteczne. Całokształt przeprowadzonych na potrzeby niniejszej ewaluacji badań wskazuje, że do najważniejszych rezultatów wdrożonego wsparcia należy zaliczyć wzrost kompetencji i kwalifikacji uczniów, zwiększający ich szanse na regionalnym rynku pracy. Był to jeden z podstawowych celów przyjętej logiki interwencji przypisywany Działaniu 3.3 *Szkolnictwo zawodowe na rzecz konkurencyjności podlaskiej gospodarki*. Co ważne, na osiągnięte rezultaty w tym zakresie duży wpływ, oprócz działań o charakterze merytorycznym dofinansowanych przez Europejski Fundusz Społeczny, miały także projekty wspierające infrastrukturę szkół zawodowych. Były one realizowane w ramach formuły projektów

zintegrowanych, objętych Działaniem 8.2 Programu i dofinansowanych z wykorzystaniem Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.

Zgodnie z wynikami badania, wśród uczniów objętych wsparciem, efekt w postaci podniesienia swoich kwalifikacji lub kompetencji jest najważniejszym efektem zarówno w ujęciu brutto, jak i netto (przypisanym tylko oddziaływaniu Programu). Najważniejsze w tym kontekście pozostają oferowane w projektach formy wsparcia przyczyniające się do podnoszenia kompetencji i kwalifikacji, w tym: kursy i szkolenia, staże i praktyki, które stwarzają możliwości poznania praktycznych aspektów wykonywania zawodu oraz doposażanie bazy dydaktycznej szkół. W tym kontekście zwrócić trzeba szczególną uwagę na wszechstronność i kompleksowość otrzymywanego przez uczniów wsparcia. Wyniki badania wskazują, że pozytywnie należy ocenić strukturę udzielonej pomocy, ze względu na duży udział uczestników korzystających z kilku form wsparcia na raz. Najwyższa częstość zanotowana została w odniesieniu do uczestnictwa w stażach/praktykach oraz korzystania ze szkoleń/kursów oferowanych w ramach projektów.

W przypadku grupy docelowej nauczycieli/instruktorów praktycznej nauki zawodu najbardziej skuteczne w kontekście celu interwencji pozostają oferowane formy wsparcia związane z doształcaniem nauczycieli, w tym: szkolenia i kursy, staże i praktyki, studia i kształcenie podyplomowe, a także doskonalenie zawodowe. Ponadto wysoką skutecznością odznacza się również wsparcie z wykorzystaniem TIK, przyczyniające się do podnoszenia kompetencji i kwalifikacji. W przypadku grupy nauczycieli najczęściej spotykanym efektem brutto również było podnoszenie kwalifikacji lub kompetencji. Natomiast w wyniku porównań do grupy nauczycieli nieobjętych wsparciem, okazało się, że najważniejszym efektem netto było nabywanie kompetencji kluczowych, uniwersalnych.

Badanie wykazało, że bez wsparcia Programu możliwe byłoby tylko częściowe osiągnięcie efektu, jakim było wyposażenie i doposażenie szkół w celu tworzenia warunków kształcenia zawodowego zbliżonych do miejsca pracy. Szczególnie pozytywnie należy ocenić rzeczywisty wpływ wsparcia Programu na tempo zmian odnośnie do liczby pracowni prowadzenia praktycznej nauki zawodu oraz w zakresie oceny nowoczesności ich wyposażenia.

Informacje zebrane na potrzeby niniejszej ewaluacji wskazują ponadto, że zintegrowane podejście do wdrażania wsparcia w ramach interwencji RPOWP 2014-2020, dało możliwość Beneficjentom, by wcielić w życie kompleksowe, wielotorowe działania na rzecz poprawy warunków kształcenia zawodowego w skali lokalnej, a co za tym idzie również w wymiarze regionalnym. Wykorzystanie podejścia zintegrowanego w procedurach wdrażania interwencji daje jednocześnie gwarancję realizacji zarówno komponentu wsparcia o charakterze merytorycznym, jak i infrastrukturalnym. Uzyskane efekty w tym zakresie należy ocenić pozytywnie.

Mimo tego, że dzięki interwencji poprawie uległa współpraca szkół zawodowych z pracodawcami w zakresie prowadzonych staży i praktyk dla uczniów, badanie wskazuje, że nadal identyfikowane są pewne trudności w nawiązywaniu współpracy szkół i ich uczniów

z pracodawcami, wynikające z niedostatecznego doinformowania przedsiębiorców o płynących z niej korzyściach. Nie jest to jednak powszechnie występująca trudność, którą można obecnie uznać za istotną barierę wpływającą na podnoszenie jakości kształcenia zawodowego w regionie. W tym zakresie podkreślenia wymaga fakt, że na tego rodzaju przeszkody, w dużej mierze odpowiedziało już dotychczasowe wsparcie, przez co zaczął się już proces zachodzenia pozytywnych zmian - staże i praktyki zawodowe stanowią najczęściej wykorzystywaną formę wsparcia uczniów w ewaluowanej interwencji Programu. Skłania to do wniosku, że należy kontynuować działania podejmowane w jej ramach, by utrzymać osiągnięte efekty i nadal podnosić jakość kształcenia w województwie. Ważne przy tym, by wsparcie nadal brało pod uwagę czynnik współpracy z przedsiębiorcami, który pomaga uwzględniać aspekt praktyczny nabywanej przez uczniów wiedzy i umiejętności, a dodatkowo niesie ze sobą korzyści dla wszystkich stron.

Dodatkowo bardzo mocno podkreśla się konieczność dalszego wspierania podstawowej bazy infrastrukturalnej i techniczno-dydaktycznej placówek kształcenia zawodowego.

Występowanie dalszych potrzeb w powyższym zakresie potwierdzają wyniki badania ilościowego wśród dyrektorów szkół, które objęte były niniejszą interwencją. Niemal wszyscy w tej grupie badanych (94%) potwierdzili, że nadal identyfikują potrzeby związane ze wsparciem rozwoju jakości kształcenia zawodowego. Z kolei zdecydowana większość z nich wskazywała na potrzeby związane z infrastrukturą (ok. 2/3 wszystkich wskazywanych potrzeb dotyczyła poprawy stanu bazy lokalowej, techniczno-dydaktycznej placówek). W swoich wypowiedziach rozwijano opis dalszych potrzeb o wątki uzasadniające występujące zapotrzebowania. Duży wpływ na nie wywierają szybko rozwijające się technologie i co za tym idzie, rozwój specjalistycznych gałęzi branż zawodowych, zwłaszcza związanych z transformacją przemysłu 4.0. W związku z tym tworzą się także nowe kierunki kształcenia zawodowego, które wymagają odpowiedniego wyposażenia w szkołach.

Wśród potrzeb na przyszłość, znajduje się konieczność kontynuacji dotychczas podejmowanych działań nie tylko w zakresie modernizacji i wyposażania placówek. Ciągłość potrzebna jest również w zakresie dostępności szkoleń, kursów, dodatkowych zajęć i organizowanych staży, praktyk zawodowych – dla kolejnych, nowych uczniów.

W związku z powyżej opisanymi najważniejszymi wynikami i wnioskami z badania sformułowano następujące rekomendacje, które wykorzystać można w kolejnej perspektywie finansowania do roku 2027:

- należy utrzymać nacisk na łączne stosowanie różnych form wsparcia względem uczestników, zapewniając tym samym kompleksowość podejmowanych działań w celu uzyskiwania lepszych efektów;
- w ramach wdrażania wsparcia – dla poprawy jakości kształcenia zawodowego w regionie – nadal powinno się uwzględniać komplementarność działań merytorycznych oraz inwestujących w rozwój infrastruktury;
- wskazane jest podejmowanie w większym stopniu działań ukierunkowanych na kooperację w obszarze kształcenia zawodowego z uczelniami wyższymi;

- konieczny jest większy nacisk na współpracę podmiotów edukacji zawodowej ze środowiskiem pracodawców, zwłaszcza w zakresie wsparcia w formule staży i praktyk, stanowiących korzystne uzupełnienie kształcenia o możliwości praktycznej nauki zawodu; potrzeba szerszego informowania i promowania możliwości organizowania staży/praktyk oraz wynikających z tego korzyści dla przedsiębiorców;
- wobec zidentyfikowanej konieczności dalszego wspierania podstawowej bazy infrastrukturalnej i techniczno-dydaktycznej placówek kształcenia zawodowego należy rozważyć dwa rodzaje możliwych do zastosowania rozwiązań: z jednej strony kontynuację rozwoju infrastruktury szkolnictwa zawodowego łącznie z wyposażeniem warsztatów/ pracowni w pomoce dydaktyczne, narzędzia oraz sprzęt umożliwiające kształcenie na poziomie odpowiadającym aktualnym trendom w branżach pożądanym na lokalnym rynku pracy; z drugiej strony wzmacnianie współpracy z pracodawcami lub innymi podmiotami, które mogłyby zapewnić uczniom styczność z warunkami odpowiadającymi przyszłemu miejscu pracy;
- należy zapewnić możliwość realizacji inwestycji infrastrukturalnych niezbędnych do wdrożenia równolegle zaplanowanych działań skierowanych bezpośrednio do uczniów, co dotychczas gwarantowane było w ramach idei realizacji projektów zintegrowanych;
- wskazane jest kontynuowanie działań zmierzających do podnoszenia kompetencji i kwalifikacji zawodowych wśród uczniów oraz nauczycieli w połączeniu z dostępem do nowoczesnego wyposażenia związanego z danym zawodem; dodatkowo ważne jest, by powyższe odbywało się na podstawie diagnozowania bieżących potrzeb regionalnego rynku pracy, a w szczególności aktualnych trendów w wykorzystywanych narzędziach pracy.

Summary

This report was developed based on the commission of the Podlaskie Voivodeship Marshal's Office between June and October 2022. Its main objective was to evaluate the impact of the support of the Podlaskie Voivodeship Regional Operational Programme 2014-2020 on the vocational education quality improvement in the Podlaskie Voivodeship, especially determining its effectiveness, efficiency and usefulness.

The evaluation's performance was possible thanks to the use of a series of various research methods and techniques, including varied research material sources, both existing and first-hand data. The research desk analysis was applied covering the programme's documentation and the Podlaskie Voivodeship's regional policy documentation, support data collected as part of the Programme, including detailed information on projects, Beneficiaries and Participants (final recipients of actions taken as part of the Programme's interventions), reports on conducted evaluation studies and other available elaborations related to the vocational education field, public statistics' data and current legal documents. Qualitative studies were conducted, involving in-depth telephone interviews with representatives of institutions involved in the Programme's implementation and other institutions related to education in the Podlaskie Voivodeship, including heads of schools provided with support and entrepreneurs cooperating with vocational schools. Quantitative studies, covering broad view-points of various respondent groups: the Beneficiaries, students, teachers and schools utilising the evaluated support as well as students, teachers and schools that didn't use the support, were also conducted. The collected research material was analysed and interpreted, thereby enabling the formation of the most important conclusions and recommendations refined during consultation as part of the recommendations workshop featuring the Podlaskie Voivodeship Marshal's Office's representatives.

Taking into account the study's results, it must be stated that the subject intervention has largely contributed to the improvement of the quality of vocational education in the Podlaskie Voivodeship. The support implemented as part of it was deemed to be effective, efficient and useful. The entirety of research conducted for the purposes of this evaluation indicates that the most important results of the implemented support include the improvement of competencies and qualifications of students, increasing their chances in the regional labour market. It was one of the basic objectives of the adopted intervention logic assigned to Measure 3.3 Vocational education in favour of the Podlaskie's economy's competitiveness. More importantly, the related results were mostly affected, aside from substantive actions subsidised by the European Social Fund, by projects supporting the vocational schools' infrastructure. These projects were implemented as part of the integrated projects' formula covered in the Programme's Measure 8.2 and subsidised by the European Regional Development Fund.

According to the study's results, the students provided with support deemed the improvement of their qualifications or competencies the most important gross and net effects (related solely to the Programme's impact). In this context, the most important forms of support offered in the projects contribute to the improvement of competences and qualifications, including: courses and training, internships and apprenticeships, which provide opportunities to learn about the practical aspects of practicing the profession and equipping the didactic base of schools. It is necessary to emphasise the universality and complexity of the support received by the students. The study results indicate that the support's structure must be evaluated positively due to the large share of participants who used several forms of support simultaneously. The highest incidence was noted for participation in internships/apprenticeships and using the trainings/courses offered as part of projects.

In the case of the target group of teachers/instructors of practical vocational training, the forms of support offered related to teacher training remain the most effective in the context of the intervention objective, including: training and courses, internships and apprenticeships, studies and post-graduate education, as well as professional development. In addition, support with the use of ICT, contributing to the improvement of competences and qualifications, is also highly effective. In the case of teachers, qualification improvement was also the most common gross effect. On the other hand, when compared to the group of teachers not covered by the support, it turned out the acquisition of key, universal competencies were the most important net effect.

The study demonstrated that without the Programme's support, the equipment and retrofitting of schools to create vocational education conditions similar to workplace conditions would only be possible in part. The Programme's support's actual impact on the rate of changes in the number of practical vocational education workrooms and their modern equipment must be evaluated particularly positively.

The information collected for the purposes of this evaluation also indicate that the integrated approach to the support's implementation as part of the PVROP 2014-2020 intervention also allowed the Beneficiaries to implement complex, multifaceted actions to improve the local, and thus the regional, vocational education conditions. The integrated approach in the intervention's implementation procedures also ensures the accomplishment of the substantive and infrastructural component of the support. The effects achieved in this scope must be evaluated positively.

Despite the fact that cooperation between vocational schools and employers in the field of internships and apprenticeships for students has improved thanks to the intervention, the study shows that certain difficulties are still identified in establishing cooperation between schools and their students with employers, resulting from insufficient information on entrepreneurs about the benefits. However, this is not a common difficulty, which can now be regarded as a significant barrier affecting the improvement of the quality of vocational education in the region. In this regard, it should be emphasized that such obstacles have

already been largely addressed by the existing support, which has already started the process of positive changes – internships and apprenticeships were the most frequently used form of support for students in the evaluated intervention of the Programme. This leads to the conclusion that the activities undertaken within its framework should be continued in order to maintain the achieved effects and continue to improve the quality of education in the voivodship. It is important that the support continues to take into account the factor of cooperation with entrepreneurs, which helps to provide the practical aspect of the knowledge and skills acquired by students, and additionally brings benefits to all parties.

Additionally, the need for further support of the infrastructural as well as technical and didactic base of vocational education institutions is emphasised very strongly. Other needs in the above scope are confirmed by the quantitative study conducted among the heads of school covered by this intervention. Nearly all respondents from this group (94%) confirmed that they are still identifying the needs related to receive support for the vocational education quality development. On the other hand, the vast majority mentioned infrastructural needs (approx. 2/3 of all needs mentioned regarded the improvement of the institutions' local technical and didactic base). In their statements, the respondents expanded the description of further needs with topics justifying the current demands. They are large affected by quickly developing technologies and the growth of specialist occupation branches, especially those related to the industry 4.0 transformation. In relation to the above, new vocational education fields requiring the provision of appropriate equipment at schools are being developed.

The future needs include the demand for continued actions not only in terms of the institutions' modernisation and equipment. It is also necessary to ensure continuity in the availability of trainings, courses, additional classes as well as internships and apprenticeships for new students.

In relation to the most important study results and conclusions, the following recommendations were formulated and can be used in the next financial perspective 2027:

- it is necessary to maintain the pressure on the combined use of various forms of support for the participants, thereby ensuring the complexity of the actions taken to achieve better results;
- the implementation of support intended for the improvement of the vocational education quality in the region must involve the complementarity of substantive and infrastructural actions;
- it is advisable to take more actions aimed at ensuring the cooperation between vocational education institutions and universities;
- it is necessary to put more emphasis on the cooperation of vocational education entities with employers, especially in terms of internship and apprenticeship support constituting beneficial supplementation of education with practical vocational training; it is necessary to expand the briefings and promotion of apprenticeships/internships and their benefits for employers;

- given the identified need to further support the basic infrastructural, technical and didactic base of vocational education institutions, two types of possible solutions should be considered: on the one hand, continuation of the development of vocational education infrastructure, including equipping workshops/workrooms with didactic aids, tools and equipment that enable education corresponding to current trends in desirable disciplines in the local labour market; on the other hand, strengthening cooperation with employers or other entities that could provide students with conditions suitable for the future workplace;
- it is necessary to ensure the possibility of implementing infrastructural investments required for the implementation of parallel actions intended directly for students, hitherto guaranteed as part of the integrated projects' implementation concept;
- it is advisable to continue the actions intended for improving the vocational competencies and qualification among students and teachers in combination with access to modern equipment related to the given occupation; it is also important that the above relies on identified current needs of the regional labour market, especially the current trends in the working tools currently in use.

Wprowadzenie

Zrealizowane badanie ewaluacyjne wpisuje się częściowo w wypełnienie obowiązku ewaluacji OP III i VIII RPOWP 2014-2020. Jego zakres obejmuje interwencję skupioną na poprawie jakości kształcenia zawodowego w województwie podlaskim, uwzględniając zarówno działania wspierające kompetencyjne aspekty poprawy poziomu kształcenia, jak i infrastrukturę szkół zawodowych¹. Przedmiotowe wsparcie wdrażane było w ramach:

- Działania 3.3 *Szkolnictwo zawodowe na rzecz konkurencyjności podlaskiej gospodarki*, gdzie zaplanowano: przedsięwzięcia nastawione na doskonalenie przez uczniów i słuchaczy umiejętności praktycznych w formie staży oraz praktyk zawodowych u pracodawców, tworzenie w szkołach i placówkach prowadzących kształcenie zawodowe warunków zbliżonych do rzeczywistego środowiska pracy zawodowej poprzez ich wyposażenie/doposażenie w nowoczesny sprzęt i materiały dydaktyczne; działania realizowane przez centra kształcenia zawodowego i ustawicznego, oferujące różne formy kształcenia i poradnictwa zawodowego dla młodzieży, przy jednoczesnej współpracy z pracodawcami, działania ukierunkowane na podnoszenie kwalifikacji i kompetencji kadry dydaktycznej²;
- Działania 8.2 *Uzupełnienie deficytów w zakresie infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej*, gdzie zaplanowano interwencję polegającą na zapewnieniu odpowiedniego standardu infrastruktury edukacyjnej, poprzez m.in.: tworzenie i modernizację warsztatów, pracowni, laboratoriów do praktycznej nauki zawodu; rozbudowę, przebudowę, remont centrów kształcenia zawodowego i praktycznego oraz ich wyposażenia; wyposażenie parku maszynowego; wyposażenie bazy dydaktyczno-technicznej w sprzęt, narzędzia, urządzenia służące doskonaleniu zawodowemu i praktycznej nauce zawodu w szkołach i placówkach kształcenia zawodowego oraz ustawicznego.

Niniejszy raport stanowi omówienie wyników przeprowadzonych badań odzwierciedlających dane zebrane podczas ich realizacji. Zawarto w nim wnioski sformułowane na podstawie analiz i interpretacji całości zgromadzonego materiału badawczego, z wykorzystaniem każdej z metod i technik badawczych zrealizowanych w ramach procesu badawczego, wskazanych w kolejnym rozdziale opracowania.

W dalszych rozdziałach raportu zawarte zostały wyniki przeprowadzonego badania ewaluacyjnego, zaprezentowane w podziale na poszczególne obszary badawcze. Pierwszy

¹ Szczegółowy Opis Osi Priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2014-2020 (SZOOP RPOWP 2014-2020), Załącznik Nr 1 do Uchwały Nr 240/4357/2021 Zarządu Województwa Podlaskiego z dnia 16 grudnia 2021 r.

² W Programie uwzględniono również działania mające na celu szerokie rozpropagowanie wśród gimnazjalistów i ich rodziców zmian, jakie zachodzą w obszarze kształcenia zawodowego w województwie podlaskim, pod kątem jego atrakcyjności i jakości - jednak zostały one poddane ewaluacji w ramach odrębnego badania.

z rozdziałów skupia się na przedstawieniu kontekstu regionalnego, w tym opisu najważniejszych elementów charakterystyki województwa podlaskiego, podstawowych danych dotyczących obszaru edukacji oraz zawiera omówienie podstawowych założeń strategicznych prowadzonej polityki rozwoju regionalnego, ogniskując się na obszarze kształcenia zawodowego i identyfikowanych w tym zakresie wyzwań oraz potrzeb. W pierwszym rozdziale zawarto również odtworzoną logikę interwencji poddanej niniejszej ewaluacji, której założenia, w szczególności dotyczące zaplanowanych celów i efektów wpływu, uwzględniane były podczas oceny skuteczności, efektywności oraz użyteczności wsparcia poddanego analizom.

Rozdział drugi to omówienie rezultatów przeprowadzonych badań, w tym analiz i interpretacji danych z różnych źródeł, zmierzających do wypełnienia celu głównego ewaluacji. Dlatego też podzielony został na trzy podrozdziały, które odpowiadają celom szczegółowym, a jednocześnie przyjętym kryteriom ewaluacyjnym (skuteczności, efektywności, użyteczności). W ramach wyodrębnionych na tej podstawie podrozdziałów omówione zostały wyniki badania, które odpowiadają na przyporządkowane poszczególnym celom pytania/problemy badawcze – wyszczególnione one zostały na początku każdego z podrozdziałów. Dodatkowo struktura każdego z nich uwzględnia podsumowanie, które zawiera odpowiedzi na poszczególne pytania badawcze w formie syntetycznie przedstawionych wniosków sformułowanych przez ewaluatorów.

W rozdziale trzecim znajduje się tabela, opracowana zgodnie z wymaganym schematem, przedstawiająca kluczowe wynikające z ewaluacji wnioski oraz przyporządkowane do nich rekomendacje, wraz z opisem sposobu ich wdrożenia.

Na końcu opracowania zamieszczony został aneks, obejmujący listę dokumentów źródłowych wykorzystanych do realizacji badania ewaluacyjnego oraz spisy obiektów graficznych przedstawionych w raporcie.

Opis przebiegu badania oraz zastosowanej metodyki badania

Przedmiotem badania ewaluacyjnego była ocena wpływu RPOWP 2014-2020 na poprawę jakości kształcenia zawodowego w województwie podlaskim. Był to jednocześnie jego główny cel, którego realizacja wsparta była poprzez wyznaczenie celów szczegółowych:

- Cel szczegółowy 1. Ocena skuteczności wsparcia RPOWP 2014-2020 w procesie poprawy jakości kształcenia zawodowego w województwie podlaskim.
- Cel szczegółowy 2. Ocena efektywności wsparcia RPOWP 2014-2020 w zakresie poprawy jakości kształcenia zawodowego w województwie podlaskim.
- Cel szczegółowy 3. Ocena użyteczności działań w zakresie zwiększenia jakości kształcenia zawodowego w ramach RPOWP 2014-2020.

Badanie ewaluacyjne zostało przeprowadzone w okresie od czerwca do października 2022 roku, z wykorzystaniem szeregu metod i technik badawczych. Koncepcja jego realizacji przygotowana została z uwzględnieniem ewaluacji opartej na teorii. Jest to podejście badawcze skupiające się na kontekście założeń interwencji Programu, przez co pozwala przeprowadzić ocenę jej wpływu w odniesieniu do zaplanowanych celów i efektów. Ewaluacja oparta na teorii jest metodologicznie neutralna, co oznacza, że nie preferuje się konkretnych metod do jej wykonania, ale uzależnia się ich wybór od potrzeb. W praktyce badawczej najczęściej łączy w sobie wykorzystanie zarówno metod ilościowych, jak również jakościowych, co też miało miejsce w przypadku niniejszej ewaluacji.

W badaniu uwzględniono również zastosowanie elementów metody kontrfaktycznej, której zadaniem było porównanie ze sobą sytuacji jednostek objętych wsparciem do sytuacji jednostek nieobjętych wsparciem. W tym celu przeprowadzono badania ilościowe we właściwych grupach respondentów oraz dokonano odpowiednich przekształceń na zgromadzonych danych, by mogły być ze sobą porównywane.

W celu uzyskania wiarygodnych efektów ewaluacji, badanie zrealizowano z zastosowaniem triangulacji metodologicznej na trzech poziomach:

- triangulacja źródeł danych, oznaczająca wykorzystanie różnorodnych źródeł pochodzenia materiału badawczego, od danych zastanych, niewytworzonych przez badacza (gotowe opracowania, raporty, dokumenty programowe) do danych wywołanych, czyli pochodzących od respondentów i zebranych podczas realizacji badań terenowych; wykorzystanie zróżnicowanych źródeł danych pozwala na wzajemną weryfikację pochodzących z nich danych;
- triangulacja metod badawczych, oznaczająca łączenie różnych metod i technik w badaniu tych samych zagadnień, np. badań kwestionariuszowych z wywiadami indywidualnymi, co pozwala na uchwycenie przedmiotu badania z różnych perspektyw, a także wykorzystanie mocnych stron stosowanych metod przy wzajemnej neutralizacji ich słabszych punktów i zwiększenie wiarygodności uzyskanych danych;

- triangulacja perspektyw badawczych, oznaczająca zaangażowanie całego zespołu, nie zaś jednej osoby w realizację badania ewaluacyjnego, co pozwala uniknąć subiektywizmu i uzyskać wszechstronny, pogłębiony opis poddawanych badaniu zjawisk; jest to istotne zwłaszcza podczas interpretacji wyników badań jakościowych.

Powyższe pozwoliło na zachowanie triangulacji również na poziomie formułowania wniosków, które uwzględniają dane zebrane z różnych źródeł i za pomocą różnych metod badawczych oraz pracę całego zespołu badawczego.

W ramach badania zrealizowano niżej scharakteryzowane metody/techniki badawcze.

Telefoniczne wywiady pogłębione (TDI)

Wywiady TDI stanowią telefoniczną formę techniki indywidualnego wywiadu pogłębionego. Wywiad polega na prowadzeniu przez badacza indywidualnej rozmowy z respondentem, wybranym ze względu na jego powiązanie z tematyką badań. W doborze respondentów kierowano się tym, by były to jednostki, które dostarczą ważnych informacji z punktu widzenia celu badania i wyznaczonych problemów badawczych. Przeprowadzono łącznie 10 wywiadów, z następującymi kategoriami badanych:

- Przedstawiciele IZ i IP RPOWP 2014-2020 zaangażowani w realizację Programu (4 wywiady),
- Przedstawiciel Departamentu Edukacji, Sportu i Turystyki (Referat Edukacji) Urzędu Marszałkowskiego Województwa Podlaskiego w Białymstoku (1 wywiad),
- Przedstawiciel Kuratorium Oświaty w Białymstoku (1 wywiad),
- Dyrektorzy szkół objętych wsparciem (2 wywiady),
- Przedsiębiorcy współpracujący ze szkołami zawodowymi w ramach staży i praktyk zawodowych (2 wywiady).

Badania ankietowe CAWI/CATI *mix mode*

Badanie ankietowe z wykorzystaniem podejścia *mix mode* łączy w sobie dwie techniki wywiadów ankietowych – CAWI (internetowych wywiadów wspomaganym komputerowo) oraz CATI (telefonicznych wywiadów wspomaganym komputerowo). W ramach badań ilościowych zbadano następujące grupy respondentów:

- Beneficjentów realizujących projekty w ramach Działań 3.3 i 8.2,
- Uczestników projektów w ramach Działania 3.3, z uwzględnieniem ich rodzaju (uczniowie, nauczyciele/instruktorzy praktycznej nauki zawodu),
- Dyrektorów szkół zawodowych, które skorzystały ze wsparcia w ramach ewaluowanej interwencji,
- Przedstawicieli szkół zawodowych, które nie otrzymały wsparcia w ramach ewaluowanej interwencji (dyrektorzy oraz uczniowie i nauczyciele).

W poniższych zestawieniach przedstawiono charakterystykę zrealizowanych prób badawczych.

Beneficjenci

Tabela 1. Struktura próby Beneficjentów w badaniu ankietowym

Poddziałanie	Zakładana liczba efektywnie zrealizowanych wywiadów ankietowych	Liczba efektywnie zrealizowanych wywiadów ankietowych	Response rate³
3.3.1	42	45	107%
3.3.2	1	2	200%
8.2.1	18	18	100%
8.2.2	9	9	100%
Razem	70	74	106%

Błąd statystyczny na poziomie całej próby wynosi 5%.

Źródło: opracowanie własne.

Uczestnicy

Tabela 2. Struktura próby uczestników projektów w badaniu ankietowym

Poddziałanie RPOWP 2014-2020	Zakładana liczba efektywnie zrealizowanych wywiadów ankietowych	Liczba efektywnie zrealizowanych wywiadów ankietowych	Response rate⁴
Poddziałanie 3.3.1	378	378	100%
W tym uczniowie:	-	276	-
W tym nauczyciele:	-	102	-
Poddziałanie 3.3.2	349	351	101%
W tym uczniowie:	-	240	-
W tym nauczyciele:	-	111	-
Razem	727	729	100%

Błąd statystyczny na poziomie całej próby wynosi 5%.

Źródło: opracowanie własne.

Razem przebadano 516 uczniów oraz 213 nauczycieli, będących uczestnikami projektów. Dodatkowo w badaniu ankietowym zakładano, że obejmie ono minimalne liczby osób objętych poszczególnymi formami wsparcia, wskazane w poniższej tabeli.

³ Poziom realizacji próby, rozumiany jako stosunek liczby wywiadów zrealizowanych do planowanych.

⁴ Jw.

Tabela 3. Struktura planowanej i zrealizowanej próby uczestników według form wsparcia

Forma wsparcia	Poddziałanie 3.3.1 – liczba wywiadów		Poddziałanie 3.3.2 – liczba wywiadów		Razem na poziomie formy wsparcia – liczba wywiadów	
	Plan.	Zrealizowana	Plan.	Zrealizowana	Plan.	Zrealizowana
doradztwo	99	133 (108 uczniów i 28 nauczycieli)	131	155 (118 uczniów i 37 nauczycieli)	230	288
doskonalenie zawodowe	4	119 (83 uczniów i 36 nauczycieli)	-	151 (110 uczniów i 41 nauczycieli)	4	270
staż/praktyka	49	216 (179 uczniów i 37 nauczycieli)	30	161 (150 uczniów i 11 nauczycieli)	79	377
studia/kształcenie podyplomowe	1	6 (2 uczniów i 4 nauczycieli)	1	24 (14 uczniów i 10 nauczycieli)	2	30
stypendium	9	41 (41 uczniów)	-	22 (22 uczniów)	9	63
szkolenie/kurs uczniowie	54	112 (112 uczniów)	72	91 (91 uczniów)	126	203
szkolenie/kurs nauczyciele	5	63 (63 nauczycieli)	-	67 (67 nauczycieli)	5	130
wizyta studyjna	27	18 (8 uczniów i 10 nauczycieli)	-	24 (19 uczniów i 5 nauczycieli)	27	42
wsparcie z wykorzystaniem TIK	3	52 (27 uczniów i 25 nauczycieli)	-	52 (22 uczniów i 30 nauczycieli)	3	104
zajęcia dodatkowe	76	77 (77 uczniów)	78	79 (79 uczniów)	154	156
zwrot kosztów przejazdu, zakwaterowania	1	13 (13 uczniów)	-	8 (8 uczniów)	1	21

Forma wsparcia	Poddziałanie 3.3.1 – liczba wywiadów		Poddziałanie 3.3.2 – liczba wywiadów		Razem na poziomie formy wsparcia – liczba wywiadów	
	Plan.	Zrealizowana	Plan.	Zrealizowana	Plan.	Zrealizowana
inne	50	59 (42 uczniów i 17 nauczycieli)	37	38 (24 uczniów i 14 nauczycieli)	87	97
Razem	378	378 (276 uczniów i 102 nauczycieli)	349	351 (240 uczniów i 111 nauczycieli)	727	729

Źródło: opracowanie własne.

Przedstawiciele szkół objętych wsparciem

Badanie zostało przeprowadzone wśród 31 placówek, zgodnie z przyjętymi założeniami. Przy czym wśród 31 badanych znaleźli się też przedstawiciele całych zespołów szkół (5 takich przypadków). Odpowiadali oni, reprezentując jednocześnie np. technikum, szkołę branżową i CKZ, które wchodzi w skład danego zespołu szkół.

Response rate wyniósł w tym przypadku 100%, a błąd statystyczny nie przekroczył poziomu 5%.

Przedstawiciele szkół nieobjętych wsparciem

Tabela 4. Struktura próby przedstawicieli szkół nieobjętych wsparciem w badaniu ankietowym

	Planowana liczba efektywnie zrealizowanych wywiadów ankietowych	Liczba efektywnie zrealizowanych wywiadów ankietowych	Response rate ⁵
Dyrektorzy szkół	31	31	100%
Uczniowie i nauczyciele	216	216	100%
W tym uczniowie	-	141	-
W tym nauczyciele	-	75	-

Błąd statystyczny w przypadku każdej kategorii badanych nie przekracza poziomu 5%.

Źródło: opracowanie własne.

⁵ Jw.

Warsztat rekomendacyjny

Warsztat został zrealizowany w formie spotkania online, w którym podsumowane zostały rezultaty badania z przedstawicielami Zamawiającego. W jego ramach przeprowadzono dyskusję nad najważniejszymi wnioskami oraz sformułowanymi propozycjami rekomendacji, przez co dopracowany został ich ostateczny kształt.

Metody i techniki analizy danych

Przygotowanie niniejszego raportu końcowego wymagało realizacji badań terenowych oraz analizy danych już istniejących, niewywołanych przez członków zespołu zaangażowanego w prace projektowe.

Analiza desk research (czyli analiza danych zastanych), to technika, która polega na zbieraniu i analizie danych wtórnych, czyli takich, które już istnieją i zostały przygotowane przez inne podmioty. W niniejszym badaniu wykonana została analiza podstawowych dokumentów źródłowych. Była ona punktem wyjścia do realizacji pozostałych czynności badawczych i polegała na zebraniu oraz analizie dostępnych danych, takich jak: dokumenty programowe, strategiczne, akty prawne, sprawozdania, analizy, raporty z badań i inne opracowania, dane statystyki publicznej, informacje dostępne na stronach internetowych. Szczegółowy spis źródeł znajduje się w aneksie na końcu raportu.

Dane jakościowe analizowane były w sposób jakościowy, natomiast dane ilościowe zostały poddane analizie statystycznej. Wartości przedstawione na wykresach dotyczących wyników badań ilościowych mogą nie sumować się do 100%, ze względu na wynik automatycznego zaokrąglania.

Ponadto wykorzystano też metodę podwójnej różnicy, która uzupełniła analizy w zakresie szacowania efektów wsparcia Programu.

Rozdział 1. Kontekst teoretyczny i regionalny

Podrozdział 1.1. Charakterystyka województwa podlaskiego

W województwie podlaskim (według stanu na 31 grudnia 2021 roku) zamieszkiwało ogółem 1 148 720 osób, co stanowiło 3% ogółu ludności Polski. Pod względem liczby mieszkańców, województwo zajmowało 14 miejsce w kraju (przed województwem opolskim i lubuskim). Średnia gęstość zaludnienia wyniosła w województwie podlaskim 57 osób na 1 km² (w Polsce 121 osób) i była zróżnicowana przestrzennie, tj. najwyższy wskaźnik zaludnienia odnotowano w miastach: Białymstoku (2 873 osoby na 1 km²) i Łomży (1 851 osób na 1 km²), najniższy zaś w powiatach: sejneńskim (22 osoby na 1 km²), hajnowskim (25 osób na 1 km²) i suwalskim (27 osób na 1 km²)⁶.

W pierwszym półroczu 2021 rok w miastach województwa mieszkało ogółem 699 683 osoby (60,9% ogółu ludności województwa), a na wsi 449 037 osób (39,1% ogółu ludności województwa). Pod względem wskaźnika urbanizacji, tj. odsetka ludności miejskiej województwo podlaskie zajmuje 8. pozycję w kraju. W ogólnej liczbie ludności 559 008 osób to mężczyźni (48,7% ogółu ludności), a kobiety 589 712 osób (51,3% ogółu ludności). Współczynnik feminizacji kształtował się w 2021 roku na poziomie 105 kobiet na 100 mężczyzn (w Polsce 107 kobiet na 100 mężczyzn)⁷.

W województwie podlaskim od 2011 roku notuje się powolny spadek liczby ludności, a także ujemny przyrost naturalny. W przeliczeniu na 1 000 mieszkańców województwa, w 2021 roku wyniósł on minus 5,74 osób (w 2020 minus 3,5 osób). Wzrost ludności odnotowano jedynie w powiecie białostockim (o 1 199 osoby, tj. o 0,8%). W prawie wszystkich powiatach województwa nastąpił spadek liczby ludności, przy czym największy odnotowano w powiatach: m. Białystok (o 1 262 osoby, tj. o 0,4%), sokólskim (o 969 osoby, tj. o 1,5%), bielskim (o 845 osób, tj. o 1,6%), wysokomazowieckim (o 696 osób, tj. o 1,3%), siemiatyckim (o 677 osób, tj. o 1,6%) oraz hajnowskim (o 658 osób, tj. o 1,6%). Jest to trend zbieżny z trendem ogólnopolskim, również charakteryzującym się ujemnym przyrostem naturalnym. W 2021 r. w województwie dodatni przyrost naturalny wystąpił jedynie w Wasilkowie oraz Supraślu – obszar wiejski. Szacuje się, że na ujemny przyrost rzeczywisty ludności wpływ miało m.in. ujemne saldo migracji na pobyt stały – wewnętrznych (minus 1 657 osób w 2021 roku) oraz dodatnie saldo migracji zagranicznych (443 osoby w 2021 roku)⁸.

Na koniec 2021 r. liczba ludności województwa w wieku produkcyjnym (18-59/64 lata) kształtowała się na poziomie 682 398 osób (59,4% ogółu). W ciągu roku, w tej grupie nastąpił

⁶ Dane przedstawione w treści pochodzą z Bazy Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego. Stan aktualny na 2021 rok.

⁷ Tamże.

⁸ Dane przedstawione w treści pochodzą z Bazy Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego. Stan aktualny na 2021 rok.

spadek o 9 367 osoby (o 1,4%). Wśród ludności w wieku produkcyjnym osoby w wieku mobilnym (18-44 lata) stanowiły 60,6% (413 580) i ich liczebność zmniejszyła się o 8 640, tj. o 2,1% w porównaniu do roku 2020. Natomiast w wieku niemobilnym były 268 818 osoby, tj. o 727 osób (o 0,3%) mniej niż przed rokiem. W wieku przedprodukcyjnym było 209 297 osób (17,5% ogółu), czyli mniej niż przed rokiem o 309 (o 0,1%). W wieku poprodukcyjnym było 257 025 osób (22,4%), tj. więcej o 1 805 osób (o 0,7%)⁹.

Coraz mniej korzystnie kształtują się proporcje między poszczególnymi grupami ekonomicznymi wieku ludności. Współczynnik obciążenia demograficznego, określający liczbę osób w wieku nieprodukcyjnym przypadającą na 100 osób w wieku produkcyjnym w 2020 r. wyniósł dla województwa podlaskiego 68,3 (w 2020 r.: 67,2), a więc mniej niż dla Polski 69,3 (w 2020 r.: 68,3)¹⁰.

Notowany na przestrzeni lat ujemny przyrost rzeczywisty ludności spowodował, że liczba mieszkańców województwa podlaskiego według stanu z końca 2020 r. zmniejszyła się w stosunku do końca 2000 r. o 37 402 osoby (o 3,1%). Na ogólny spadek liczby ludności wpłynęło znaczne zmniejszenie się liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym (0-17 lat). W analizowanym 20-letnim okresie odnotowano spadek liczebności tej grupy o 109 703 osoby, tj. o 34,8%. Zwiększyła się natomiast liczba ludności w wieku produkcyjnym (kobiety w wieku 18-59 lat i mężczyźni w wieku 18-64 lata) – o 8 577 osób, tj. o 1,2%, a także liczba ludności w wieku poprodukcyjnym (kobiety w wieku 60 i więcej lat i mężczyźni w wieku 65 i więcej lat) – o 63 724 osoby, tj. o 32,9%¹¹.

W odniesieniu do wyżej przedstawionych danych, wśród wyzwań w zakresie demografii dla województwa podlaskiego wyróżnić możemy m.in.:

1. Wysoki poziom migracji z regionu, zwłaszcza w obszarze migracji wewnętrznych.
2. Starzenie się społeczeństwa wyrażające się w rosnącym udziale osób w wieku 50+ w ogólnej liczbie ludności województwa.

Powyższe założenia zostały sformułowane już wcześniej, w oparciu o dane z okresu przed 2018 roku, w Analizie sytuacji społeczno-ekonomicznej województwa podlaskiego w obszarach oddziaływania Europejskiego Funduszu Społecznego z 2018 roku. Wobec tego można stwierdzić, że wyżej wymienione problemy są nadal aktualne, w odniesieniu do stanu z 2021 rok¹².

W analizowanym okresie od 2014 do 2020 roku w województwie podlaskim można było zaobserwować spadek liczby uczniów w liceach ogólnokształcących (z 23 530 uczniów w 2014 do 20 567 uczniów w 2020 roku; ze znacznym spadkiem w roku 2018 – 15 962

⁹ Tamże.

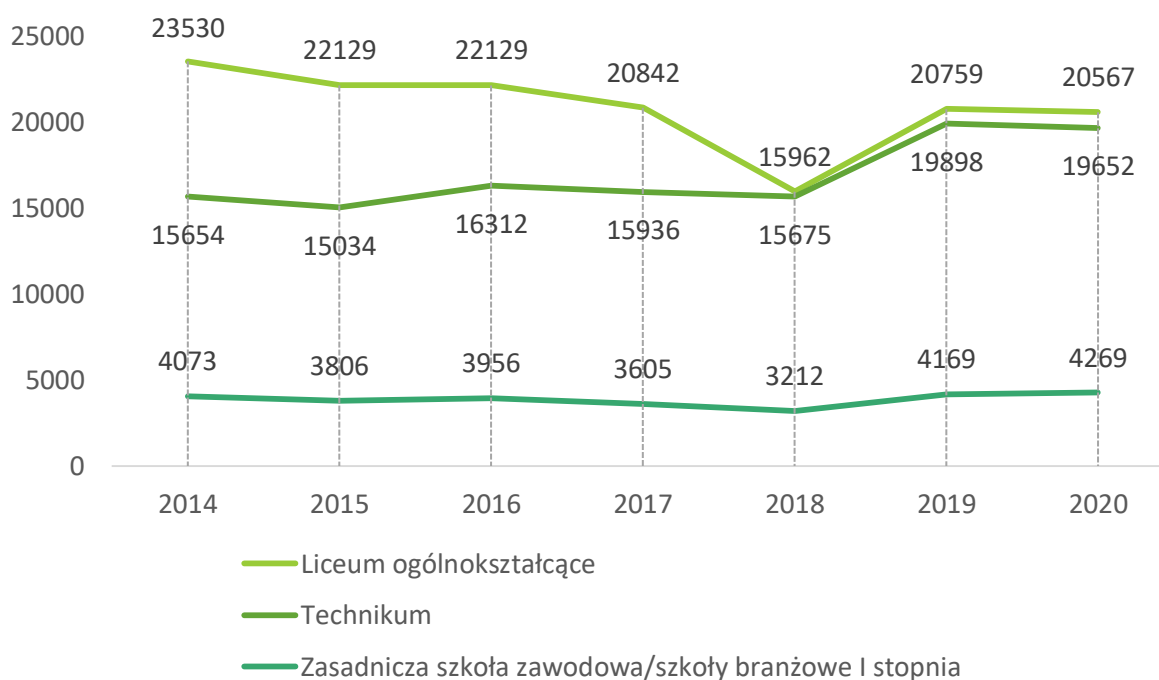
¹⁰ Tamże.

¹¹ Sytuacja na rynku pracy w województwie podlaskim w 2020 roku, Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku, Wydział Badań i Analiz, Białystok, 2021, s. 11.

¹² Analiza sytuacji społeczno-ekonomicznej województwa podlaskiego w obszarach oddziaływania Europejskiego Funduszu Społecznego w 2018 r., Departament Rozwoju Regionalnego, Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego, Białystok, 2018, s. 67.

uczniów). Stopniowy spadek liczby uczniów szkół ponadpodstawowych związany jest głównie z niżem demograficznym. Odwrotny trend można było zaobserwować w przypadku liczby uczniów techników oraz szkół zawodowych/branżowych I stopnia. Pomiędzy rokiem 2014 a 2018 liczba uczniów kształcących się w technikach utrzymywała się na względnie stałym poziomie i wahała się pomiędzy 15 034 a 16 312 uczniów. Zauważalny wzrost (o 21,28%) nastąpił w roku szkolnym 2019/20. Pomimo coraz większego zapotrzebowania rynkowego na absolwentów szkół zawodowych, liczba uczniów kształcących się w szkołach zawodowych/branżowych I stopnia na przestrzeni lat 2014-2018 sukcesywnie malała (z 4 073 uczniów w 2014 roku do 3 212 uczniów w 2018 roku). Znaczący wzrost liczby uczniów szkół zawodowych/branżowych I stopnia (o niecałe 30%) nastąpił w roku szkolnym 2019/20, podobnie jak w przypadku techników. Znaczny wzrost liczby uczniów to skutek wprowadzenia Reformy systemu oświaty w 2017 roku. Zmiany strukturalne i programowe obejmowały m.in. likwidację gimnazjów, których ostatni rok funkcjonowania przypadła na rok szkolny 2018/19. W tym samym okresie instytucje oświaty opuścili pierwsi absolwenci ośmioletnich szkół podstawowych, co spowodowało powstanie tzw. podwójnego rocznika. Szkoły podstawowe w roku 2019/20 musiały się zmierzyć z wyzwaniem, jakie stanowiło przyjęcie zwiększonej liczby kandydatów, stąd przypadający na te lata wzrost liczby uczniów techników oraz szkół zawodowych/branżowych I stopnia.

Wykres 1. Liczba uczniów w wybranych szkołach ponadpodstawowych dla młodzieży w latach 2014-2020



Źródło: opracowanie własne na podstawie Analiza sytuacji społeczno-ekonomicznej województwa podlaskiego w obszarach oddziaływania Europejskiego Funduszu Społecznego w 2016 r., Departament Rozwoju Regionalnego, Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego, Białystok 2016, Analiza sytuacji społeczno-ekonomicznej województwa podlaskiego (...) 2018 r., op. cit. oraz Edukacja i wychowanie w województwie podlaskim w roku szkolnym 2019/2020 i 2020/2021, Informacje sygnałowe, Urząd Statystyczny w Białymstoku.

Szczegółowe dane na temat liczby uczniów w wybranych szkołach ponadpodstawowych dla młodzieży w latach 2014-2020 przedstawia poniższa tabela.

Tabela 5. Wybrane szkoły ponadpodstawowe dla młodzieży w latach 2014-2020 w województwie podlaskim

Typ szkoły	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Województwo podlaskie (ogółem)	53548	50359	51807	49205	42021	51254	50471
Szkoła policealna	10291	9390	9410	8822	7172	6428	5923
Szkoły ponadpodstawowe (ogółem)	43257	40969	42397	40383	34849	44826	44548
Liceum ogólnokształcące	23530	22129	22129	20842	15962	20759	20567
Szkoły zawodowe (ogółem)	19727	18840	20268	19541	18887	24067	23981
Technikum	15654	15034	16312	15936	15675	19898	19652
Zasadnicza szkoła zawodowa/szkoły branżowe I stopnia	4073	3806	3956	3605	3212	4169	4269
Szkoły branżowe II stopnia	-	-	-	-	-	-	60

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Analiza sytuacji społeczno-ekonomicznej województwa podlaskiego (...) 2016., op. cit., Analiza sytuacji społeczno-ekonomicznej województwa podlaskiego (...) 2018 r., op. cit. oraz Edukacja i wychowanie (...), op. cit.

Z „Raportu o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa podlaskiego 2022” wynika, że wśród absolwentów szkół branżowych I stopnia w województwie podlaskim najczęstsze kierunki, w jakich się kształcili, to te z zakresu: inżynierii i techniki (42,3%), usług dla ludności (25,3%), architektury i budownictwa (15%) oraz produkcji i przetwórstwa (13,6%). Natomiast wśród absolwentów ogólnozawodowych szkół średnich struktura ta wygląda następująco: usługi dla ludności (24,6%), produkcja i przetwórstwo (21%), pozostałe (19,7%), inżynieria i technika (15,9%) oraz architektura i budownictwo (9,8%). Nie wszyscy uczniowie kończący naukę w szkołach ponadgimnazjalnych znajdowali pracę bezpośrednio po ukończeniu nauki. Pod względem wskaźnika: „liczba osób bezrobotnych do 12 miesięcy od ukończenia nauki” w województwie podlaskim w 2022 roku było 1 217 osób. W tym okresie w Polsce odnotowano 30 622 bezrobotnych absolwentów, zatem udział województwa w skali kraju wyniósł jedynie 4%¹³.

¹³ Informacja o rynku pracy udostępniona przez Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku oraz Raport o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa podlaskiego 2022, Urząd Statystyczny w Białymstoku, Białystok 2022, s. 81.

W 2020 r. wśród mieszkańców województwa w wieku 15–89 lat największą grupę stanowiły osoby z wykształceniem policealnym oraz średnim zawodowym (25,2%), następnie – posiadający wykształcenie wyższe (24,3%). Najmniej liczną grupę stanowiły osoby, które ukończyły co najwyżej szkołę średnią ogólnokształcącą (9,2%). Porównując sytuację województwa z sytuacją w kraju, tu najliczniejszą grupę stanowili absolwenci szkół wyższych (25,8%), a najmniej liczną – osoby z wykształceniem średnim ogólnokształcącym (9,9%). Warto nadmienić, jak ogromna zmiana nastąpiła w trakcie ostatniego dziesięciolecia w zakresie wykształcenia obywateli w wieku 15-89 lat – w 2010 r. w województwie podlaskim dominowały osoby, które zakończyły edukację na najniższym poziomie, tj. posiadały wykształcenie gimnazjalne, podstawowe lub niepełne podstawowe, stanowiły one 29,0% grupy. Natomiast w Polsce, w tym samym roku, najwięcej osób posiadało wykształcenie zasadnicze zawodowe (24,9%)¹⁴.

Istnieją zawody, na które podlascy przedsiębiorcy zgłaszają dość znaczne zapotrzebowanie (na podstawie ofert pracy złożonych w powiatowych urzędach pracy) – natomiast brak jest absolwentów zasadniczych szkół zawodowych wykształconych do wykonywania takich zawodów. Często dotyczy to wykwalifikowanej pracy w zawodach na poziomie szkolnictwa branżowego, z uwagi na fakt braku zainteresowania uczniów tym kierunkiem, takich jak np. cieśla, szkutnik, pracownik poligraficzny¹⁵.

Znaczne zamieszanie na rynku pracy wywołała globalna pandemia COVID-19, doprowadziła ona do licznych zwolnień i wzrostu liczby osób bezrobotnych w 2020 roku w porównaniu z rokiem 2019 (liczba osób bezrobotnych w województwie w 2019 roku wynosiła 33 277 osób, natomiast w 2020 roku 37 830 osób). Innym nieprzewidzianym zjawiskiem powodującym utrudnienia w funkcjonowaniu licznych sektorów gospodarki jest kryzys migracyjny oraz wprowadzenie stanu wyjątkowego we wschodnich powiatach województwa podlaskiego. Jednakże zauważalna jest stopniowa długoterminowa poprawa sytuacji na rynku pracy w ostatnich latach w całym kraju i ma ona również swoje odzwierciedlenie w sytuacji województwa podlaskiego (jedną z oznak jest spadek liczby zarejestrowanych bezrobotnych w województwie w okresie 2015-2021, z nieco ponad 55 tys. osób do 33 tys. osób). Co istotne, lepsze dopasowanie kształcenia zawodowego do wymogów rynku może służyć dalszej poprawie sytuacji na rynku pracy¹⁶.

Wśród wyzwań w zakresie edukacji dla województwa podlaskiego, autorzy „Analizy sytuacji społeczno-ekonomicznej województwa podlaskiego w obszarach oddziaływania Europejskiego Funduszu Społecznego z 2018 roku” wskazują wciąż aktualne założenia:

1. Niedostosowanie kierunków kształcenia zawodowego do potrzeb rynku pracy.

¹⁴ Raport o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa podlaskiego 2022, Urząd Statystyczny w Białymstoku, Białystok 2022, s. 81.

¹⁵ Barometr zawodów 2022. Raport podsumowujący badanie w województwie podlaskim, Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku, s. 31.

¹⁶ Dane przedstawione w treści pochodzą z Bazy Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego.

2. Niewystarczający poziom upowszechnienia szkolnictwa zawodowego (liczba uczniów przypadających na 1 oddział w zasadniczych szkołach zawodowych spadła z 18 osób do 4 osób w latach 2015-2021).

Na podstawie wyżej wspomnianego dokumentu można stwierdzić, że województwo podlaskie jako obszar peryferyjny z niskim stopniem skomunikowania transportowego z resztą kraju, w naturalny sposób boryka się z ograniczonym potencjałem gospodarczym. Sytuacja taka warunkuje istnienie wielu barier rozwojowych dla rynku pracy. Niemniej jednak przemiany zachodzące w regionie, w ostatnich latach oraz środki przeznaczone na promocję zatrudnienia i poprawę sytuacji bezrobotnych powodują, iż w wielu aspektach sytuacja na rynku pracy w województwie podlaskim uległa poprawie¹⁷.

Pod koniec 2021 roku liczba pracujących w jednostkach zatrudniających 1 osobę lub więcej wyniosła 260,9 tys. osób i była o 2,6% niższa w stosunku do tej zanotowanej rok wcześniej. W tym samym roku w podmiotach sektora prywatnego pracowało 176,1 tys. osób, tj. o 2,7% mniej niż przed rokiem, a liczba pracujących w sektorze publicznym wynosiła 84,8 tys. osób, tj. o 2,4% mniej niż w końcu 2020 roku¹⁸.

W 2021 roku w strukturze zawodowej najliczniejszą grupę stanowili specjaliści (23,1% ogółu). Na kolejnej pozycji znalazły się natomiast osoby o kwalifikacjach zawodowych – tj. robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy, stanowili oni 15,4% ogółu. Najczęściej wykonywali pracę w sektorze prywatnym (93,8%) oraz w jednostkach dużych (63,4%). Zatrudnieni byli głównie w przetwórstwie przemysłowym (57,6% ich ogólnej liczby), budownictwie (21,8%) oraz handlu; naprawie pojazdów samochodowych (7,1%). Trzecie miejsce pod względem liczebności grupy zawodowej zajmowali operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń (13,5% ogółu pracujących). Z powyższych danych można wnioskować, że osoby z wykształceniem zawodowym stanowią znaczną część struktury zawodowej w województwie podlaskim¹⁹.

W ostatnich latach zauważalny jest spadek liczby nowo utworzonych miejsc pracy w województwie podlaskim (z 674,8 tys. miejsc w 2019 roku do 582,7 tys. miejsc w 2021 roku), w ostatnim okresie spadła również liczba wolnych miejsc pracy (z 2,0 tys. w roku 2019 do 1,7 tys. w roku 2021). Jednakże sama liczba dostępnych miejsc pracy w województwie zmienia się bardzo dynamicznie z roku na rok (również ze znacznymi wahaniami sezonowymi w trakcie roku). Brak jest wyraźnej tendencji wzrostowej bądź spadkowej. W Polsce natomiast odsetek wolnych miejsc pracy stopniowo wzrastał w ostatnich latach²⁰.

Wewnątrzregionalne zróżnicowanie pod względem sytuacji na rynku pracy w województwie jest znaczne. W latach 2019-2021 wartość wskaźnika „pracujący na 1000 ludności” wzrastała

¹⁷ Tamże.

¹⁸ Popyt na pracę w województwie podlaskim w 2021 r., Urząd Statystyczny w Białymstoku, Białystok 2022r., s. 1.

¹⁹ Tamże, s. 4.

²⁰ Dane przedstawione w treści pochodzą z Bazy Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego. Stan aktualny na 2021 rok.

co roku w powiatach: augustowskim, bielskim, hajnowskim, kolneńskim, łomżyńskim, monieckim, siemiatyckim, sejneńskim, sokólskim oraz w mieście Łomża. Liczba pracujących na 1000 ludności w 2021 roku obniżyła się względem roku 2019 w powiatach zambrowskim i w mieście Suwałki. Na poziomie powiatów nie notowano spektakularnych wzrostów w liczbie pracujących. Jednakże najwyższy, spektakularny wzrost został odnotowany w powiecie sejneńskim, o 107 osób na przestrzeni 3 lat. W pozostałym zakresie najwyższe wzrosty, rzędu kilkunastu osób, wystąpiły w powiatach: miasto Łomża, siemiatycki, hajnowski, augustowski i łomżyński²¹.

Wskaźnik zatrudnienia w regionie charakteryzuje się tendencją wzrostową. Utrzymuje się jednak na poziomie bliskim wartości średniej dla kraju. Wzrost zatrudnienia w niektórych województwach Polski jest jednak szybszy niż w województwie podlaskim, przez co pozycja województwa podlaskiego wśród pozostałych regionów pogarsza się. Pod względem wartości wskaźnika zatrudnienia województwo podlaskie jest natomiast liderem w makroregionie Polski Wschodniej²².

Pod względem stopy bezrobocia województwo podlaskie można określić jako lidera spadków w makroregionie Polski Wschodniej (z najniższą stopą bezrobocia wśród województw makroregionu). Warto jednak zwrócić uwagę, na znacznie szybszą poprawę sytuacji na rynku pracy w najbardziej gospodarczo rozwiniętych (i najgęściej zaludnionych) regionach Polski niż na obszarze Polski Wschodniej, jednakże wartość stopy bezrobocia ukształtowała się na poziomie niższym niż średnia dla kraju. Stopa bezrobocia w 4 kwartale 2021 roku w województwie wynosiła 2,0% i była o 0,9 p. proc. niższa od wskaźnika ogólnokrajowego²³.

Podobnie jak w całej Polsce, w województwie podlaskim dochodzi do intensywnego procesu starzenia się społeczeństwa. W regionie jest on szczególnie spotęgowany niskim przyrostem naturalnym i emigracją zarobkową młodych osób. W ostatnich latach duże przedsiębiorstwa (w szczególności w sektorze handlu) starają się intensywnie dostosowywać swoją politykę zatrudnienia do obserwowanego trendu tak, aby w większym stopniu wykorzystywać zasób siły roboczej w wieku starszym – celem przeciwdziałania negatywnym skutkom braku młodych osób poszukujących pracy. Dzięki temu, w całej Polsce, w ostatnich latach nastąpił stosunkowo szybki spadek liczby osób bezrobotnych w wieku 50+ – jednak należy dodać, że choć udział osób starszych wśród zarejestrowanych bezrobotnych stopniowo maleje, to w stosunku do pozytywnych zmian na rynku pracy (spadek ogólnej liczby osób bezrobotnych) nie stanowi on znaczącej zmiany w strukturze²⁴.

²¹ Tamże.

²² Dane przedstawione w treści pochodzą z Bazy Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego. Stan aktualny na 2021 rok.

²³ Tamże.

²⁴ Tamże.

Wśród wyzwań w zakresie rynku pracy dla województwa podlaskiego można zatem wskazać przede wszystkim stopniowe starzenie się społeczeństwa powiązane z niekorzystnymi trendami demograficznymi (wysoki poziom migracji, niska liczba urodzeń).

Podrozdział 1.2. Polityka regionalna

„Strategia rozwoju województwa podlaskiego 2030” zakłada realizację trzech celów strategicznych: 1) Dynamiczna gospodarka, 2) Zasobni mieszkańcy oraz 3) Partnerski region²⁵. Drugi cel, Zasobni mieszkańcy, związany jest z trudnościami, jakie wskazywali przedsiębiorcy w subregionach w zatrudnieniu kompetentnych kadr. Trudności te wynikają między innymi z procesu starzenia się społeczeństwa (oraz odpływu doświadczonych pracowników, którzy kończą aktywność zawodową w swoich aktualnych miejscach pracy) oraz z zauważalnego niedostosowania kwalifikacji i kompetencji kształtowanych w systemie edukacji do potrzeb pracodawców. Ażeby zrealizować cel strategiczny, Zasobni mieszkańcy wyznaczono trzy cele operacyjne. Są to: 1) Kompetentni mieszkańcy, 2) Aktywni mieszkańcy, 3) Przestrzeń wysokiej jakości. Główne kierunki interwencji w przypadku pierwszego celu, Kompetentni mieszkańcy obejmują:

1. Szkolnictwo wyższe na potrzeby inteligentnych specjalizacji regionu;
2. Szkolnictwo zawodowe dopasowane do potrzeb rynku pracy, współpracujące w procesie kształcenia z pracodawcami;
3. Kształcenie ustawiczne powszechne i wykorzystujące potencjał regionalnych instytucji edukacyjnych zgodnie z potrzebami rozwijającej się gospodarki regionu;
4. Wysokiej jakości edukacja cyfrowa powszechna na wszystkich etapach kształcenia;
5. Rozwój kompetencji kluczowych i talentów we wszystkich szkołach;
6. Doskonalenie kadry nauczycieli pod kątem nowoczesnych metod kształcenia i potrzeb rozwijającego się regionalnego popytu na kompetencje²⁶.

Rozwój kompetencji zawodowych mieszkańców regionu stanowił też jeden z celów objętych w „Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020”. W ramach celu strategicznego 1. Konkurencyjna Gospodarka, wskazano m.in. cel operacyjny określony jako rozwój kompetencji do pracy i wsparcie aktywności zawodowej mieszkańców regionu. W powiązaniu do niego określono kierunek interwencji skupiony na poprawie dostępności do wysokiej jakości kształcenia i szkolenia dostosowanego do potrzeb rynku pracy²⁷.

²⁵ Strategia województwa podlaskiego 2030, Departament Rozwoju Regionalnego UMWP, Białystok, 2020, s. 27.

²⁶ Tamże, s. 51.

²⁷ Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020, Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego, Białystok, 2013, s. 40-41.

W związku z powyższym, jak wynika również z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2014-2020 jednym z istotnych problemów zdiagnozowanych w obszarze rozwoju kompetencji mieszkańców było niedostosowanie oferty kształcenia zawodowego do potrzeb regionalnego rynku pracy. Bariery rozwoju szkolnictwa zawodowego jest między innymi stereotypowe podejście do kształcenia zawodowego na poziomie szkół średnich oraz niedocenywanie korzyści z niego płynących. Na czas projektowania założeń Programu stwierdzano, że szkolnictwo zawodowe boryka się z szeregiem problemów, dotyczy to przede wszystkim niedostatecznego przygotowania absolwentów od strony praktycznej w ramach nauczanego zawodu²⁸.

Istotnym problemem, była także baza dydaktyczna, w większości przypadków niedostosowana do rzeczywistego środowiska pracy. Kwestia ta została poruszona we wspomnianym wyżej Programie Operacyjnym Województwa, będącym jednym z narzędzi realizacji Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020. Aby zniwelować niedostatki bazy i podnieść atrakcyjność kształcenia, jako konieczne uznano wspieranie współpracy szkół z pracodawcami. Celem wzmocnienia kompleksowości działań w obszarze kształcenia zawodowego, niezbędna była również interwencja w zakresie doskonalenia umiejętności kadry dydaktycznej, w tym w szczególności nauczycieli kształcenia zawodowego oraz instruktorów praktycznej nauki zawodu²⁹.

Efektami interwencji miały być m.in. wzrost umiejętności, kompetencji i kwalifikacji uczniów, w szczególności umiejętności praktycznych. Należy podkreślić, że wzrost jakości i atrakcyjności szkolnictwa zawodowego miał za zadanie przynieść wielopłaszczyznowe korzyści, z jednej strony zmniejszyć ryzyko przerywania nauki przez uczniów, z drugiej zwiększyć szanse na zatrudnienie w wyuczonym zawodzie³⁰.

Jako duże wyzwanie w kierunku kształcenia zawodowego, określono w RPOWP 2014-2020 stereotypowe podejście do szkolnictwa zawodowego. Wobec czego, za niezbędne uznano podniesienie atrakcyjności szkół zawodowych poprzez zwiększenie współpracy szkół z pracodawcami, jak również współpracy z sektorem B+R. W dokumencie tym założono, że na atrakcyjność szkół zawodowych wpłynie również lepsze dostosowanie ich oferty kształcenia do rzeczywistych potrzeb regionalnego i lokalnych rynków pracy, modernizacja kształcenia zawodowego m.in. przez poszerzenie współpracy szkół ze środowiskiem pracodawców. Uznano, że współpraca w tym zakresie przyniesie obustronne korzyści³¹.

Kompleksowe podejście opierające się na wielotorowości działań ukierunkowanych na usprawnienie kształcenia zawodowego w postaci ścisłej współpracy z przedsiębiorcami i pracodawcami, bezpośrednio miało przyczynić się do obniżenia odsetka osób młodych

²⁸ Regionalny Program Operacyjny Województwa Podlaskiego na lata 2014-2020. Załącznik Nr 1 do Uchwały Nr 240/4357/2021 Zarządu Województwa Podlaskiego z dnia 16 grudnia 2021 r., s. 90.

²⁹ Tamże, s. 90-91.

³⁰ Tamże, s. 91.

³¹ Tamże, s. 92.

przerywających i niekontynuujących nauki, przy jednoczesnym zwiększeniu ich szans na rynku pracy³².

Wśród największych wyzwań, z jakimi musiał zmierzyć się region, był sprawny, wysokiej jakości system edukacji ustawicznej i szkoleń, dopasowanych do potrzeb gospodarczych i społecznych. Stwierdzono zatem, że inwestycje powinny zostać ukierunkowane na podniesienie atrakcyjności i elastyczności kształcenia i szkolenia zawodowego, a także służyć upowszechnieniu szkoleń praktycznych. Reforma oświaty dla szkół ponadgimnazjalnych położyła nacisk na kształcenie praktyczne, obejmujące obecnie w zasadniczej szkole zawodowej ponad 60% całego czasu przeznaczanego na kształcenie zawodowe. W związku z tym niezbędne okazało się zwiększenie potencjału szkół zawodowych także przez inwestycje w infrastrukturę szkolnictwa zawodowego. Na ówczesne realia stan infrastruktury szkolnictwa zawodowego w województwie podlaskim, a w szczególności wyposażenia posiadanych pracowni/warsztatów do zajęć praktycznych oceniano nisko, najwyżej średnio. Podkreślić należy również fakt, że wyposażenie techniczno-dydaktyczne decyduje nie tylko o ofercie edukacyjnej, ale także ma ono ogromny wpływ na sposób nauczania i jakość kształcenia. Szybkie zmiany technologiczne sprawiają, że wymogi pracodawców względem absolwentów szkół kształcenia zawodowego, znacząco wzrastają. Wszelkie działania w celu poprawy dostępności do kształcenia wysokiej jakości i szkolenia na poziomie potrzeb rynku pracy powinny zatem przyczyniać się do tego, że pracodawcy byliby w stanie pozyskać specjalistów o kwalifikacjach odpowiadających ich wymogom. Tak zaprojektowane działania miały na celu zwiększyć szanse ludzi młodych, a także pozostających bez pracy na odnalezienie się na współczesnym rynku pracy, także rozszerzyć możliwości zatrudnienia i zminimalizować problem bezrobocia. Kolejnym istotnym celem było zwiększenie atrakcyjności kształcenia zawodowego jako wyboru ścieżki edukacyjnej, co pozytywnie wpłynąć miałyby na zmianę odsetku młodzieży przedwcześnie kończącej naukę³³.

Analiza i ocena stopnia osiągnięcia wyżej wskazanych, zakładanych efektów interwencji RPOWP 2014-2020 w zakresie szkolnictwa zawodowego, stanowi przedmiot niniejszego badania, jednak w odniesieniu do popularyzacji tego rodzaju kształcenia, należy podkreślić, że przeprowadzono już odrębną ewaluację. Według jej wyników, mimo szeregu działań podjętych w celach promocyjnych, szkoły kształcenia zawodowego, zwłaszcza branżowe, nadal postrzegane są jako nieatrakcyjne. Jest to związane z nadal panującym w pewnym stopniu przekonaniem o niskiej wartości szkolnictwa zawodowego wśród rodziców, którzy mogą wpływać zniechęcająco na dzieci, jeśli chodzi o wybór szkół o takiej specyfice. Zarekomendowano w związku z powyższym, zintensyfikowanie działań popularyzujących szkolnictwo zawodowe wśród rodziców uczniów. Część działań doradczych, szczególnie

³² Tamże, s. 92.

³³ Regionalny Program Operacyjny Województwa Podlaskiego na lata 2014-2020, s. 146.

z obszaru doradztwa uwzględniającego popyt pracodawców na pracę, powinna być adresowana do rodziców uczniów³⁴.

Problematyka konieczności poprawy sytuacji w obszarze edukacji ujęta została w Agendzie Unii Europejskiej na rzecz wzrostu i zatrudnienia, powszechnie znanej jako strategia Europa 2020. Strategia obejmuje trzy wzajemnie ze sobą powiązane priorytety, a w tym m.in. rozwój inteligentny: rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacji. W kontekście omawianej polityki prowadzonej w obszarze edukacji, zarówno w całym kraju, jak i w województwie podlaskim, trzeba zaakcentować, że osiągnięcie wyżej wymienionego celu, rozwój inteligentny, wymaga inwestowania w kształcenie na każdym etapie³⁵.

Inwestycje w infrastrukturę w obszarze kształcenia i szkoleń miały na celu dostosowanie infrastruktury kształcenia, w szczególności kształcenia zawodowego oraz infrastruktury wyższych szkół zawodowych, do aktualnych potrzeb rynku pracy oraz specjalizacji regionu, zgodnie ze strategią inteligentnych specjalizacji regionalnych.

W RPOWP 2014-2020 uwzględniono zarówno działania wspierające kompetencyjne aspekty poprawy poziomu kształcenia, jak i infrastrukturę szkół zawodowych:

W ramach działania 3.3 *Szkolnictwo zawodowe na rzecz konkurencyjności podlaskiej gospodarki* zaplanowano interwencję obejmującą m.in.: przedsięwzięcia nastawione na doskonalenie przez uczniów i słuchaczy umiejętności praktycznych w formie staży oraz praktyk zawodowych u pracodawców, tworzenie w szkołach i placówkach prowadzących kształcenie zawodowe warunków zbliżonych do rzeczywistego środowiska pracy zawodowej poprzez ich wyposażenie/doposażenie w nowoczesny sprzęt i materiały dydaktyczne; działania realizowane przez centra kształcenia zawodowego i ustawicznego, oferujące różne formy kształcenia i poradnictwa zawodowego dla młodzieży, przy jednoczesnej współpracy z pracodawcami, działania ukierunkowane na podnoszenie kwalifikacji i kompetencji kadry dydaktycznej, a także działania mające na celu szerokie rozpropagowanie wśród gimnazjalistów i ich rodziców zmian, jakie zachodzą w obszarze kształcenia zawodowego w województwie podlaskim, pod kątem jego atrakcyjności i jakości.

W ramach działania 8.2 *Uzupełnienie deficytów w zakresie infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej* uwzględniono interwencję polegającą na zapewnieniu odpowiedniego standardu infrastruktury edukacyjnej m.in.: tworzenie i modernizację warsztatów, pracowni, laboratoriów do praktycznej nauki zawodu; rozbudowę, przebudowę, remont centrów kształcenia zawodowego i praktycznego oraz ich wyposażenia; wyposażenie parku maszynowego; wyposażenie bazy dydaktyczno-technicznej w sprzęt, narzędzia, urządzenia

³⁴ Ocena wpływu wsparcia RPOWP 2014-2020 na popularyzację szkolnictwa zawodowego w województwie podlaskim. Raport końcowy, Białystok 2020, s. 298-299.

³⁵ Agenda Unii Europejskiej na rzecz wzrostu i zatrudnienia, s. 11-16.

służące doskonaleniu zawodowemu i praktycznej nauce zawodu w szkołach i placówkach kształcenia zawodowego oraz ustawicznego³⁶.

Podrozdział 1.3. Odtworzenie logiki interwencji dla działania 3.3 (PI 10iv) *Szkolnictwo zawodowe na rzecz konkurencyjności podlaskiej gospodarki*

Działanie 3.3 *Szkolnictwo zawodowe na rzecz konkurencyjności podlaskiej gospodarki* (wpisujące się w PI 10iv³⁷), realizowane jest w ramach III Osi Priorytetowej *Kompetencje i kwalifikacje*, w ramach RPOWP 2014-2020, przy wykorzystaniu środków z EFS. W jego ramach zaplanowano interwencję wyznaczoną w dwóch poddziałaniach:

- 3.3.1. *Kształcenie zawodowe młodzieży na rzecz konkurencyjności podlaskiej gospodarki,*
- 3.3.2 *Stworzenie Centrum Kompetencji BOF.*

Logikę dla omawianego Działania przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela 6. Ogólna logika interwencji dla działania 3.3 (PI 10iv) *Szkolnictwo zawodowe na rzecz konkurencyjności podlaskiej gospodarki*

W związku z tym, że podczas planowania interwencji w ramach RPO zdiagnozowano następujące problemy i potrzeby:	<ul style="list-style-type: none"> – niedostosowanie oferty kształcenia zawodowego dla potrzeb regionalnego rynku pracy – niedostateczne przygotowanie absolwentów od strony praktycznej w ramach nauczanego zawodu – baza dydaktyczna nieodzwierciedlająca rzeczywistego środowiska pracy – starzejące się społeczeństwo w regionie
...i dodatkowo występuje następujący kontekst/założenia:	<ul style="list-style-type: none"> – stereotypowe podejście do kształcenia zawodowego na poziomie szkół średnich – niedocenywanie korzyści płynących z kształcenia zawodowego
...to jeżeli podejmiemy następujące działania:	<ul style="list-style-type: none"> – wspieranie współpracy szkół z pracodawcami – interwencja w zakresie doskonalenia umiejętności kadry dydaktycznej, a w szczególności nauczycieli kształcenia zawodowego oraz instruktorów praktycznej nauki zawodu ze szczególnym uwzględnieniem kształcenia umiejętności

³⁶ Szczegółowy Opis Osi Priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2014-2020 (SZOOP RPOWP 2014-2020), Załącznik Nr 1 do Uchwały Nr 240/4357/2021 Zarządu Województwa Podlaskiego z dnia 16 grudnia 2021 r., op. cit., s. 90-96, 145-150.

³⁷ Priorytet inwestycyjny 10iv Lepsze dostosowanie systemów kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy, ułatwienie przechodzenia z etapu kształcenia do etapu zatrudnienia oraz wzmacnianie systemów kształcenia i szkolenia zawodowego i ich jakości, w tym poprzez mechanizmy prognozowania umiejętności, dostosowania programów nauczania oraz tworzenia i rozwoju systemów uczenia się poprzez praktyczną naukę zawodu realizowaną w ścisłej współpracy z pracodawcami.

	<p>interpersonalnych i społecznych, korzystania z nowoczesnych technologii informacyjno-komunikacyjnych, wykorzystania metod eksperymentu naukowego w edukacji</p> <ul style="list-style-type: none"> – zapewnienie narzędzi diagnostyki psychologicznej i pedagogicznej oraz metod zindywidualizowanego podejścia do ucznia – wspieranie działań związanych z rozwojem poradnictwa zawodowo-edukacyjnego – popularyzacja kształcenia zawodowego wśród uczniów poprzez realizację kompleksowych projektów partnerskich angażujących placówki systemu oświaty, pracodawców, podmioty specjalizujące się w poradnictwie edukacyjno-zawodowym, organizacje pozarządowe, przy wsparciu specjalistów w dziedzinie marketingu społecznego – realizacja wybranych pozaszkolnych form kształcenia dla dorosłych, takich jak kwalifikacyjne kursy zawodowe i kursy umiejętności zawodowych
...przy następującym wkładzie zasobów:	– alokacja zasobów na realizację działań w ramach tej osi wynosi 129 830 000 EUR ³⁸
...to osiągniemy następujące efekty :	<ul style="list-style-type: none"> – wzrost umiejętności, kompetencji i kwalifikacji uczniów, w szczególności umiejętności praktycznych – wzrost jakości i atrakcyjności szkolnictwa zawodowego – uzyskanie lub uzupełnienie kwalifikacji i kompetencji zawodowych przez nauczycieli w elastycznym systemie – przełamanie stereotypu niskiej jakości i atrakcyjności kształcenia się w szkole zawodowej/branżowej I i II stopnia, zarówno wśród kandydatów, jak również ich rodziców
...w wyniku których nastąpią wymienione zmiany :	<ul style="list-style-type: none"> – lepsze rozpoznanie zainteresowań i kompetencji uczniów – zmniejszenie ryzyka przerwania nauki przez uczniów – zwiększenie szans na zatrudnienie w wyuczonym zawodzie – przewaga konkurencyjna gospodarki (istniejących przedsiębiorstw) w regionie – przełamany zostanie stereotyp niskiej jakości i atrakcyjności kształcenia się w szkole zawodowej/branżowej I i II stopnia, zarówno wśród kandydatów, jak również ich rodziców

Źródło: opracowanie własne.

³⁸ Szczegółowy Opis Osi Priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2014-2020 (SZOOP RPOWP 2014-2020), Załącznik Nr 1 do Uchwały Nr 240/4357/2021 Zarządu Województwa Podlaskiego z dnia 16 grudnia 2021 r., op. cit., s. 95.

Zgodnie z założeniami Programu, beneficjentami Działania 3.3 mogą być wszystkie podmioty, w szczególności organy prowadzące szkoły/placówki, w tym: technika, zasadnicze szkoły zawodowe, szkoły branżowe, szkoły policealne dla dorosłych, szkoły specjalne przysposabiające do pracy, szkoły/placówki systemu oświaty uprawnione do prowadzenia kwalifikacyjnych kursów zawodowych oraz kursów umiejętności zawodowych; a także pracodawcy i przedsiębiorcy, jednostki naukowe, w tym uczelnie, organizacje pozarządowe, IOB oraz powiązania kooperacyjne.

W związku z powyższym, grupą docelową, ostatecznymi odbiorcami wsparcia realizowanego w ramach Działania 3.3 były następujące kategorie jednostek:

- publiczne i niepubliczne ponadgimnazjalne i ponadpodstawowe szkoły lub placówki systemu oświaty prowadzące kształcenie zawodowe,
- szkoły specjalne przysposabiające do pracy,
- uczniowie i słuchacze szkół lub placówek systemu oświaty prowadzących kształcenie zawodowe, w tym uczniowie o specjalnych potrzebach edukacyjnych i rozwojowych,
- uczniowie szkół specjalnych przysposabiających do pracy,
- uczniowie lub słuchacze szkół ponadgimnazjalnych, ponadpodstawowych lub placówek systemu oświaty prowadzących kształcenie ogólne w zakresie kompetencji zawodowych,
- nauczyciele, w tym nauczyciele kształcenia zawodowego oraz instruktorzy praktycznej nauki zawodu, zatrudnieni w szkołach i placówkach prowadzących kształcenie zawodowe doradcy edukacyjno-zawodowi oraz nauczyciele wyznaczeni do realizacji zadań z zakresu doradztwa zawodowego zatrudnieni w szkołach/placówkach systemu oświaty prowadzących kształcenie zawodowe.

Projekty w ramach Działania 3.3 mogą być zintegrowane z zakresem działania 8.2.

Podrozdział 1.4. Odtworzenie logiki interwencji dla działania 8.2 (PI 10a)

Uzupełnienie deficytów w zakresie infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej

Działanie 8.2 *Uzupełnienie deficytów w zakresie infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej* (wpisujące się w PI 10a³⁹), realizowane jest w ramach Osi Priorytetowej VIII *Infrastruktura dla usług użyteczności publicznej*, w ramach RPOWP 2014-2020, przy wykorzystaniu środków z EFRR. W jego ramach zaplanowane interwencje wyznaczoną w dwóch poddziałaniach:

8.2.1 *Infrastruktura przedszkolna, kształcenia zawodowego i ustawicznego*

8.2.2 *Infrastruktura edukacyjna na obszarze Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego*

Logikę dla omawianego działania przedstawiono w poniższej tabeli.

³⁹ Priorytet inwestycyjny 10a Inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej.

Tabela 7. Odtworzenie logiki interwencji dla działania 8.2 (PI 10a) *Uzupełnienie deficytów w zakresie infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej*

W związku z tym, że podczas planowania interwencji w ramach RPO zdiagnozowano następujące problemy i potrzeby:	<ul style="list-style-type: none"> – nierówność szans edukacyjnych dzieci w regionie, szczególnie dzieci z obszarów wiejskich wynikający ze słabego dostępu do usług edukacyjnych – słaba jakość wyposażenia pracowni/laboratoriów/warsztatów w placówkach skutkująca niższą jakością kształcenia zawodowego – brak możliwości kształtowania innowacyjności u uczniów
...i dodatkowo występuje następujący kontekst/założenia:	<ul style="list-style-type: none"> – stereotypowe postrzeganie edukacji zawodowej związane ze średnio wyposażonymi szkołami i pracowniami przygotowującymi uczniów do wejścia na konkurencyjny rynek pracy
...to jeżeli podejmiemy następujące działania:	<ul style="list-style-type: none"> – wsparcie infrastruktury szkolnictwa zawodowego oraz infrastruktury przedszkolnej poprzez tworzenie nowych lub modernizowanie istniejących obiektów – tworzenie lub modernizacja pracowni/warsztatów do zajęć praktycznych w wypadku placówek kształcenia zawodowego, które ich nie posiadają, aby stworzyć w szkołach i placówkach kształcenia zawodowego warunki zbliżone do rzeczywistego środowiska pracy zawodowej – wyposażenie/doposażenie szkół i placówek kształcenia zawodowego w niezbędny sprzęt, narzędzia, urządzenia, materiały, które sprawią, że ich oferta będzie dostosowana do potrzeb rynku pracy
...przy następującym wkładzie zasobów:	<ul style="list-style-type: none"> – alokacja zasobów na realizację działań w ramach tej osi wynosi 179 320 000 EUR⁴⁰
...to osiągniemy następujące efekty:	<ul style="list-style-type: none"> – wyrównanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży poprzez ułatwienie dostępu do nowoczesnie wyposażonych placówek oświatowych – stosowanie innowacyjnych metod nauczania, możliwych dzięki rozwojowi infrastruktury i wyposażenia pracowni może przyczynić się do bardziej efektywnego nauczania i rozwoju większej kreatywności u uczniów, a tym samym zwiększyć ich konkurencyjność na rynku pracy

⁴⁰ Szczegółowy Opis Osi Priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2014-2020 (SZOOP RPOWP 2014-2020), Załącznik Nr 1 do Uchwały Nr 240/4357/2021 Zarządu Województwa Podlaskiego z dnia 16 grudnia 2021 r., op. cit., s. 163.

<p>...w wyniku których nastąpi następująca zmiana:</p>	<ul style="list-style-type: none"> - większa konkurencyjność uczniów z regionu na rynku pracy - lepsze, praktyczne przygotowanie na zajęciach w szkole branżowej - wszystko to zmniejszy ryzyko rezygnacji w trakcie kształcenia oraz zmniejszy ryzyko nieefektywnego poszukiwania pracy po ukończeniu szkoły - lepszy rozwój kompetencji kluczowych, który przyczynia się do wzrostu zainteresowania naukami ścisłymi
---	--

Źródło: opracowanie własne.

W zakres niniejszej ewaluacji wchodzi, zgodnie z badanym obszarem przedmiotowym, projekty związane z kształceniem zawodowym, a więc te skierowane do szkół kształcenia zawodowego, nie przedszkola, oddziały przedszkolne czy i inne formy wychowania przedszkolnego. Ocenie w ramach poddziałania 8.2.1 podlegają efekty inwestycji w infrastrukturę kształcenia zawodowego, kształcenia ustawicznego, państwowych wyższych szkół zawodowych oraz infrastrukturę służącą do szkoleń zawodowych, mających na celu dostosowanie oferty do potrzeb regionalnego i lokalnych rynków pracy, przystosowanie oferty do kierunków rozwojowych województwa (zgodnie ze strategią inteligentnych specjalizacji) oraz stworzenie warunków zbliżonych do rzeczywistego środowiska pracy zawodowej. W ramach poddziałania 8.2.1 natomiast ocenie podlegają również inwestycje w infrastrukturę kształcenia zawodowego, kształcenia ustawicznego oraz infrastrukturę służącą do szkoleń zawodowych, a także inwestycje w infrastrukturę instytucji popularyzujących naukę i innowacje.

W związku z powyższym wskazuje się, zgodnie z założeniami Programu, kategorie beneficjentów związane z powyższymi, podlegającymi ewaluacji, typami projektów. Mogły nimi być organy prowadzące szkoły i placówki kształcenia zawodowego i ustawicznego oraz państwowe wyższe szkoły zawodowe, a także JST, ich związki i stowarzyszenia lub porozumienia, porozumienia JST z innymi podmiotami oraz partnerstwa wyżej wymienionych podmiotów.

W związku z powyższym, grupą docelową, ostatecznymi odbiorcami wsparcia realizowanego w ramach Działania 8.2, objętego zakresem niniejszego badania, byli uczniowie, wychowankowie, słuchacze szkół i placówek prowadzących kształcenie zawodowe i ustawiczne; nauczyciele kształcenia zawodowego i ustawicznego, w tym nauczyciele placówek doskonalenia nauczycieli; studenci państwowych wyższych szkół zawodowych, nauczyciele akademicy z państwowych wyższych szkół zawodowych, pracodawcy i przedsiębiorcy, partnerzy społeczno-gospodarczy, instruktorzy praktycznej nauki zawodu, osoby dorosłe od 18 roku życia, które z własnej inicjatywy podnoszą, uzupełniają kompetencje i kwalifikacje zawodowe.

Rozdział 2. Opis wyników badania ewaluacyjnego wraz z wnioskami

Podrozdział 2.1. Analiza i ocena skuteczności wsparcia

Skuteczność wsparcia w kontekście zakładanych celów interwencji

Na potrzeby monitoringu postępów w zakresie skuteczności wdrażanej interwencji, z poszczególnymi Działaniami Programu powiązano odpowiednie wskaźniki rezultatu bezpośredniego i produktu. Pierwszym krokiem do podjęcia próby oceny skuteczności realizowanego wsparcia jest w związku z tym analiza ich osiągniętych wartości w stosunku do założonych celów. W poniższej tabeli ujęto wszystkie ze wskaźników rezultatu oraz wiążących się z nimi wskaźników produktu, które dotyczą ewaluowanego zakresu interwencji w ramach Działań 3.3 i 8.2. Informacje dotyczące osiągniętych poziomów wartości wskaźników pozwalają określić stopień ich realizacji jako bardzo wysoki – w wielu przypadkach przekroczyły one znacznie zakładane wartości docelowe, w pozostałych zakładane rezultaty docelowe udało się osiągnąć co najmniej na poziomie 80%.

Tabela 8. Wartości wskaźników rezultatu bezpośredniego (WRB) i produktu (WP) przypisanych do Działań 3.3 i 8.2 w ramach ewaluowanego zakresu wsparcia

Typ wskaźnika	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Fundusz	Szacowana wartość docelowa (2023)	Wartość osiągnięta w 2021	Wskaźnik osiągnięć
WRB	Liczba nauczycieli kształcenia zawodowego oraz instruktorów praktycznej nauki zawodu, którzy uzyskali kwalifikacje lub nabyli kompetencje po opuszczeniu programu	osoby	EFS	78% (współczynnik, WP stosowany jako podstawa w wierszu poniżej)	1 051 (65%)	83%
WP	Liczba nauczycieli kształcenia zawodowego oraz instruktorów praktycznej nauki zawodu objętych wsparciem w programie	osoby	EFS	564	1 618	287%
WRB	Liczba uczniów, którzy nabyli kompetencje lub	osoby	EFS	67%	12 753	101%

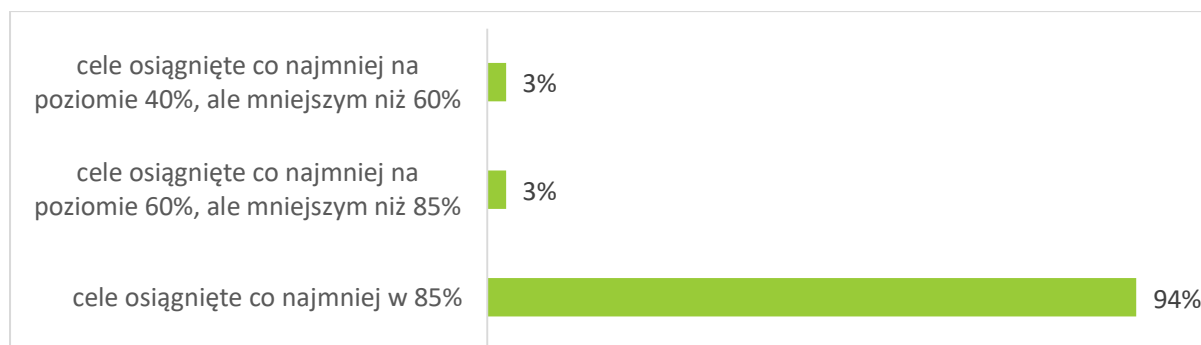
Typ wskaźnika	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Fundusz	Szacowana wartość docelowa (2023)	Wartość osiągnięta w 2021	Wskaźnik osiągnięć
	uzyskali kwalifikacje po opuszczeniu programu			(współczynnik, WP stosowany jako podstawa w wierszu poniżej)		
WP	Liczba uczniów objętych wsparciem w zakresie rozwijania kompetencji i nabywania kwalifikacji w programie	osoby	EFS	19 215	18 817	98%
WRB	Liczba szkół i placówek kształcenia zawodowego wykorzystujących wyposażenie zakupione dzięki EFS	szt.	EFS	100% (współczynnik, WP stosowany jako podstawa w wierszu poniżej)	59	86%
WP	Liczba szkół i placówek kształcenia zawodowego wyposażonych w programie w sprzęt i materiały dydaktyczne niezbędne do realizacji kształcenia zawodowego	szt.	EFS	69	69	100%
WP	Liczba uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego uczestniczących w stażach i praktykach u pracodawcy	osoby	EFS	9 111	7 292	80%
WP	Liczba wspartych obiektów infrastruktury kształcenia zawodowego	szt.	EF RR	27	64	237%

Źródło: Roczne sprawozdanie z wdrażania RPOWP 2014-2020 za rok 2021.

O stopień osiągnięcia zamierzonych efektów poszczególnych projektów pytano Beneficjentów, którzy odpowiedzialni byli za ich realizację. Potwierdzają oni wysoki poziom skuteczności. Poniższy wykres pokazuje, jak ogółem przedstawia się deklarowany przez badanych procentowy poziom realizacji zamierzonych celów projektu, wyrażony we

wskazanych przedziałach wartości. Dane te dotyczą wszystkich zbadanych projektów i świadczą o bardzo wysokiej skuteczności wdrażanych przedsięwzięć – 94% z nich osiągnęła swoje cele co najmniej na poziomie 85%. Wyniki te kształtują się podobnie zarówno jeśli chodzi o projekty tzw. „miękkie”, realizowane w ramach Działania 3.3, jak i tzw. „twarde”, realizowane poprzez interwencję określoną w Działaniu 8.2 RPOWP 2014-2020. Jak opisano w charakterystyce badanych projektów, zdecydowana większość z nich została już zakończona (69, co stanowi 93% wszystkich, o które w badaniu ankietowym pytano Beneficjentów). Należy podkreślić, że w przypadku wszystkich z nich, deklarowany stopień realizacji zamierzonych celów wyniósł co najmniej 85%, zatem można mówić o wysokiej ich skuteczności. Natomiast dotychczasową skuteczność projektów, które nadal trwają, również należy ocenić bardzo pozytywnie – w jednym z nich udało się osiągnąć zamierzone efekty w co najmniej 85%, w dwóch – na poziomie między 60% a 85%, w kolejnych dwóch – na poziomie między 40% a 60%.

Wykres 2. Orientacyjny stopień osiągnięcia zamierzonych efektów, deklarowany przez Beneficjentów



Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI/CATI wśród Beneficjentów, N=74.

Rezultaty wsparcia to także bardziej szczegółowe informacje na temat zauważalnych efektów zrealizowanych projektów, o których mówią przedstawiciele podmiotów, będących beneficjentami wdrażającymi przedmiotowe projekty, oraz szkół biorących w nich udział, a także uczestniczących w nich uczniów i nauczycieli lub instruktorów. Należy je skorelować z celami postawionymi w logice interwencji RPOWP 2014-2020, by móc ocenić jej skuteczność – szczegółowe analizy w tym zakresie znajdują się poniżej.

Podstawowym, głównym celem szczegółowym Działania 3.3 (w tym poddziałań 3.3.1 i 3.3.2) było podniesienie kompetencji uczniów szkół zawodowych zwiększających szanse na regionalnym rynku pracy. Przeprowadzone na potrzeby niniejszej ewaluacji badania ilościowe wskazują, że łącząc ze sobą różne perspektywy wyżej wymienionych zainteresowanych grup, do najważniejszych rezultatów wdrożonego wsparcia należy zaliczyć wzrost kompetencji i kwalifikacji uczestników, co stanowi najczęściej wskazywany efekt realizacji projektu zarówno przez przedstawicieli beneficjentów, jak i przez respondentów w grupie uczniów oraz nauczycieli lub instruktorów. Tworzenie możliwości pozwalających na podnoszenie swoich kompetencji zawodowych jest najczęściej wskazywanym skutkiem realizacji projektów przez wszystkich badanych Beneficjentów (82% – uwzględniając tych

w ramach Działania 3.3 i 8.2 razem). Oznacza to, że główny cel Działania 3.3 realizowany jest nie tylko dzięki projektom wspieranym środkami EFS, ale istotnie wspierany jest także poprzez realizację projektów infrastrukturalnych.

Skupiając się na samym Działaniu 3.3, Beneficjenci w jego zakresie w 83% potwierdzają, że realizowane przez nich projekty umożliwiają uczniom i słuchaczom podnoszenie swoich kompetencji zawodowych. Dodatkowo wniosek ten potwierdzony jest przez wyniki badań wśród uczniów, którzy skorzystali ze wsparcia tych projektów: łącznie 72% przyznało, że podniosło swoje kompetencje/kwalifikacje dzięki udziałowi w projekcie, co stanowi najczęściej wskazywany efekt wsparcia. Można zatem uznać, że skuteczność realizowanych projektów Działania 3.3 w kontekście głównego celu interwencji kształtuje się na wysokim poziomie, przy czym z perspektywy Beneficjentów jest ona wyższa, niż uwzględniając perspektywę uczniów uczestniczących w przedmiotowych projektach. Ogółem jednak skuteczność przedsięwzięć podejmowanych w ramach Działania 3.3 należy ocenić pozytywnie.

W logice interwencji Działania 3.3 określono, że główny jego cel połączony musi być z równoczesnym poszerzaniem współpracy szkół ze środowiskiem pracodawców, przy czym priorytetem są w tym obszarze staże i praktyki. Badania ilościowe wskazują, że istotnie, te formy wsparcia są jednym z najważniejszych elementów całego systemu wspierania obszaru kształcenia zawodowego przez RPOWP 2014-2020. Według 91% Beneficjentów w ramach Działania 3.3 uczniowie mają możliwość lepszego wejścia na rynek pracy dzięki stażom i praktykom. Z drugiej strony, biorąc pod uwagę perspektywę samych uczniów, 64% badanych skorzystało z tej formy wsparcia, przy czym w przeważającej większości zostali nią objęci w połączeniu z innymi rodzajami działań (najczęściej doradztwem – 45% uczniów korzystających ze staży/praktyk, skorzystało również z doradztwa, w dalszej kolejności najczęściej łączyło się to ze szkoleniami/kursami – odpowiednio 34%). Osoby, które skorzystały ze wsparcia w postaci stażu/praktyki, najczęściej wskazują wzrost kompetencji jako efekt swojego udziału w projekcie (77%). Jednak zwrócić trzeba uwagę, że wśród wszystkich badanych z grupy uczniów uczestniczących w projektach w ramach Działania 3.3, tylko 18% skorzystało jedynie ze stażu lub praktyki, bez połączenia z inną formą wsparcia.

Interwencja Działania 3.3 Programu, w ramach realizacji jej celu głównego, zakładała również ukierunkowanie na tworzenie w szkołach i placówkach prowadzących kształcenie zawodowe warunków zbliżonych do rzeczywistego środowiska pracy zawodowej poprzez ich wyposażenie/doposażenie w nowoczesny sprzęt i materiały dydaktyczne⁴¹. W tym zakresie, Beneficjenci, odnosząc się do projektów realizowanych w obrębie Działania 3.3, w mniejszym stopniu potwierdzali efekty swoich przedsięwzięć – 47% wskazało, że nauczyciele lepiej realizują swoje zadania, wykorzystując doposażenie pracowni do prowadzenia zajęć

⁴¹ Szczegółowy Opis Osi Priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2014-2020 (SZOOP RPOWP 2014-2020), Załącznik Nr 1 do Uchwały Nr 240/4357/2021 Zarządu Województwa Podlaskiego z dnia 16 grudnia 2021 r., op. cit., s. 89.

w warunkach zbliżonych do prawdziwych warunków pracy w zawodzie. Efekt ten zdecydowanie w większym stopniu osiągnąć było dzięki projektom w ramach Działania 8.2 – co rzecz jasna było właśnie ich podstawowym celem, co bardziej szczegółowo przeanalizowane zostało w dalszej części rozdziału. Jednocześnie nauczyciele, którzy uczestniczyli w projektach objętych ewaluacją, w 28% potwierdzili, że w wyniku wsparcia mają do dyspozycji lepsze wyposażenie do prowadzenia zajęć.

Działanie 3.3, według przyjętej logiki interwencji, miało także wpłynąć na wzrost kwalifikacji i kompetencji kadry dydaktycznej. Zostało to określone jako jeden z warunków sukcesu procesu modernizacji szkolnictwa zawodowego. Biorąc pod uwagę informacje pozyskane od Beneficjentów, 60% zbadanych projektów ukierunkowanych właśnie na ten cel przyczyniło się do tego, że nauczyciele lepiej wykonują swoje zadania dzięki podniesieniu swoich kwalifikacji, kompetencji. Jednocześnie, efekt ten potwierdzany jest przez 74% nauczycieli będących respondentami w badaniu ankietowym uczestników projektów. Jest to najczęściej wskazywany przez nich skutek otrzymanego wsparcia.

Przechodząc do drugiej części ewaluowanej interwencji RPOWP 2014-2020, wdrażanej dzięki EFRR, skupić należy się oczywiście na Działaniu 8.2, w zakresie dotyczącym wsparcia kształcenia zawodowego. Zatem ważne w kontekście analizy skuteczności podejmowanych w jego ramach projektów, są założenia logiki interwencji wyznaczające cel, jakim jest stworzenie lepszych warunków kształcenia ustawicznego i zawodowego. Określony cel wynikał ze zdiagnozowanego wyzwania, przed jakim stało województwo podlaskie – zapewnienia sprawnego, wysokiej jakości kształcenia zawodowego i ustawicznego, dostosowanego do potrzeb gospodarczych i społecznych regionu.

Założenia interwencji w powyższych ramach, jasno wskazywały również, że podejmowane inwestycje w infrastrukturę muszą uwzględniać komplementarność wsparcia ze wsparciem w ramach działania 3.3 oraz być realizowane w powiązaniu z projektami wdrażanymi w jego ramach. Inwestycje w zakresie EFRR miały stanowić element uzupełniający interwencję EFS⁴². Skłania to do wniosku, że wsparcie realizowane w ramach obu Działań wraz z uzyskanymi efektami, muszą być analizowane w powiązaniu ze sobą.

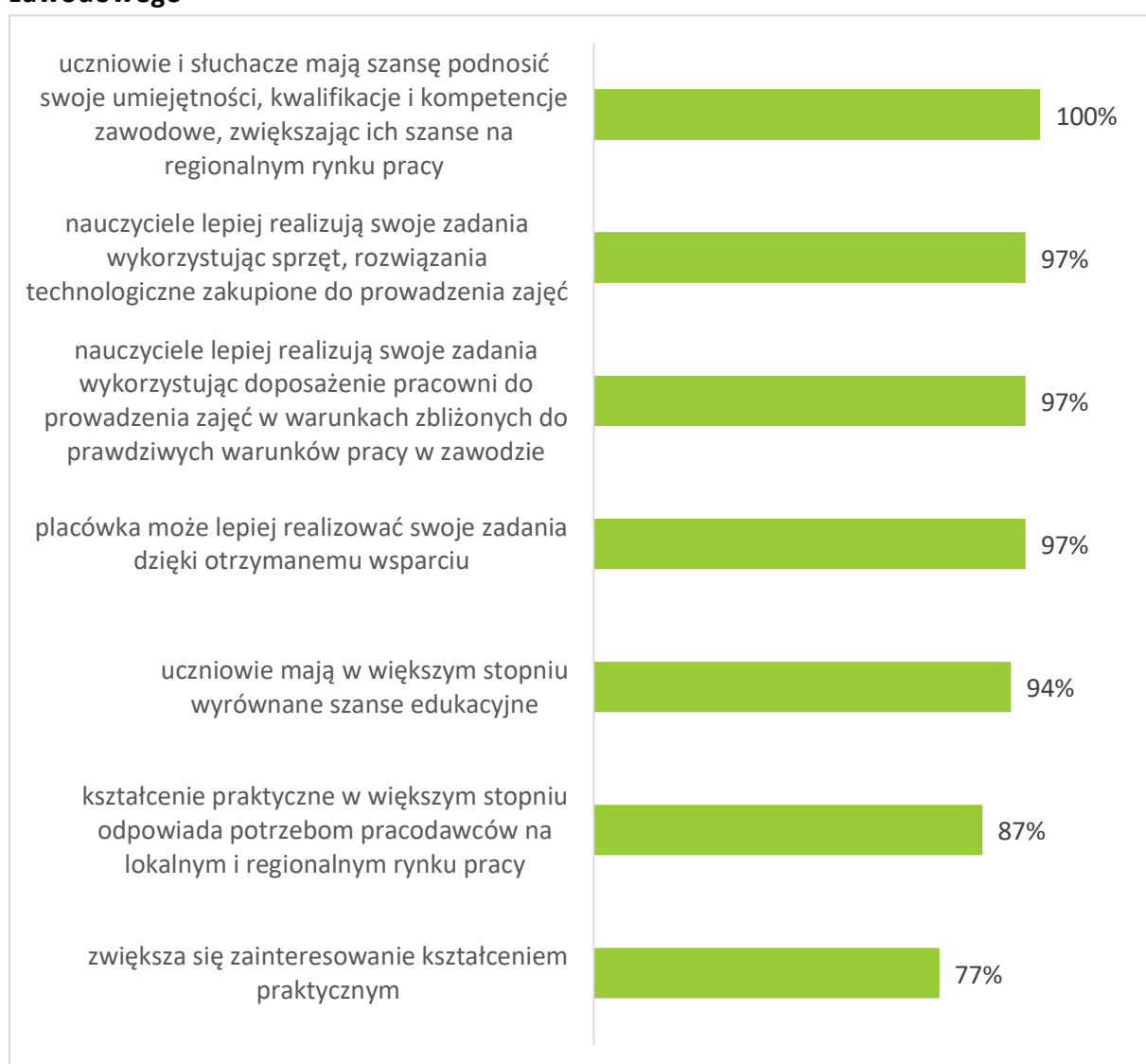
O omawianej komplementarności świadczą odpowiedzi Beneficjentów dotyczące projektów realizowanych w ramach Działania 8.2. Najczęściej (81% respondentów) wskazywanym efektem ich realizacji było bowiem stworzenie dla uczniów i słuchaczy szansy podniesienia umiejętności, kwalifikacji i kompetencji zawodowych, zwiększając ich szanse na regionalnym rynku pracy – zatem zasadniczo to, co było celem wyznaczonym dla interwencji w ramach Działania 3.3. Badanie ilościowe realizowane wśród Beneficjentów potwierdza więc, że projekty infrastrukturalne wspierają działania wdrażane dzięki EFS. Ponadto niemal równie ważnym rezultatem było według Beneficjentów lepsze wyrównanie szans edukacyjnych

⁴² Szczegółowy Opis Osi Priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2014-2020 (SZOOP RPOWP 2014-2020), Załącznik Nr 1 do Uchwały Nr 240/4357/2021 Zarządu Województwa Podlaskiego z dnia 16 grudnia 2021 r., op. cit., s. 200.

uczniów oraz poprawa w zakresie realizacji zadań nauczycieli – poprzez wsparcie w postaci doposażenia pracowni i zakup rozwiązań technologicznych, sprzętu wykorzystywanego do prowadzenia zajęć.

Powyższe spostrzeżenia potwierdzają wyniki badania wśród doposażonych szkół. Wszystkie z przebadanych 31 placówek potwierdziły, że dzięki otrzymanemu wsparciu ich uczniowie i słuchacze mają szansę podnosić swoje umiejętności, kwalifikacje i kompetencje zawodowe, zwiększając ich szanse na regionalnym rynku pracy. Ponadto wyróżnić można inne efekty, wskazywane przez znaczną większość badanych podmiotów, co świadczy o wysokiej skuteczności wdrożonego wsparcia w postaci doposażenia. Szczegółowe dane przedstawia poniższy wykres.

Wykres 3. Deklarowane efekty otrzymanego wsparcia przez placówki kształcenia zawodowego



Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI/CATI wśród przedstawicieli szkół, które skorzystały ze wsparcia, N=31. Pytanie wielokrotnego wyboru, w związku z tym podane odsetki odpowiedzi nie sumują się do 100%.

Omawiając wyniki dotyczące uzyskanych efektów wsparcia bardziej szczegółowo, z uwzględnieniem poszczególnych kategorii respondentów, warto zwrócić uwagę na poniżej prezentowane dane w tabeli (Beneficjenci) oraz na wykresach (uczniowie i nauczyciele). Na ich podstawie widzimy, że podnoszenie kompetencji i kwalifikacji jest najczęściej wskazywanym efektem podjętej interwencji, biorąc pod uwagę perspektywę każdej z grup docelowych wsparcia. Natomiast najłabsze efekty można zaobserwować, jeśli chodzi o zacieśnianie współpracy z uczelniami wyższymi (wskazane jako efekt zaledwie 11% wszystkich zbadanych projektów), co potwierdza się niskim odsetkiem wskazań uczniów, na poziomie 5%, że efektem ich udziału w projekcie było skorzystanie z zajęć na uczelni.

Tabela 9. Deklarowane efekty realizowanych projektów przez Beneficjentów

Efekty realizacji projektu	Ogółem	Działanie 3.3	Działanie 8.2
uczniowie i słuchacze mają szansę podnosić swoje umiejętności, kwalifikacje i kompetencje zawodowe, zwiększając ich szanse na regionalnym rynku pracy	82%	83%	81%
uczniowie mają w większym stopniu wyrównane szanse edukacyjne	73%	70%	78%
nauczyciele lepiej realizują swoje zadania, wykorzystując sprzęt, rozwiązania technologiczne zakupione do prowadzenia zajęć	70%	66%	78%
uczniowie są lepiej przygotowani do wejścia na rynek pracy dzięki nabyciu umiejętności kluczowych i uniwersalnych	64%	83%	30%
zwiększa się zainteresowanie kształceniem praktycznym	59%	57%	63%
uczniowie mają możliwość lepszego wejścia na rynek pracy dzięki stażom i praktykom	58%	91%	0%
nauczyciele lepiej realizują swoje zadania wykorzystując wyposażenie pracowni do prowadzenia zajęć w warunkach zbliżonych do prawdziwych warunków pracy w zawodzie	58%	47%	78%
placówka może lepiej realizować swoje zadania dzięki otrzymanemu wsparciu	57%	53%	63%
kształcenie praktyczne w większym stopniu odpowiada potrzebom pracodawców na lokalnym i regionalnym rynku pracy	54%	51%	59%
nauczyciele lepiej wykonują swoje zadania dzięki podniesieniu swoich kwalifikacji, kompetencji	38%	60%	0%

Efekty realizacji projektu	Ogółem	Działanie 3.3	Działanie 8.2
poprawiła się współpraca szkoły z pracodawcami w zakresie kształcenia praktycznego uczniów	38%	60%	0%
uczniowie mają szansę lepiej przygotować się do wejścia na rynek pracy dzięki kształceniu praktycznemu organizowanemu na miejscu pracy	35%	55%	0%
uczniowie mają możliwość lepszego wejścia na rynek pracy dzięki wsparciu w postaci/formie doradztwa zawodowo-edukacyjnego	28%	45%	0%
uczniowie mają możliwość lepszego rozwoju dzięki wsparciu stypendialnemu	15%	23%	0%
zacieśniła się współpraca z uczelniami wyższymi	11%	17%	0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI/CATI wśród Beneficjentów, N=74. Pytanie wielokrotnego wyboru, w związku z tym podane odsetki wskazań nie sumują się do 100%.

Wyniki dotyczące odpowiedzi wskazywanych przez grupę uczniów potwierdzają, że najbardziej istotnym efektem wsparcia było podnoszenie kwalifikacji i kompetencji (zaznaczanym przez 72% badanych), natomiast z zajęć prowadzonych na uczelni skorzystało tylko 13%.

Wykres 4. Deklarowane efekty otrzymanego wsparcia przez uczniów



Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI/CATI wśród uczestników projektów – uczniów, N=516. Pytanie wielokrotnego wyboru, w związku z tym podane odsetki odpowiedzi nie sumują się do 100%.

W przypadku ankietowanych nauczycieli objętych wsparciem ponownie najczęściej wskazywanym efektem było podniesienie kwalifikacji lub kompetencji (74%). Warto jednak zaznaczyć, że bardzo istotne były również takie kwestie jak urozmaicenie prowadzonych zajęć (62%), nabycie uniwersalnych, kluczowych kompetencji (58%) oraz zaciekawienie uczniów swoimi zajęciami (50%).

Wykres 5. Deklarowane efekty otrzymanego wsparcia przez nauczycieli i instruktorów



Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI/CATI wśród uczestników projektów – nauczycieli i instruktorów, N=213. Pytanie wielokrotnego wyboru, w związku z tym podane odsetki odpowiedzi nie sumują się do 100%.

Skuteczność projektów skupionych na wyposażaniu i doposażaniu placówek potwierdzały także wypowiedzi badanych przedstawicieli szkół w wywiadach jakościowych. Podkreślano w nich szczególną wagę dofinansowania bazy dydaktycznej, w tym przede wszystkim przeznaczonego na zaopatrywanie warsztatów, nowoczesnych pracowni specjalistycznych w sprzęt, materiały i narzędzia zakupione w ramach projektów, dzięki którym uczniowie mogą poznawać nowe technologie związane z dynamicznie rozwijającymi się branżami, takimi jak samochodowa czy budowlana.

Poszczególne formy wsparcia – grupa docelowa: uczniowie

Poniższy wykres prezentuje to, jakimi formami wsparcia zostali objęci badani uczniowie uczestniczący w ewaluowanych projektach. Zdecydowana ich większość skorzystała z oferowanych staży/praktyk – 64%.

Wykres 6. Struktura form wsparcia udzielonego uczniom



Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI/CATI wśród uczestników projektów – uczniów, N=516. Pytanie wielokrotnego wyboru, w związku z tym podane odsetki odpowiedzi nie sumują się do 100%.

Podkreślenia wymaga także fakt, że wielu z uczniów objętych badaniem deklarowało, że skorzystało z więcej niż jednej formy wsparcia. Szczegóły dotyczące połączeń poszczególnych form ze sobą przedstawione zostały w poniższej tabeli. Przykładowo, 65% uczniów, których skorzystało z doradztwa, skorzystało także ze staży/praktyk. Z kolei 45% z uczniów odbywających staże/praktyki w ramach projektu, skorzystało jednocześnie z doradztwa.

Tabela 10. Częstości występowania połączenia dwóch form wsparcia wśród uczniów

„Druga” forma wsparcia, z której uczniowie korzystali, jednocześnie korzystając z „pierwszej”	„Pierwsza” forma wsparcia						
	D	S/P	S	Sz/K	TIK	ZD	ZK
Doradztwo (D)	100%	45%	46%	52%	78%	56%	71%
Staże/praktyki (S/P)	65%	100%	70%	55%	80%	19%	81%
Stypendium (S)	13%	13%	100%	12%	14%	15%	24%
Szkolenie/kurs dla uczniów (Sz/K)	47%	34%	40%	100%	65%	53%	57%
Wsparcie z wykorzystaniem TIK (TIK)	17%	12%	11%	16%	100%	22%	14%
Zajęcia dodatkowe (ZD)	38%	9%	38%	41%	69%	100%	52%
Zwrot kosztów przejazdu, zakwaterowania (ZK)	7%	5%	8%	6%	6%	7%	100%

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI/CATI wśród uczestników projektów – uczniów, N=516; doradztwo (D): n=226, staże/praktyki (S/P): n=329, stypendium (S): n=

63, szkolenie/kurs dla uczniów (Sz/K): n=203, wsparcie z wykorzystaniem TIK (TIK): n=49, zajęcia dodatkowe (ZD): n=156, zwrot kosztów przejazdu, zakwaterowania (ZK): n=21.

Poniżej uwzględniono jeszcze informację o tym, jaki odsetek wszystkich uczniów skorzystał tylko i wyłącznie z danej formy wsparcia, bez łączenia jej z inną. Przykładowo, widzimy, że wsparcie z wykorzystaniem TIK w przypadku ani jednego ucznia nie wystąpiło bez połączenia z inną formą wsparcia. Natomiast, jeśli chodzi o staże lub praktyki, 18% wszystkich badanych uczniów skorzystało tylko z tej jednej formy pomocy w ramach projektu.

Tabela 11. Uczniowie, którzy skorzystali tylko z jednej, danej formy wsparcia – odsetek spośród wszystkich badanych uczniów

	D	S/P	S	Sz/K	TIK	ZD	ZK
Uczniowie, którzy skorzystali tylko z danej formy wsparcia – odsetek spośród wszystkich badanych uczniów	5%	18%	1%	6%	0%	3%	0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI/CATI wśród uczestników projektów – uczniów, N=516.

Powyższe dane są bardzo istotne, biorąc pod uwagę to, w jaki sposób przebiegała interwencja poddawana niniejszej ewaluacji – dostępne wsparcie było wszechstronne i interpretując pokazywane wyniki badań ilościowych, można również powiedzieć, że w rzeczywistości miało charakter kompleksowy. Strukturę udzielonej pomocy należy zatem ocenić pozytywnie, ze względu na duży udział uczestników korzystających z kilku form wsparcia naraz. Dodatkowo pozytywna jest także wysoka częstość uczestnictwa w stażach/praktykach oraz korzystania z oferowanych w ramach projektów szkoleń/kursów. Były to bowiem dwie podstawowe formy wsparcia w największym stopniu powiązane z celami interwencji Działania 3.3.

Skupiając się na skuteczności poszczególnych form wsparcia kierowanych do grupy docelowej, jaką byli uczniowie, na podstawie wyników badań ilościowych przeanalizowano wskazywane przez respondentów efekty otrzymanego wsparcia. Z punktu widzenia celu głównego interwencji (czym, dla przypomnienia, zgodnie z przyjętą logiką było podniesienie kompetencji uczniów szkół zawodowych zwiększających szanse na regionalnym rynku pracy) właśnie ten wskazywany efekt przez uczniów – uczestników projektów jest najważniejszy, jeśli chodzi o analizy skuteczności wsparcia. W związku z tym, przy omawianiu każdej z form wsparcia, szczególną uwagę zwrócono właśnie na uzyskiwanie tego efektu przez uczniów.

Kolejne zestawienia danych pokazują wszystkie wskazywane efekty w korelacji z zastosowanymi formami wsparcia – z zastrzeżeniem, że (jak podkreślano wcześniej) w wielu przypadkach łączyły się one z innymi formami pomocy oferowanej w ramach projektu. Trzeba zaznaczyć, że wyniki badania wykazały wysoką skuteczność wszystkich dostępnych form wsparcia. Jednak, interpretując wyniki analiz w tym zakresie, należy wskazać, że najbardziej skuteczne w kontekście celu interwencji pozostają przede wszystkim

oferowane formy wsparcia przyczyniające się do podnoszenia kompetencji i kwalifikacji, w tym: kursy i szkolenia, staże i praktyki dla uczniów, a także wsparcie z wykorzystaniem TIK (co łączy się z wcześniej wskazywaną skutecznością projektów, w których doposażano szkoły). Co ważne, w osiągnięciu zamierzonego celu pomagało też wsparcie materialne oferowane uczniom w połączeniu z inną pomocą. Przy formułowaniu wniosków brano pod uwagę częstości wskazań dotyczących efektu podnoszenia kwalifikacji i kompetencji wśród osób objętych daną formą wsparcia, a także ogólną liczbę osób, które skorzystały z danej formy wsparcia.

Poniżej przedstawiono szczegółowe dane względem każdej z form wsparcia.

Doradztwo

Z doradztwa skorzystało łącznie 226 uczniów, co stanowi 44% całej tej grupy objętej badaniem. W 89% przypadków, w których skorzystano z doradztwa, wystąpiła również inna forma wsparcia. Poniższe dane wskazują, że 77% osób, które skorzystały z doradztwa, podniosło również swoje kwalifikacje lub kompetencje.

Tabela 12. Częstość występowania poszczególnych efektów wśród wszystkich uczniów wskazujących doradztwo jako formę wsparcia, którą zostali objęci

Efekt wskazywany przez respondenta	Częstość wskazań
podniosłem/am swoje kwalifikacje lub kompetencje	77%
nabyłem/am i uniwersalne, kluczowe kompetencje	48%
podjąłem/am współpracę z pracodawcami	30%
skorzystałem/am z dodatkowych zajęć specjalistycznych	28%
przygotowałem/am się do egzaminów	45%
przygotowałem/am się do podjęcia studiów	20%
skorzystałem/am z zajęć prowadzonych na uczelni	15%
dorównałem/am w nauce innym uczniom w szkole	31%
wiem już, w jakim kierunku chcę się rozwijać zawodowo	42%
wyposażyłem/am się w rzeczy ułatwiające mi naukę	21%
łatwiej było mi dojeżdżać na zajęcia	12%
żadne z powyższych	5%

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI/CATI wśród uczestników projektów – uczniów, N=516. Wyodrębniona grupa respondentów, którzy wskazali doradztwo jako jedną z form wsparcia, z jakiej skorzystali: N=226. Pytanie wielokrotnego wyboru, w związku z tym podane odsetki odpowiedzi nie sumują się do 100%.

Dla uzupełnienia powyższych wyników, w kolejnej tabeli przedstawiono także częstości wskazywania poszczególnych efektów wśród grupy badanych, którzy skorzystali tylko z doradztwa – bez połączenia z inną formą wsparcia. W tych przypadkach najczęściej uczniowie deklarowali, że dzięki podjętym działaniom wiedzą już, w jakim kierunku chcą rozwijać się zawodowo.

Tabela 13. Częstość występowania poszczególnych efektów wśród wszystkich uczniów wskazujących doradztwo jako jedyną formę wsparcia, którą zostali objęci

Efekt wskazywany przez respondenta	Częstość wskazań
podniosłem/am swoje kwalifikacje lub kompetencje	33%
nabyłem/am i uniwersalne, kluczowe kompetencje	25%
podjąłem/am współpracę z pracodawcami	13%
skorzystałem/am z dodatkowych zajęć specjalistycznych	17%
przygotowałem/am się do egzaminów	13%
przygotowałem/am się do podjęcia studiów	17%
skorzystałem/am z zajęć prowadzonych na uczelni	8%
dorównałem/am w nauce innym uczniom w szkole	17%
wiem już, w jakim kierunku chcę się rozwijać zawodowo	42%
wyposażyłem/am się w rzeczy ułatwiające mi naukę	8%
łatwiej było mi dojeżdżać na zajęcia	13%
żadne z powyższych	29%

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI/CATI wśród uczestników projektów – uczniów, N=516. Wyodrębniona grupa respondentów, którzy wskazali doradztwo jako jedyną z form wsparcia, z jakiej skorzystali: N=24. Pytanie wielokrotnego wyboru, w związku z tym podane odsetki odpowiedzi nie sumują się do 100%.

Stáže/praktyki

W stażach lub praktykach organizowanych u pracodawców w ramach projektów uczestniczyło łącznie 329 uczniów, a więc 64% całej tej grupy objętej badaniem – ta forma wsparcia stanowi najczęściej występujące działanie wdrażane ewaluowaną interwencją względem uczniów. Ponadto warto wskazać, że 72% uczniów, którzy skorzystali ze staży/praktyk, skorzystało jednocześnie z innej formy wsparcia. Poniższe dane wskazują, że 77% osób, które uczestniczyły w stażach lub praktykach, podniosło swoje kwalifikacje lub kompetencje.

Tabela 14. Częstość występowania poszczególnych efektów wśród wszystkich uczniów wskazujących staże/praktyki jako formę wsparcia, którą zostali objęci

Efekt wskazywany przez respondenta	Częstość wskazań
podniosłem/am swoje kwalifikacje lub kompetencje	77%
nabyłem/am i uniwersalne, kluczowe kompetencje	46%
podjąłem/am współpracę z pracodawcami	35%
skorzystałem/am z dodatkowych zajęć specjalistycznych	22%
przygotowałem/am się do egzaminów	44%
przygotowałem/am się do podjęcia studiów	18%
skorzystałem/am z zajęć prowadzonych na uczelni	12%
dorównałem/am w nauce innym uczniom w szkole	25%
wiem już, w jakim kierunku chcę się rozwijać zawodowo	36%
wyposażyłem/am się w rzeczy ułatwiające mi naukę	22%

Efekt wskazywany przez respondenta	Częstość wskazań
łatwiej było mi dojeżdżać na zajęcia	9%
żadne z powyższych	5%

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI/CATI wśród uczestników projektów – uczniów, N=516. Wyodrębniona grupa respondentów, którzy wskazali staże/praktyki jako jedną z form wsparcia, z jakiej skorzystali: N=329. Pytanie wielokrotnego wyboru, w związku z tym podane odsetki odpowiedzi nie sumują się do 100%.

Dla uzupełnienia powyższych wyników, w kolejnej tabeli przedstawiono także częstości wskazywania poszczególnych efektów wśród grupy badanych, którzy skorzystali tylko ze stażu lub praktyki – bez połączenia z inną formą wsparcia. W tych przypadkach uczniowie również najczęściej deklarowali, że dzięki uzyskanej pomocy podnieśli swoje kompetencje/kwalifikacje.

Tabela 15. Częstość występowania poszczególnych efektów wśród wszystkich uczniów wskazujących staże/praktyki jako jedyną formę wsparcia, którą zostali objęci

Efekt wskazywany przez respondenta	Częstość wskazań
podniosłem/am swoje kwalifikacje lub kompetencje	61%
nabyłem/am i uniwersalne, kluczowe kompetencje	32%
podjąłem/am współpracę z pracodawcami	33%
skorzystałem/am z dodatkowych zajęć specjalistycznych	7%
przygotowałem/am się do egzaminów	26%
przygotowałem/am się do podjęcia studiów	10%
skorzystałem/am z zajęć prowadzonych na uczelni	2%
dorównałem/am w nauce innym uczniom w szkole	10%
wiem już, w jakim kierunku chcę się rozwijać zawodowo	26%
wyposażyłem/am się w rzeczy ułatwiające mi naukę	11%
łatwiej było mi dojeżdżać na zajęcia	7%
żadne z powyższych	10%

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI/CATI wśród uczestników projektów – uczniów, N=516. Wyodrębniona grupa respondentów, którzy wskazali staże/praktyki jako jedyną formę wsparcia, z jakiej skorzystali: N=92. Pytanie wielokrotnego wyboru, w związku z tym podane odsetki odpowiedzi nie sumują się do 100%.

Stypendium

Ze stypendiów skorzystało łącznie 63 uczniów, co stanowi 12% całej tej grupy docelowej objętej badaniem. Aż w 90% przypadków, w których otrzymano stypendium, skorzystano również z innej formy wsparcia. Poniższe dane wskazują, że 84% osób, które skorzystały ze stypendium, podniosło również swoje kompetencje. Należy jednak pamiętać, że w wielu przypadkach stypendium było tylko jedną ze wskazanych form wsparcia.

Tabela 16. Częstość występowania poszczególnych efektów wśród wszystkich uczniów wskazujących stypendium jako formę wsparcia, którą zostali objęci

Efekt wskazywany przez respondenta	Częstość wskazań
podniosłem/am swoje kwalifikacje lub kompetencje	84%
nabyłem/am i uniwersalne, kluczowe kompetencje	41%
podjąłem/am współpracę z pracodawcami	27%
skorzystałem/am z dodatkowych zajęć specjalistycznych	30%
przygotowałem/am się do egzaminów	48%
przygotowałem/am się do podjęcia studiów	24%
skorzystałem/am z zajęć prowadzonych na uczelni	16%
dorównałem/am w nauce innym uczniom w szkole	21%
wiem już, w jakim kierunku chcę się rozwijać zawodowo	41%
wyposażyłem/am się w rzeczy ułatwiające mi naukę	41%
łatwiej było mi dojeżdżać na zajęcia	5%
żadne z powyższych	6%

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI/CATI wśród uczestników projektów – uczniów, N=516. Wyodrębniona grupa respondentów, którzy wskazali stypendium jako jedną z form wsparcia, z jakiej skorzystali: N=63. Pytanie wielokrotnego wyboru, w związku z tym podane odsetki odpowiedzi nie sumują się do 100%.

Dla uzupełnienia powyższych wyników, w kolejnej tabeli przedstawiono także częstości wskazywania poszczególnych efektów wśród grupy badanych, którzy skorzystali tylko ze stypendium – bez połączenia z inną formą wsparcia. Jak już wspomniano, takich przypadków było bardzo niewiele, bo tylko 6. Niemniej jednak, w tych właśnie przypadkach uczniowie najczęściej deklarowali, że dzięki uzyskanej pomocy podnieśli swoje kompetencje/kwalifikacje.

Tabela 17. Częstość występowania poszczególnych efektów wśród wszystkich uczniów wskazujących stypendium jako jedyną formę wsparcia, którą zostali objęci

Efekt wskazywany przez respondenta	Częstość wskazań
podniosłem/am swoje kwalifikacje lub kompetencje	50%
nabyłem/am i uniwersalne, kluczowe kompetencje	17%
podjąłem/am współpracę z pracodawcami	0%
skorzystałem/am z dodatkowych zajęć specjalistycznych	17%
przygotowałem/am się do egzaminów	17%
przygotowałem/am się do podjęcia studiów	17%
skorzystałem/am z zajęć prowadzonych na uczelni	0%
dorównałem/am w nauce innym uczniom w szkole	33%
wiem już, w jakim kierunku chcę się rozwijać zawodowo	17%
wyposażyłem/am się w rzeczy ułatwiające mi naukę	33%
łatwiej było mi dojeżdżać na zajęcia	17%
żadne z powyższych	33%

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI/CATI wśród uczestników projektów – uczniów, N=516. Wyodrębniona grupa respondentów, którzy wskazali stypendium jako jedyną z form wsparcia, z jakiej skorzystali: N=6. Pytanie wielokrotnego wyboru, w związku z tym podane odsetki odpowiedzi nie sumują się do 100%.

Szkolenie/kurs dla uczniów

Ze szkoleń lub kursów skorzystało łącznie 203 uczniów, co stanowi 39% całej tej grupy docelowej objętej badaniem. W 84% przypadków, w których uczestnik brał udział w szkoleniu bądź kursie, skorzystał on również z innej formy wsparcia. Poniższe dane wskazują, że 83% osób, które uczestniczyły w szkoleniach i kursach podniosło swoje kwalifikacje lub kompetencje.

Tabela 18. Częstość występowania poszczególnych efektów wśród wszystkich uczniów wskazujących szkolenie/kurs jako formę wsparcia, którą zostali objęci

Efekt wskazywany przez respondenta	Częstość wskazań
podniosłem/am swoje kwalifikacje lub kompetencje	83%
nabyłem/am i uniwersalne, kluczowe kompetencje	51%
podjąłem/am współpracę z pracodawcami	25%
skorzystałem/am z dodatkowych zajęć specjalistycznych	31%
przygotowałem/am się do egzaminów	46%
przygotowałem/am się do podjęcia studiów	20%
skorzystałem/am z zajęć prowadzonych na uczelni	16%
dorównałem/am w nauce innym uczniom w szkole	26%
wiem już, w jakim kierunku chcę się rozwijać zawodowo	36%
wyposażyłem/am się w rzeczy ułatwiające mi naukę	19%
łatwiej było mi dojeżdżać na zajęcia	6%
żadne z powyższych	6%

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI/CATI wśród uczestników projektów – uczniów, N=516. Wyodrębniona grupa respondentów, którzy wskazali szkolenie/kurs jako jedną z form wsparcia, z jakiej skorzystali: N=203. Pytanie wielokrotnego wyboru, w związku z tym podane odsetki odpowiedzi nie sumują się do 100%.

Dla uzupełnienia powyższych wyników, w kolejnej tabeli przedstawiono także częstości wskazywania poszczególnych efektów wśród grupy badanych, którzy skorzystali tylko z oferowanych kursów i szkoleń – bez połączenia z inną formą wsparcia. W tych przypadkach uczniowie najczęściej deklarowali, że dzięki uzyskanej pomocy podnieśli swoje kompetencje/kwalifikacje.

Tabela 19. Częstość występowania poszczególnych efektów wśród wszystkich uczniów wskazujących szkolenie/kurs jako jedyną formę wsparcia, którą zostali objęci

Efekt wskazywany przez respondenta	Częstość wskazań
podniosłem/am swoje kwalifikacje lub kompetencje	94%
nabyłem/am i uniwersalne, kluczowe kompetencje	34%
podjąłem/am współpracę z pracodawcami	16%
skorzystałem/am z dodatkowych zajęć specjalistycznych	13%
przygotowałem/am się do egzaminów	19%
przygotowałem/am się do podjęcia studiów	13%
skorzystałem/am z zajęć prowadzonych na uczelni	9%
dorównałem/am w nauce innym uczniom w szkole	13%
wiem już, w jakim kierunku chcę się rozwijać zawodowo	28%
wyposażyłem/am się w rzeczy ułatwiające mi naukę	13%
łatwiej było mi dojeżdżać na zajęcia	6%
żadne z powyższych	0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI/CATI wśród uczestników projektów – uczniów, N=516. Wyodrębniona grupa respondentów, którzy wskazali szkolenie/kurs jako jedyną formę wsparcia, z jakiej skorzystali: N=32. Pytanie wielokrotnego wyboru, w związku z tym podane odsetki odpowiedzi nie sumują się do 100%.

Wsparcie z wykorzystaniem TIK

Ze wsparcia w tej formie skorzystało łącznie 49 uczniów, co stanowi 9% całej tej grupy docelowej objętej badaniem. W każdym z tych przypadków uczestnik skorzystał również z innej formy wsparcia. Poniższe dane wskazują, że 92% osób, które skorzystało ze wsparcia z wykorzystaniem TIK, podniosło jednocześnie swoje kwalifikacje lub kompetencje.

Tabela 20. Częstość występowania poszczególnych efektów wśród wszystkich uczniów wskazujących wsparcie z wykorzystaniem TIK jako jedyną formę wsparcia, którą zostali objęci

Efekt wskazywany przez respondenta	Częstość wskazań
podniosłem/am swoje kwalifikacje lub kompetencje	92%
nabyłem/am i uniwersalne, kluczowe kompetencje	65%
podjąłem/am współpracę z pracodawcami	39%
skorzystałem/am z dodatkowych zajęć specjalistycznych	39%
przygotowałem/am się do egzaminów	69%
przygotowałem/am się do podjęcia studiów	37%
skorzystałem/am z zajęć prowadzonych na uczelni	27%
dorównałem/am w nauce innym uczniom w szkole	41%
wiem już, w jakim kierunku chcę się rozwijać zawodowo	49%
wyposażyłem/am się w rzeczy ułatwiające mi naukę	33%
łatwiej było mi dojeżdżać na zajęcia	12%

Efekt wskazywany przez respondenta	Częstość wskazań
żadne z powyższych	0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI/CATI wśród uczestników projektów – uczniów, N=516. Wyodrębniona grupa respondentów, którzy wskazali wsparcie z wykorzystaniem TIK jako jedną z form wsparcia, z jakiej skorzystali: N=49. Pytanie wielokrotnego wyboru, w związku z tym podane odsetki odpowiedzi nie sumują się do 100%.

Zajęcia dodatkowe

Z zajęć dodatkowych w ramach projektów skorzystało łącznie 156 uczniów, co stanowi 30% całej tej grupy docelowej objętej badaniem. Aż w 90% przypadków, w których uczestnik brał udział w zajęciach dodatkowych, skorzystał on również z innej formy wsparcia. Poniższe dane wskazują, że 75% osób, które uczestniczyły w zajęciach dodatkowych, podniosło swoje kompetencje.

Tabela 21. Częstość występowania poszczególnych efektów wśród wszystkich uczniów wskazujących zajęcia dodatkowe jako formę wsparcia, którą zostali objęci

Efekt wskazywany przez respondenta	Częstość wskazań
podniosłem/am swoje kwalifikacje lub kompetencje	75%
nabyłem/am i uniwersalne, kluczowe kompetencje	49%
podjąłem/am współpracę z pracodawcami	29%
skorzystałem/am z dodatkowych zajęć specjalistycznych	47%
przygotowałem/am się do egzaminów	62%
przygotowałem/am się do podjęcia studiów	34%
skorzystałem/am z zajęć prowadzonych na uczelni	26%
dorównałem/am w nauce innym uczniom w szkole	35%
wiem już, w jakim kierunku chcę się rozwijać zawodowo	41%
wyposażyłem/am się w rzeczy ułatwiające mi naukę	28%
łatwiej było mi dojeżdżać na zajęcia	10%
żadne z powyższych	4%

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI/CATI wśród uczestników projektów – uczniów, N=516. Wyodrębniona grupa respondentów, którzy wskazali zajęcia dodatkowe jako jedną z form wsparcia, z jakiej skorzystali: N=203. Pytanie wielokrotnego wyboru, w związku z tym podane odsetki odpowiedzi nie sumują się do 100%.

Dla uzupełnienia powyższych wyników, w kolejnej tabeli przedstawiono także częstości wskazywania poszczególnych efektów wśród grupy badanych, którzy skorzystali tylko z organizowanych zajęć dodatkowych – bez połączenia z inną formą wsparcia. W tych przypadkach uczniowie najczęściej deklarowali, że dzięki uzyskanej pomocy przygotowali się do egzaminów.

Tabela 22. Częstość występowania poszczególnych efektów wśród wszystkich uczniów wskazujących zajęcia dodatkowe jako jedyną formę wsparcia, którą zostali objęci

Efekt wskazywany przez respondenta	Częstość wskazań
podniosłem/am swoje kwalifikacje lub kompetencje	27%
nabyłem/am i uniwersalne, kluczowe kompetencje	27%
podjąłem/am współpracę z pracodawcami	7%
skorzystałem/am z dodatkowych zajęć specjalistycznych	27%
przygotowałem/am się do egzaminów	40%
przygotowałem/am się do podjęcia studiów	20%
skorzystałem/am z zajęć prowadzonych na uczelni	33%
dorównałem/am w nauce innym uczniom w szkole	13%
wiem już, w jakim kierunku chcę się rozwijać zawodowo	13%
wyposażylem/am się w rzeczy ułatwiające mi naukę	7%
łatwiej było mi dojeżdżać na zajęcia	0%
żadne z powyższych	20%

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI/CATI wśród uczestników projektów – uczniów, N=516. Wyodrębniona grupa respondentów, którzy wskazali zajęcia dodatkowe jako jedyną formę wsparcia, z jakiej skorzystali: N=15. Pytanie wielokrotnego wyboru, w związku z tym podane odsetki odpowiedzi nie sumują się do 100%.

Zwrot kosztów przejazdu, zakwaterowania

Z tej formy pomocy materialnej skorzystało łącznie 21 uczniów, co stanowi najmniejszy odsetek (zaledwie 4%) w całej tej grupy docelowej objętej badaniem, jeśli chodzi o strukturę otrzymanego wsparcia. W niemal każdym, bo aż w 95% przypadków, w których uczestnik projektu skorzystał ze zwrotu kosztów, został on również objęty inną formą wsparcia. Poniższe dane wskazują, że 86% osób, które otrzymały zwrot kosztów, podniosło jednocześnie swoje kwalifikacje lub kompetencje – trzeba jednak pamiętać, że ta forma wsparcia łączy się najczęściej z odbywanym stażem lub praktykami, które to mają duży wpływ na uzyskiwanie efektów związanych z podnoszeniem kompetencji i kwalifikacji uczniów.

Tabela 23. Częstość występowania poszczególnych efektów wśród wszystkich uczniów wskazujących zwrot kosztów przejazdu, zakwaterowania jako formę wsparcia, którą zostali objęci

Efekt wskazywany przez respondenta	Odsetek wskazań
podniosłem/am swoje kwalifikacje lub kompetencje	86%
nabyłem/am i uniwersalne, kluczowe kompetencje	62%
podjąłem/am współpracę z pracodawcami	38%
skorzystałem/am z dodatkowych zajęć specjalistycznych	43%
przygotowałem/am się do egzaminów	33%
przygotowałem/am się do podjęcia studiów	10%

Efekt wskazywany przez respondenta	Odsetek wskazań
skorzystałem/am z zajęć prowadzonych na uczelni	29%
dorównałem/am w nauce innym uczniom w szkole	14%
wiem już, w jakim kierunku chcę się rozwijać zawodowo	48%
wyposażyłem/am się w rzeczy ułatwiające mi naukę	29%
łatwiej było mi dojeżdżać na zajęcia	14%
żadne z powyższych	0%

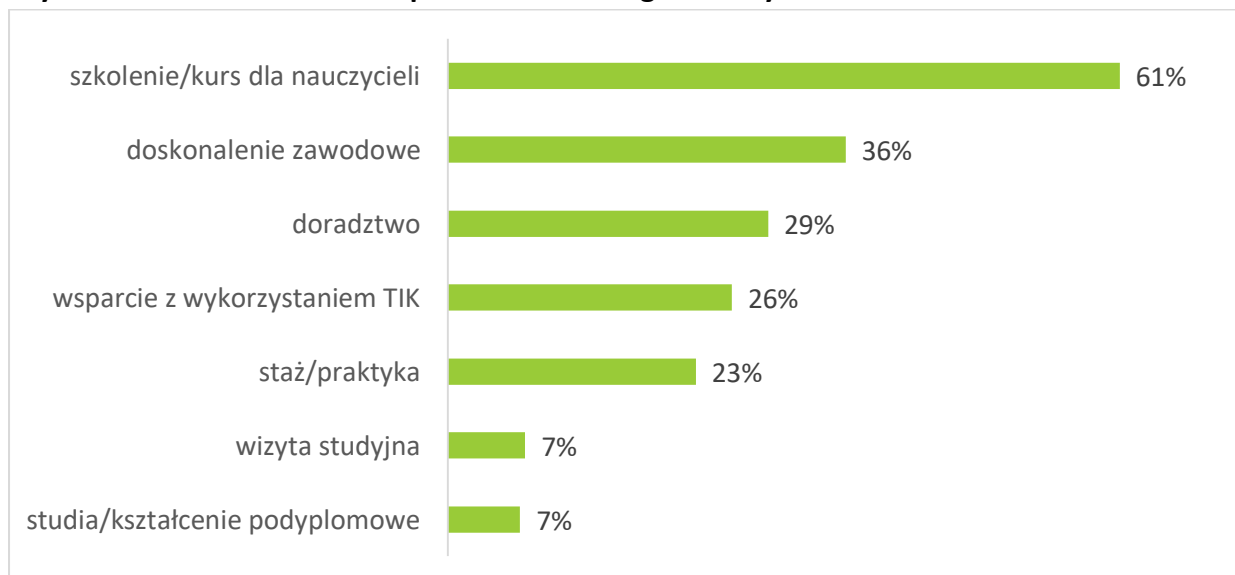
Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI/CATI wśród uczestników projektów – uczniów, N=516. Wyodrębniona grupa respondentów, którzy wskazali zwrot kosztów przejazdu, zakwaterowania jako jedną z form wsparcia, z jakiej skorzystali: N=21. Pytanie wielokrotnego wyboru, w związku z tym podane odsetki odpowiedzi nie sumują się do 100%.

W przypadku omawianych zwrotów kosztów, wśród badanych był tylko jeden, który zadeklarował otrzymanie wsparcia tylko w tej postaci – analizy częstości wskazywanych w tym przypadku efektów pozostają bezzasadne.

Poszczególne formy wsparcia – grupa docelowa: nauczyciele

Poniższy wykres prezentuje jakimi formami wsparcia zostali objęci badani nauczyciele/instruktorzy praktycznej nauki zawodu, którzy uczestniczyli w ewaluowanych projektach. Zdecydowana ich większość skorzystała z oferowanych szkoleń lub kursów – 61%.

Wykres 7. Struktura form wsparcia udzielonego nauczycielom i instruktorom



Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI/CATI wśród uczestników projektów – nauczycieli i instruktorów, N=213. Pytanie wielokrotnego wyboru, w związku z tym podane odsetki odpowiedzi nie sumują się do 100%.

Podkreślenia wymaga także fakt, że wielu z nauczycieli objętych badaniem deklarowało, że skorzystało z więcej niż jednej formy wsparcia. Szczegóły dotyczące połączeń poszczególnych

działań skierowanych do tej grupy docelowej zostały w poniższej tabeli. Przykładowo, 53% nauczycieli, którzy skorzystali z doradztwa, skorzystali także z doskonalenia zawodowego. Z kolei 43% z nauczycieli objętych doskonaleniem zawodowym w ramach projektu, skorzystało jednocześnie z doradztwa.

Tabela 24. Częstości występowania połączenia dwóch form wsparcia wśród nauczycieli i instruktorów

„Druga” forma wsparcia, z której uczniowie korzystali, jednocześnie korzystając z „pierwszej”	„Pierwsza” forma wsparcia						
	D	DZ	S/P	S/PD	S/K	WS	TIK
Doradztwo (D)	100%	43%	27%	36%	23%	40%	35%
Doskonalenie zawodowe (DZ)	53%	100%	42%	21%	30%	40%	53%
Staż/praktyka (S/P)	21%	26%	100%	14%	21%	33%	29%
Studia/kształcenie podyplomowe (S/PD)	8%	4%	4%	100%	6%	13%	7%
Szkolenie/kurs dla nauczycieli (S/K)	48%	51%	56%	57%	100%	53%	60%
Wizyta studyjna (WS)	10%	8%	10%	14%	6%	100%	5%
Wsparcie z wykorzystaniem TIK (TIK)	31%	38%	33%	29%	25%	20%	100%

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI/CATI wśród uczestników projektów – nauczycieli i instruktorów, N=213; doradztwo (D): n=62, doskonalenie zawodowe (DZ): n=77, staż/praktyka (S/P): n=48, studia/kształcenie podyplomowe (S/PD): n= 14, szkolenie/kurs dla nauczycieli (S/K): n=130, wizyta studyjna (WS): n=15, wsparcie z wykorzystaniem TIK (TIK): n=55.

Poniżej uwzględniono jeszcze informację o tym, jaki odsetek wszystkich nauczycieli skorzystał tylko i wyłącznie z jednej danej formy wsparcia, bez łączenia jej z inną. Przykładowo, widzimy, że żaden z badanych nauczycieli nie uczestniczył jedynie w wizycie studyjnej – tzn., że w każdym przypadku, gdy taka forma wystąpiła była ona połączona z inną formą wsparcia. Natomiast, jeżeli chodzi o szkolenia i kursy, 24% wszystkich badanych nauczycieli skorzystało tylko z tej jednej formy pomocy w ramach projektu.

Tabela 25. Nauczyciele, którzy skorzystali tylko z jednej, danej formy wsparcia – odsetek spośród wszystkich badanych nauczycieli

	D	DZ	S/P	S/PD	S/K	WS	TIK
Nauczyciele, którzy skorzystali tylko z danej formy wsparcia – odsetek spośród wszystkich badanych uczniów	8%	8%	4%	2%	24%	0%	2%

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI/CATI wśród uczestników projektów – nauczycieli i instruktorów, N=213.

Ponownie, podobnie jak w przypadku wsparcia skierowanego do uczniów, powyższe dane są bardzo istotne, w świetle tego, w jaki sposób przebiegała ewaluowana interwencja Programu – dostępne wsparcie było wszechstronne i interpretując omawiane wyżej wyniki badań ilościowych, można również powiedzieć, że w rzeczywistości miało charakter kompleksowy. Strukturę udzielonej pomocy należy zatem ocenić pozytywnie, ze względu na duży udział uczestników korzystających z kilku form wsparcia na raz.

Skupiając się na skuteczności poszczególnych form wsparcia kierowanych do grupy docelowej, jaką byli nauczyciele, na podstawie wyników badań ilościowych przeanalizowano wskazywane przez respondentów efekty otrzymanego wsparcia. Z punktu widzenia opisanych w logice interwencji szczegółów dotyczących zakładanych rezultatów wsparcia, szczególnie ważne będzie przyjrzenie się deklarowanym efektom w postaci podniesienia kwalifikacji i kompetencji kadry dydaktycznej.

Kolejne zestawienia danych pokazują wszystkie wskazywane efekty w korelacji z zastosowanymi formami wsparcia – z zastrzeżeniem, że (jak podkreślano wcześniej) w wielu przypadkach łączyły się one z innymi formami pomocy oferowanej w ramach projektu. Trzeba zaznaczyć, że wyniki badania wykazały wysoką skuteczność wszystkich dostępnych form wsparcia. Interpretując wyniki analiz w tym zakresie, należy wskazać, że najbardziej skuteczne w kontekście celu interwencji pozostają oferowane formy wsparcia związane z doształcaniem nauczycieli, w tym: szkolenia i kursy dla nauczycieli, staże i praktyki organizowane dla tej grupy, studia i kształcenie podyplomowe, a także doskonalenie zawodowe. Ponadto wysoką skutecznością odznacza się również wsparcie z wykorzystaniem TIK, przyczyniające się do podnoszenia kompetencji i kwalifikacji. Przy formułowaniu wniosków brano pod uwagę częstości wskazań dotyczących efektu podnoszenia kwalifikacji i kompetencji wśród osób objętych daną formą wsparcia, a także ogólną liczbę osób, które skorzystały z danej formy wsparcia.

Poniżej przedstawiono szczegółowe dane względem każdej z form wsparcia.

Doradztwo

Z doradztwa skorzystało łącznie 62 nauczycieli, co stanowi 29% całej tej grupy objętej badaniem. W 71% przypadków, w których skorzystano z doradztwa, wystąpiła również inna forma wsparcia. Poniższe dane wskazują, że 76% osób, które skorzystały z doradztwa, podniosło również swoje kwalifikacje lub kompetencje.

Tabela 26. Częstość występowania poszczególnych efektów wśród wszystkich nauczycieli wskazujących doradztwo jako formę wsparcia, którą zostali objęci

Efekt wskazywany przez respondenta	Częstość wskazań
podniosłem/am swoje kwalifikacje lub kompetencje	76%
nabyłem/am uniwersalne, kluczowe kompetencje	58%
podjąłem/am współpracę z pracodawcami	27%

Efekt wskazywany przez respondenta	Częstość wskazań
mam do dyspozycji lepsze środki – sprzęt, wyposażenie, do prowadzenia moich zajęć	44%
urozmaiciłem/am prowadzone przeze mnie zajęcia	77%
zaciekałem/am uczniów swoimi zajęciami	58%
posiadam aktualną wiedzę i umiejętności związane z nauczaniem przeze mnie zawodem	39%
lepiej wykonuję swoje obowiązki w pracy	60%
żadne z powyższych	0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI/CATI wśród uczestników projektów – nauczycieli i instruktorów, N=213. Wyodrębniona grupa respondentów, którzy wskazali doradztwo jako jedną z form wsparcia, z jakiej skorzystali: N=62. Pytanie wielokrotnego wyboru, w związku z tym podane odsetki odpowiedzi nie sumują się do 100%.

Dla uzupełnienia powyższych wyników, w kolejnej tabeli przedstawiono także częstości wskazywania poszczególnych efektów wśród grupy badanych, którzy skorzystali tylko z doradztwa – bez połączenia z inną formą wsparcia. W tych przypadkach najczęściej nauczyciele deklarowali, że dzięki podjętym działaniom urozmaicili prowadzone przez siebie zajęcia.

Tabela 27. Częstość występowania poszczególnych efektów wśród wszystkich nauczycieli wskazujących doradztwo jako jedyną formę wsparcia, którą zostali objęci

Efekt wskazywany przez respondenta	Częstość wskazań
podniosłem/am swoje kwalifikacje lub kompetencje	33%
nabyłem/am uniwersalne, kluczowe kompetencje	22%
podjąłem/am współpracę z pracodawcami	28%
mam do dyspozycji lepsze środki – sprzęt, wyposażenie, do prowadzenia moich zajęć	22%
urozmaiciłem/am prowadzone przeze mnie zajęcia	72%
zaciekałem/am uczniów swoimi zajęciami	39%
posiadam aktualną wiedzę i umiejętności związane z nauczaniem przeze mnie zawodem	28%
lepiej wykonuję swoje obowiązki w pracy	50%
żadne z powyższych	0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI/CATI wśród uczestników projektów – nauczycieli i instruktorów, N=213. Wyodrębniona grupa respondentów, którzy wskazali doradztwo jako jedyną z form wsparcia, z jakiej skorzystali: N=18. Pytanie wielokrotnego wyboru, w związku z tym podane odsetki odpowiedzi nie sumują się do 100%.

Doskonalenie zawodowe

Z doskonalenia zawodowego skorzystało łącznie 77 nauczycieli, co stanowi 36% całej tej grupy objętej badaniem. W 79% przypadków, w których skorzystano z tej formy wsparcia,

wystąpiła również inna forma wsparcia. Poniższe dane wskazują natomiast, że 86% osób, które skorzystały z doskonalenia zawodowego, podniosło jednocześnie swoje kompetencje.

Tabela 28. Częstość występowania poszczególnych efektów wśród wszystkich nauczycieli wskazujących doskonalenie zawodowe jako formę wsparcia, którą zostali objęci

Efekt wskazywany przez respondenta	Częstość wskazań
podniosłem/am swoje kwalifikacje lub kompetencje	86%
nabyłem/am uniwersalne, kluczowe kompetencje	68%
podjąłem/am współpracę z pracodawcami	16%
mam do dyspozycji lepsze środki – sprzęt, wyposażenie, do prowadzenia moich zajęć	40%
urozmaiciłem/am prowadzone przeze mnie zajęcia	66%
zaciekałem/am uczniów swoimi zajęciami	61%
posiadam aktualną wiedzę i umiejętności związane z nauczaniem przeze mnie zawodem	45%
lepiej wykonuję swoje obowiązki w pracy	49%
żadne z powyższych	0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI/CATI wśród uczestników projektów – nauczycieli i instruktorów, N=213. Wyodrębniona grupa respondentów, którzy wskazali doskonalenie zawodowe jako jedną z form wsparcia, z jakiej skorzystali: N=77. Pytanie wielokrotnego wyboru, w związku z tym podane odsetki odpowiedzi nie sumują się do 100%.

Dla uzupełnienia powyższych wyników, w kolejnej tabeli przedstawiono także częstości wskazywania poszczególnych efektów wśród grupy badanych, którzy skorzystali tylko z doskonalenia zawodowego – bez połączenia z inną formą wsparcia. W tych przypadkach nauczyciele również najczęściej deklarowali, że dzięki podjętym działaniom podnieśli swoje kwalifikacje/kompetencje zawodowe oraz nabyli kompetencje o charakterze uniwersalnym, kluczowym.

Tabela 29. Częstość występowania poszczególnych efektów wśród wszystkich nauczycieli wskazujących doskonalenie zawodowe jako jedyną formę wsparcia, którą zostali objęci

Efekt wskazywany przez respondenta	Częstość wskazań
podniosłem/am swoje kwalifikacje lub kompetencje	56%
nabyłem/am uniwersalne, kluczowe kompetencje	56%
podjąłem/am współpracę z pracodawcami	0%
mam do dyspozycji lepsze środki – sprzęt, wyposażenie, do prowadzenia moich zajęć	6%
urozmaiciłem/am prowadzone przeze mnie zajęcia	25%
zaciekałem/am uczniów swoimi zajęciami	38%
posiadam aktualną wiedzę i umiejętności związane z nauczaniem przeze mnie zawodem	13%
lepiej wykonuję swoje obowiązki w pracy	19%
żadne z powyższych	0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI/CATI wśród uczestników projektów – nauczycieli i instruktorów, N=213. Wyodrębniona grupa respondentów, którzy wskazali doskonalenie zawodowe jako jedyną formę wsparcia, z jakiej skorzystali: N=16. Pytanie wielokrotnego wyboru, w związku z tym podane odsetki odpowiedzi nie sumują się do 100%.

Staż/praktyka

Ze stażu bądź praktyki skorzystało łącznie 48 nauczycieli, co stanowi 23% całej tej grupy objętej badaniem. W 83% przypadków, w których skorzystano z tej formy wsparcia, wystąpiła również inna forma wsparcia. Poniższe dane wskazują natomiast, że aż 90% osób, które skorzystały ze stażu lub praktyk podniosło jednocześnie swoje kwalifikacje/kompetencje.

Tabela 30. Częstość występowania poszczególnych efektów wśród wszystkich nauczycieli wskazujących staż/praktykę jako formę wsparcia, którą zostali objęci

Efekt wskazywany przez respondenta	Częstość wskazań
podniosłem/am swoje kwalifikacje lub kompetencje	90%
nabyłem/am uniwersalne, kluczowe kompetencje	56%
podjąłem/am współpracę z pracodawcami	38%
mam do dyspozycji lepsze środki – sprzęt, wyposażenie, do prowadzenia moich zajęć	46%
urozmaiciłem/am prowadzone przeze mnie zajęcia	60%
zaciekałem/am uczniów swoimi zajęciami	52%
posiadam aktualną wiedzę i umiejętności związane z nauczaniem przeze mnie zawodem	67%
lepiej wykonuję swoje obowiązki w pracy	50%
żadne z powyższych	0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI/CATI wśród uczestników projektów – nauczycieli i instruktorów, N=213. Wyodrębniona grupa respondentów, którzy wskazali staż/praktykę jako jedną z form wsparcia, z jakiej skorzystali: N=48. Pytanie wielokrotnego wyboru, w związku z tym podane odsetki odpowiedzi nie sumują się do 100%.

Dla uzupełnienia powyższych wyników, w kolejnej tabeli przedstawiono także częstości wskazywania poszczególnych efektów wśród grupy badanych, którzy skorzystali tylko z omawianych staży/praktyk – bez połączenia z inną formą wsparcia. Takich osób było niewiele, zaledwie 8 w całej grupie ankietowanych nauczycieli (co stanowi 4%). Niemniej jednak, w tych przypadkach nauczyciele również najczęściej deklarowali, że dzięki podjętym działaniom podnieśli swoje kwalifikacje/kompetencje.

Tabela 31. Częstość występowania poszczególnych efektów wśród wszystkich nauczycieli wskazujących staż/praktykę jako jedyną formę wsparcia, którą zostali objęci

Efekt wskazywany przez respondenta	Częstość wskazań
podniosłem/am swoje kwalifikacje lub kompetencje	88%
nabyłem/am uniwersalne, kluczowe kompetencje	25%
podjąłem/am współpracę z pracodawcami	0%
mam do dyspozycji lepsze środki – sprzęt, wyposażenie, do prowadzenia moich zajęć	13%
urozmaiciłem/am prowadzone przeze mnie zajęcia	63%
zaciekałem/am uczniów swoimi zajęciami	63%
posiadam aktualną wiedzę i umiejętności związane z nauczaniem przeze mnie zawodem	63%
lepiej wykonuję swoje obowiązki w pracy	25%
żadne z powyższych	0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI/CATI wśród uczestników projektów – nauczycieli i instruktorów, N=213. Wyodrębniona grupa respondentów, którzy wskazali staż/praktykę jako jedyną formę wsparcia, z jakiej skorzystali: N=8. Pytanie wielokrotnego wyboru, w związku z tym podane odsetki odpowiedzi nie sumują się do 100%.

Studia/kształcenie podyplomowe

Z tej formy wsparcia skorzystało łącznie 14 nauczycieli, co stanowi 7% całej tej grupy objętej badaniem. W 71% przypadków, w których skorzystano z tej formy wsparcia, wystąpiła również inna forma wsparcia. Poniższe dane wskazują natomiast, że aż 93% osób, które objęte zostały studiami/kształceniem podyplomowym, podniosło jednocześnie swoje kwalifikacje/kompetencje.

Tabela 32. Częstość występowania poszczególnych efektów wśród wszystkich nauczycieli wskazujących studia/kształcenie podyplomowe jako formę wsparcia, którą zostali objęci

Efekt wskazywany przez respondenta	Częstość wskazań
podniosłem/am swoje kwalifikacje lub kompetencje	93%

Efekt wskazywany przez respondenta	Częstość wskazań
nabyłem/am uniwersalne, kluczowe kompetencje	79%
podjąłem/am współpracę z pracodawcami	29%
mam do dyspozycji lepsze środki – sprzęt, wyposażenie, do prowadzenia moich zajęć	43%
urozmaiciłem/am prowadzone przeze mnie zajęcia	79%
zaciekałem/am uczniów swoimi zajęciami	64%
posiadam aktualną wiedzę i umiejętności związane z nauczaniem przeze mnie zawodem	71%
lepiej wykonuję swoje obowiązki w pracy	71%
żadne z powyższych	0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI/CATI wśród uczestników projektów – nauczycieli i instruktorów, N=213. Wyodrębniona grupa respondentów, którzy wskazali studia/kształcenie podyplomowe jako jedną z form wsparcia, z jakiej skorzystali: N=14. Pytanie wielokrotnego wyboru, w związku z tym podane odsetki odpowiedzi nie sumują się do 100%.

Dla uzupełnienia powyższych wyników, w kolejnej tabeli przedstawiono także częstości wskazywania poszczególnych efektów wśród grupy badanych, którzy skorzystali tylko z omawianych studiów/kształcenia podyplomowego – bez połączenia z inną formą wsparcia. Były to jednak tylko 4 osoby, co stanowi tylko 2% całej grupy ankietowanych nauczycieli. Trudno jest w ich przypadku wskazać dominujący efekt, jaki występował w wyniku otrzymanego wsparcia.

Tabela 33. Częstość występowania poszczególnych efektów wśród wszystkich nauczycieli wskazujących studia/kształcenie podyplomowe jako jedyną formę wsparcia, którą zostali objęci

Efekt wskazywany przez respondenta	Częstość wskazań
podniosłem/am swoje kwalifikacje lub kompetencje	75%
nabyłem/am uniwersalne, kluczowe kompetencje	25%
podjąłem/am współpracę z pracodawcami	0%
mam do dyspozycji lepsze środki – sprzęt, wyposażenie, do prowadzenia moich zajęć	25%
urozmaiciłem/am prowadzone przeze mnie zajęcia	50%
zaciekałem/am uczniów swoimi zajęciami	50%
posiadam aktualną wiedzę i umiejętności związane z nauczaniem przeze mnie zawodem	75%
lepiej wykonuję swoje obowiązki w pracy	75%
żadne z powyższych	0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI/CATI wśród uczestników projektów – nauczycieli i instruktorów, N=213. Wyodrębniona grupa respondentów, którzy wskazali studia/kształcenie podyplomowe jako jedyną formę wsparcia, z jakiej skorzystali: N=4. Pytanie wielokrotnego wyboru, w związku z tym podane odsetki odpowiedzi nie sumują się do 100%.

Szkolenie/kurs dla nauczycieli

Z oferowanych w projektach szkoleń i kursów skorzystało łącznie 130 nauczycieli, co stanowi 61% całej tej grupy objętej badaniem. Jest to najliczniej wskazywana forma działań, jaka objęła tę grupę docelową. W 60% przypadków, w których skorzystano ze szkoleń/kursów, wystąpiła również inna forma wsparcia. Poniższe dane wskazują, że 80% osób, które skorzystały z omawianej formy wsparcia, podniosło również swoje kwalifikacje/kompetencje.

Tabela 34. Częstość występowania poszczególnych efektów wśród wszystkich nauczycieli wskazujących szkolenie/kurs jako formę wsparcia, którą zostali objęci

Efekt wskazywany przez respondenta	Częstość wskazań
podniosłem/am swoje kwalifikacje lub kompetencje	80%
nabyłem/am uniwersalne, kluczowe kompetencje	64%
podjąłem/am współpracę z pracodawcami	19%
mam do dyspozycji lepsze środki – sprzęt, wyposażenie, do prowadzenia moich zajęć	32%
urozmaiciłem/am prowadzone przeze mnie zajęcia	64%
zaciekałem/am uczniów swoimi zajęciami	51%
posiadam aktualną wiedzę i umiejętności związane z nauczaniem przeze mnie zawodem	43%
lepiej wykonuję swoje obowiązki w pracy	48%
żadne z powyższych	3%

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI/CATI wśród uczestników projektów – nauczycieli i instruktorów, N=213. Wyodrębniona grupa respondentów, którzy wskazali szkolenie/kurs jako jedną z form wsparcia, z jakiej skorzystali: N=130. Pytanie wielokrotnego wyboru, w związku z tym podane odsetki odpowiedzi nie sumują się do 100%.

Dla uzupełnienia powyższych wyników, w kolejnej tabeli przedstawiono także częstości wskazywania poszczególnych efektów wśród grupy badanych, którzy skorzystali tylko ze szkoleń lub kursów – bez połączenia z inną formą wsparcia. W tych przypadkach najczęściej nauczyciele deklarowali, że dzięki podjętym działaniom podnieśli swoje kwalifikacje lub kompetencje.

Tabela 35. Częstość występowania poszczególnych efektów wśród wszystkich nauczycieli wskazujących szkolenie/kurs jako jedyną formę wsparcia, którą zostali objęci

Efekt wskazywany przez respondenta	Częstość wskazań
podniosłem/am swoje kwalifikacje lub kompetencje	62%
nabyłem/am uniwersalne, kluczowe kompetencje	48%
podjąłem/am współpracę z pracodawcami	8%
mam do dyspozycji lepsze środki – sprzęt, wyposażenie, do prowadzenia moich zajęć	13%
urozmaiciłem/am prowadzone przeze mnie zajęcia	46%

Efekt wskazywany przez respondenta	Częstość wskazań
zaciekawilem/am uczniów swoimi zajęciami	42%
posiadam aktualną wiedzę i umiejętności związane z nauczaniem przeze mnie zawodem	23%
lepiej wykonuję swoje obowiązki w pracy	31%
żadne z powyższych	8%

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI/CATI wśród uczestników projektów – nauczycieli i instruktorów, N=213. Wyodrębniona grupa respondentów, którzy wskazali szkolenie/kurs jako jedyną formę wsparcia, z jakiej skorzystali: N=52. Pytanie wielokrotnego wyboru, w związku z tym podane odsetki odpowiedzi nie sumują się do 100%.

Wizyta studyjna

W wizytach studyjnych uczestniczyło łącznie 15 nauczycieli, co stanowi 7% całej tej grupy objętej badaniem. Jest to jedna z dwóch najrzadziej wskazywanych form działań, jakie objęły tę grupę docelową interwencji. Aż w 93% przypadków, w których skorzystano z tej formy wsparcia, wystąpiła również inna forma wsparcia. Poniższe dane wskazują, że 87% osób, które skorzystały z omawianej formy wsparcia, podniosło również swoje kwalifikacje/kompetencje.

Tabela 36. Częstość występowania poszczególnych efektów wśród wszystkich nauczycieli wskazujących wizytę studyjną jako formę wsparcia, którą zostali objęci

Efekt wskazywany przez respondenta	Częstość wskazań
podniosłem/am swoje kwalifikacje lub kompetencje	87%
nabyłem/am uniwersalne, kluczowe kompetencje	67%
podjąłem/am współpracę z pracodawcami	53%
mam do dyspozycji lepsze środki – sprzęt, wyposażenie, do prowadzenia moich zajęć	40%
urozmaiciłem/am prowadzone przeze mnie zajęcia	87%
zaciekawilem/am uczniów swoimi zajęciami	80%
posiadam aktualną wiedzę i umiejętności związane z nauczaniem przeze mnie zawodem	60%
lepiej wykonuję swoje obowiązki w pracy	47%
żadne z powyższych	0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI/CATI wśród uczestników projektów – nauczycieli i instruktorów, N=213. Wyodrębniona grupa respondentów, którzy wskazali wizytę studyjną jako jedną z form wsparcia, z jakiej skorzystali: N=15. Pytanie wielokrotnego wyboru, w związku z tym podane odsetki odpowiedzi nie sumują się do 100%.

W przypadku omawianych wizyt studyjnych, wśród badanych był tylko jeden, który zadeklarował otrzymanie wsparcia tylko w tej postaci – analizy częstości wskazywanych w tym przypadku efektów pozostają bezzasadne.

Wsparcie z wykorzystaniem TIK

Z tej formy wsparcia skorzystało łącznie 55 nauczycieli, co stanowi 26% całej tej grupy objętej badaniem. W 91% przypadków, w których skorzystano z tej formy wsparcia, wystąpiła również inna forma wsparcia. Poniższe dane wskazują natomiast, że aż 85% osób, które objęte zostały omawianym rodzajem wsparcia, podniosło jednocześnie swoje kwalifikacje/kompetencje.

Tabela 37. Częstość występowania poszczególnych efektów wśród wszystkich nauczycieli wskazujących wsparcie z wykorzystaniem TIK jako formę wsparcia, którą zostali objęci

Efekt wskazywany przez respondenta	Częstość wskazań
podniosłem/am swoje kwalifikacje lub kompetencje	85%
nabyłem/am uniwersalne, kluczowe kompetencje	75%
podjąłem/am współpracę z pracodawcami	16%
mam do dyspozycji lepsze środki – sprzęt, wyposażenie, do prowadzenia moich zajęć	40%
urozmaiciłem/am prowadzone przeze mnie zajęcia	64%
zaciekałem/am uczniów swoimi zajęciami	49%
posiadam aktualną wiedzę i umiejętności związane z nauczaniem przeze mnie zawodem	36%
lepiej wykonuję swoje obowiązki w pracy	62%
żadne z powyższych	4%

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI/CATI wśród uczestników projektów – nauczycieli i instruktorów, N=213. Wyodrębniona grupa respondentów, którzy wskazali wsparcie z wykorzystaniem TIK jako jedną z form wsparcia, z jakiej skorzystali: N=55. Pytanie wielokrotnego wyboru, w związku z tym podane odsetki odpowiedzi nie sumują się do 100%.

Dla uzupełnienia powyższych wyników, w kolejnej tabeli przedstawiono także częstości wskazywania poszczególnych efektów wśród grupy badanych, którzy skorzystali tylko z omawianego wsparcia z wykorzystaniem TIK – bez połączenia z inną formą wsparcia. Było to tylko 5 osób, co stanowi tylko 2% całej grupy ankietowanych nauczycieli. Najczęściej wskazywanym przez nich efektem otrzymanego wsparcia było nabycie kompetencji kluczowych, choć w tak małej grupie trzeba mieć na uwadze, że nie są to miarodajne wyniki.

Tabela 38. Częstość występowania poszczególnych efektów wśród wszystkich nauczycieli wskazujących wsparcie z wykorzystaniem TIK jako jedyną formę wsparcia, którą zostali objęci

Efekt wskazywany przez respondenta	Częstość wskazań
podniosłem/am swoje kwalifikacje lub kompetencje	40%
nabyłem/am uniwersalne, kluczowe kompetencje	60%
podjąłem/am współpracę z pracodawcami	20%
mam do dyspozycji lepsze środki – sprzęt, wyposażenie, do prowadzenia moich zajęć	40%
urozmaiciłem/am prowadzone przeze mnie zajęcia	40%

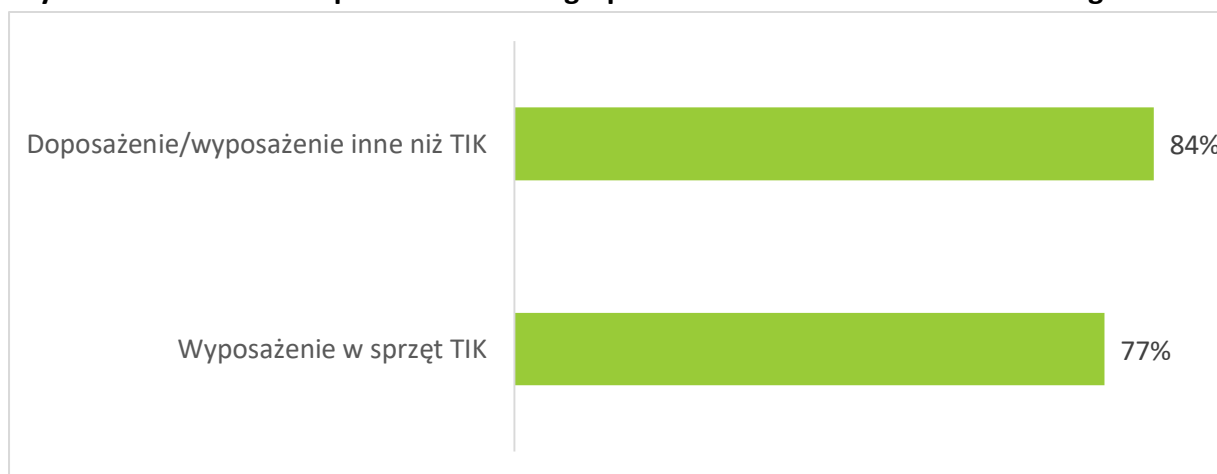
Efekt wskazywany przez respondenta	Częstość wskazań
zaciekałem/am uczniów swoimi zajęciami	40%
posiadam aktualną wiedzę i umiejętności związane z nauczaniem przeze mnie zawodem	40%
lepiej wykonuję swoje obowiązki w pracy	40%
żadne z powyższych	40%

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI/CATI wśród uczestników projektów – nauczycieli i instruktorów, N=213. Wyodrębniona grupa respondentów, którzy wskazali wsparcie z wykorzystaniem TIK jako jedyną formę wsparcia, z jakiej skorzystali: N=5. Pytanie wielokrotnego wyboru, w związku z tym podane odsetki odpowiedzi nie sumują się do 100%.

Poszczególne formy wsparcia – szkoły

Do szkół w ramach Działania 3.3 kierowane były zasadniczo dwa typy wsparcia: wyposażenie w TIK oraz doposażenie/wyposażenie inne niż TIK. 61% ze zbadanych podmiotów skorzystało jednocześnie z obu tych rodzajów pomocy. Na poniższym wykresie widać natomiast, że odsetki wskazań są bardzo podobne w przypadku jednego i drugiego rodzaju zrealizowanego wyposażenia/doposażenia. W niewielkim stopniu przeważało doposażenie/wyposażenie inne niż TIK.

Wykres 8. Struktura wsparcia udzielonego placówkom kształcenia zawodowego



Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI/CATI wśród przedstawicieli szkół, które skorzystały ze wsparcia, N=31. Pytanie wielokrotnego wyboru, w związku z tym podane odsetki odpowiedzi nie sumują się do 100%.

Logika interwencji Działania 3.3 uwzględniała, że w jego ramach realizowane będą projekty ukierunkowane na tworzenie w szkołach i placówkach prowadzących kształcenie zawodowe warunków zbliżonych do rzeczywistego środowiska pracy zawodowej poprzez ich wyposażenie/doposażenie w nowoczesny sprzęt i materiały dydaktyczne. Jeśli chodzi więc o efekty wsparcia kierowanego do szkół, to najważniejsze z punktu widzenia realizacji założonych celów interwencji jest właśnie stworzenie możliwości prowadzenia zajęć w warunkach zbliżonych do prawdziwych warunków pracy w zawodzie. W poniższej tabeli

widzimy, że zarówno w przypadku wyposażania placówek w sprzęt TIK, jak i w przypadku innego doposażania/wyposażania, efekt ten osiągany jest we wszystkich lub w niemal wszystkich przypadkach. W związku z tym należy ocenić, że ogółem wszystkie formy wsparcia kierowane do szkół są wysoce skuteczne, przy czym doposażenie/wyposażenie inne niż TIK odznacza się pełną skutecznością.

Tabela 39. Częstość występowania poszczególnych efektów we wszystkich szkołach, które skorzystały z doposażenia

	Wyposażenie w sprzęt TIK	Doposażenie/wyposażenie inne niż TIK
uczniowie i słuchacze mają szansę podnosić swoje umiejętności, kwalifikacje i kompetencje zawodowe, zwiększając ich szanse na regionalnym rynku pracy	100%	100%
uczniowie mają w większym stopniu wyrównane szanse edukacyjne	96%	96%
nauczyciele lepiej realizują swoje zadania wykorzystując sprzęt, rozwiązania technologiczne zakupione do prowadzenia zajęć	100%	96%
nauczyciele lepiej realizują swoje zadania wykorzystując doposażenie pracowni do prowadzenia zajęć w warunkach zbliżonych do prawdziwych warunków pracy w zawodzie	96%	100%
placówka może lepiej realizować swoje zadania dzięki otrzymanemu wsparciu	96%	100%
kształcenie praktyczne w większym stopniu odpowiada potrzebom pracodawców na lokalnym i regionalnym rynku pracy	92%	85%
zwiększa się zainteresowanie kształceniem praktycznym	75%	77%

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI/CATI wśród przedstawicieli szkół, które skorzystały ze wsparcia, N=31; wyposażenie w sprzęt TIK: n=24, doposażenie/wyposażenie inne niż TIK: n=26. Pytanie wielokrotnego wyboru, w związku z tym podane odsetki odpowiedzi nie sumują się do 100%.

Powyższe dane dotyczące skuteczności interwencji w zakresie poszczególnych form wsparcia, w odniesieniu do wszystkich grup docelowych, warto również uzupełnić spostrzeżeniami pochodzącymi z wywiadów jakościowych. Podobnie jak badania ankietowe, potwierdziły one zachodzenie pożądaných efektów realizowanych projektów, wskazując tym samym na ich skuteczność. Na podstawie zebranych wypowiedzi można wyróżnić cały zestaw pozytywnych efektów, jakie wywarł RPOWP 2014-2020 na obszar kształcenia zawodowego w regionie – planowanych, bądź też wynikających spontanicznie w trakcie przebiegu wdrażania wsparcia. Poniżej podsumowano te opinie wyrażone w wywiadach jakościowych, które znalazły także swoje potwierdzenie w analizach pozostałego materiału badawczego:

- podniesienie jakości kształcenia w szkołach,
- podniesienie jakości wyposażenia szkół,
- zapewnienie zdalnych pomocy dydaktycznych,
- dookreślenie luk kompetencyjnych (odkrycie, jakich kompetencji, spośród pożądanых przez pracodawców, brak absolwentom),
- umożliwienie uczniom korzystania z płatnych staży,
- podniesienie kompetencji praktycznych absolwentów,
- szerzenie świadomości dotyczącej możliwości absolwentów szkół zawodowych,
- większa liczba chętnych firm do współpracy ze szkołami,
- większe bezpieczeństwo spowodowane wyznaczaniem opiekuna praktykantów przez szkołę, a nie przez miejsce pracy,
- częstsze zatrudnianie uczniów do pracy po odbyciu praktyk (zarówno po ukończeniu edukacji, jak i w ramach pracy sezonowej),
- uczniowie mają lepszy dostęp do nowszych technologii, pozwalających im zdobywać umiejętności zawodowe adekwatne do aktualnych wymagań branżowych,
- uczeń po odbyciu praktyki jako gotowy pracownik (brak potrzeby długiego wdrażania po zatrudnieniu),
- doszkolenie kadry nauczycielskiej pod względem znajomości nowych technologii,
- doposażenie szkolnych warsztatów praktycznych.

Problemy i bariery wpływające na podnoszenie jakości kształcenia zawodowego

Wnioski płynące z przeprowadzonych badań jakościowych wskazują, że identyfikowane są pewne bariery i problemy, ważne nie tylko w związku z realizacją projektów objętych ewaluacją, ale również z szerszego punktu widzenia, oddziałujące na podnoszenie kształcenia zawodowego w województwie podlaskim i komplikujące związane z tym procesy. Podczas prowadzonych wywiadów indywidualnych, jedną z głównych wskazywanych barier z pozycji szkół, był problem ze znalezieniem przedsiębiorcy, który chętny byłby do podjęcia wspólnych działań. Wskazywanym powodem występowania tego rodzaju trudności był brak jasnej motywacji dla pracodawców do podejmowania współpracy ze szkołami kształcenia zawodowego przez brak zauważalnych korzyści z ich perspektywy – to zaczyna się już jednak zmieniać, razem ze zmianami zachodzącymi na rynku pracy, który w coraz większym stopniu staje się teraz tzw. *rynkem pracownika*, a nie *rynkem pracodawcy*. Należy jednocześnie podkreślić, że zgodnie z wcześniej opisywanymi wynikami badań ilościowych, to właśnie staże i praktyki organizowane u pracodawców były najczęściej spotykaną formą wsparcia w ramach ewaluowanej części Programu. Świadczy to o tym, że problem wskazywany w wywiadach jakościowych nie jest barierą powszechną.

Ponadto zwrócić uwagę trzeba również na pogłębione wypowiedzi respondentów reprezentujących podlaskie szkoły, którzy kontynuując rozpoczęty wyżej temat, zauważali, że przedsiębiorcy zaczynają stopniowo coraz częściej dostrzegać zalety podejmowania współpracy ze szkołami kształcącymi zawodowo, w postaci dostępu do potrzebnych

pracowników, przygotowanych odpowiednio do specyfiki wykonywanych obowiązków związanych z zatrudnieniem w danej branży. Jako uzupełnienie w tym kontekście, warto przedstawić też punkt widzenia instytucji rynku pracy w województwie podlaskim.

Wypowiedzi, które pojawiły się w badaniach jakościowych, wskazują, że obserwują one duże zapotrzebowanie na absolwentów szkół branżowych ze strony podlaskich pracodawców – co pozostaje ważną informacją, jeśli chodzi o powyższe spostrzeżenia o coraz większym zainteresowaniu przedsiębiorców podejmowaniem współpracy w zakresie przyjmowania uczniów, mogących wykonywać dla nich pracę i jednocześnie przyuczać się do zawodu poprzez praktykę. Jest to ważne tym bardziej że (jak wynika z informacji pozyskanych w drodze wywiadu jakościowego), pracodawcy bardzo często nie oczekują, by przyjmowani przez nich pracownicy byli w pełni gotowi do pracy pod względem umiejętności zawodowych, które mogą wykształcić u pracownika we własnym zakresie. Można przy tym dodać, że na podstawie analiz prowadzonych przez WUP, identyfikowane są zawody deficytowe w regionie – obecnie są to: cukiernicy, dekarze, blacharze, elektrycy, kucharze, spawacze, ślusarze.

Z drugiej strony, przedstawiając zgromadzony materiał badawczy, trzeba zaznaczyć, że podczas badań jakościowych uwzględniających perspektywę pracodawców, wypowiedzi poruszały kwestię zauważanego wśród niektórych przedsiębiorców braku zaufania do uczniów, a także nieumiejętności zapewnienia im wystarczającej ilości uwagi w czasie odbywanych praktyk, staży. Podkreślenia jednak wymaga fakt, że wypowiedzi te dotyczyły nie samych badanych przedsiębiorców, a jedynie pewnych sygnałów, z którymi spotkali się oni ogółem w środowisku i nie mogą też opisać ich w sposób wyczerpujący – po raz kolejny nie są to zatem kwestie, które można uznać za rzeczywiście istotny, często występujący problem. Analizując jednak warunki określające organizację stażu czy praktyki zawodowej w ramach niniejszego wsparcia Działania 3.3 RPOWP, można wskazać, że sygnalizowane obawy wiążą się z obowiązkami, jakie określone są dla pracodawców podejmujących przedmiotową współpracę, w tym m.in.:

- sprawowanie nadzoru nad odbywaniem praktyki lub stażu poprzez wyznaczenie opiekuna praktyki lub stażu;
- monitorowanie postępów i nabywania nowych umiejętności przez praktykanta lub stażystę oraz stopnia realizacji treści i celów edukacyjnych określonych w umowie (umowa pisemna zawierana na czas trwania praktyki zawodowej lub stażu zawodowego pomiędzy stronami zaangażowanymi w realizację praktyki lub stażu)⁴³.

Konieczność sprawowania odpowiedniej opieki nad stażystą/praktykantem, zapewnienia odpowiednich warunków do jego kształcenia pod względem nauki umiejętności praktycznych w zawodzie oraz kontrolowania, monitorowania i informowania o postępach, mogą być odbierane przez niektórych pracodawców jako pewne obciążenie, a więc minusy związane z zaangażowaniem się we współpracę ze szkołą zawodową w ramach organizacji

⁴³ Standard organizacji staży i praktyk dla uczniów szkół zawodowych w ramach działania 3.3 RPOWP, s. 2-3.

staży i praktyk. Jednak, skupiając się w dalszym ciągu na zapisach odnoszących się do standardu prowadzenia tej formy wsparcia w ramach RPOWP, należy też wyróżnić te elementy organizacji staży/praktyk zawodowych, które można z kolei uznać za czynniki zachęcające pracodawców do podjęcia współpracy w omawianym zakresie. Trzeba zatem podkreślić, że w budżecie projektu zakładającego realizację stażu/praktyki u pracodawcy mogą zostać uwzględnione wydatki na zakup odzieży roboczej, wyposażenie stanowiska pracy, pokrycie kosztów eksploatacji materiałów i narzędzi czy szkolenie BHP praktykanta lub stażysty – w związku z czym, pracodawca nie musi ponosić kosztów związanych z przyjęciem ucznia na staż/praktyki. Ponadto w ramach projektu mogą być też ponoszone koszty wynagrodzenia opiekuna praktykanta lub stażysty u pracodawcy⁴⁴.

Dodatkowo nawiązując do omawianej kwestii, należy podkreślić, że objęci badaniem jakościowym respondenci reprezentujący podlaskich przedsiębiorców, sami angażują się we współpracę ze szkołami kształcącymi zawodowo i ich uczniami. Na tej podstawie wskazują, że jeśli tylko poświęci się trochę uwagi, czasu i odpowiednio zaopiekuje praktykantem czy stażystą na samym początku, to bardzo szybko jego obecność w zakładzie pracy staje się dużą korzyścią. Sprawia to jednocześnie, że pracodawcy, którzy podejmowali taką współpracę, chętnie ją kontynuują w dłuższym czasie.

Niemniej jednak, uwzględniając pojawiający się głos o obawach wśród niektórych pracodawców, warto rozważyć, czy nie są one wynikiem bezpodstawnych przekonań i braku dostatecznego poinformowania i przygotowania do przyjmowania praktykantów, stażystów. Kwestie te wymagałyby też zgłębienia podczas badań przeprowadzonych z udziałem przedsiębiorców, którzy nie prowadzą praktyk i staży dla uczniów szkół zawodowych i mogą wypowiedzieć się na temat swojego punktu widzenia w tym zakresie.

Należy również rozważyć, czy do pracodawców w dostatecznym stopniu docierają informacje na temat tego, w jaki sposób mogą być prowadzone praktyki i staże w ich zakładach. Ogólnie rozpowszechniania wiedza na temat możliwości nawiązywania współpracy z placówkami i organizacji takich form przyjęcia uczniów, a także na temat płynących z tego korzyści dla przedsiębiorcy, pomoże niwelować występujące obawy związane z koniecznością zapewnienia odpowiednich warunków osobie przyjmowanej na staż czy praktykę zawodową. Podsumowując informacje zgromadzone w badaniu, wśród korzyści należałoby wymieniać: możliwości dostępu do osób, które mogą wykonywać dla nich pracę bez konieczności ponoszenia wysokich kosztów zatrudnienia; możliwości kształtowania pracownika, pod kątem jego kompetencji zawodowych zgodnie ze swoimi potrzebami, którego mogą w dalszej perspektywie zatrudnić; dostęp do potencjalnych pracowników z branż, w których występują problemy z zatrudnieniem ze względu na deficyt osób wykształconych w danym zawodzie. Działania takie potrzebne byłyby na poziomie ogólnym, promującym tego rodzaju rozwiązania z uwypukleniem korzyści dla samego pracodawcy, ewentualnie ze wskazaniem źródeł i istniejących instrumentów, które mogą zapewnić wsparcie w zakresie organizacji

⁴⁴ Tamże, s. 3-4.

staży/ praktyk zawodowych i z których można zaczerpnąć konkretne, bardziej szczegółowe informacje (np. jak w przypadku przedmiotowej interwencji, RPOWP 2014-2020 i określone standardy organizacji staży i praktyk dla uczniów szkół zawodowych w ramach Działania 3.3).

Można zatem skonkludować całość powyższych spostrzeżeń, wyciągając wniosek o tym, że poprawie ulega współpraca szkół zawodowych z pracodawcami w zakresie prowadzonych staży i praktyk dla uczniów. Nawiązywana jest ona coraz chętniej w województwie podlaskim, co spowodowane jest między innymi ewaluowaną interwencją Programu, który wspiera organizację tego rodzaju możliwości dla uczniów. Czynnikiem wpływającym na wzrost zainteresowania przyjmowaniem osób uczących się na staże i praktyki zawodowe przez pracodawców, są również korzyści, jakie się z tym wiążą: przede wszystkim w postaci pozyskania osób, które mogą wykonywać dla nich pracę, w czasie gdy coraz trudniej jest znaleźć pracowników o odpowiednich kwalifikacjach zawodowych i rosną koszty zatrudnienia. Wciąż jednak, jak wynika z rozmów przeprowadzonych w ramach niniejszego badania, występują sygnały o spotykanych oporach ze strony przedsiębiorców, by angażować się w organizację staży i praktyk uczniów kształcących się zawodowo.

Uzupełniając powyższe spostrzeżenia, warto wskazać, że w badaniu ilościowym wśród uczniów spytano ich o to, co z ich perspektywy utrudnia zdobycie dobrego wykształcenia zawodowego i wejście na rynek pracy. Najwięcej wskazań odnotowano, jeśli chodzi o odpowiedź „w tej chwili nie ma żadnych przeszkód” – 38% respondentów wskazało tę odpowiedź. Wśród osób, które zauważają jednak jakiegokolwiek przeszkody, najczęściej pojawiały się wskazania dotyczące niechęci pracodawców do zatrudniania absolwentów szkół zawodowych oraz braku możliwości zdobywania wykształcenia poprzez praktykę. Należy jednak podkreślić, że obie z tych kwestii zostały wskazane przez 27% badanych – co potwierdza wyżej wyróżniony wniosek, że trudności związane z zaangażowaniem pracodawców we współpracę ze szkołami zawodowymi i jej uczniami nie są problemami powszechnymi. Jednocześnie, wagę wskazywanej przez niektórych uczniów niechęci pracodawców do zatrudniania absolwentów szkół zawodowych, weryfikują także wyżej wyróżnione spostrzeżenia z badań jakościowych o tym, że występuje duże zapotrzebowanie na pracowników z wykształceniem zawodowym (zwłaszcza we wspomnianych zawodach identyfikowanych jako deficytowe). Wyraźna w tej kwestii niespójność wskazuje, że nie można jednoznacznie wnioskować o występujących problemach z uzyskaniem zatrudnienia przez absolwentów szkół zawodowych na podstawie opinii części badanych uczniów. Ponadto co istotne w kontekście niniejszych badań, najrzadziej wskazywaną przez uczniów barierą, w kontekście zdobywania dobrego wykształcenia zawodowego i wejścia na rynek pracy, była niska jakość nauczania.

Wykres 9. Deklarowane przez uczniów przeszkody w zdobyciu dobrego wykształcenia zawodowego i w wejściu na rynek pracy



Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI/CATI wśród uczestników projektów – uczniów, N=516. Pytanie wielokrotnego wyboru, w związku z tym podane odsetki odpowiedzi nie sumują się do 100%.

Wracając do omawiania występujących problemów i barier, zwrócić uwagę trzeba na wskazywaną przez badanych w wywiadach jakościową przeszkodę, związaną z podejściem do otwierania konkretnych kierunków, specjalizacji w strukturach podmiotów zajmujących się kształceniem zawodowym. Badani zasygnalizowali, że ich zakres często nie jest ustalany zgodnie z potrzebami rynku pracy, ponieważ w większym stopniu brane są pod uwagę takie kwestie jak nakłady pracy i finansów potrzebnych do tworzenia nowych kierunków. Należy jednak pamiętać, że procedury związane z utworzeniem nowego kierunku kształcenia wiążą się przede wszystkim z zapisami obecnie obowiązującej ustawy o prawie oświaty. Wprowadzenie nowego zawodu do kształcenia wymaga uzgodnienia i przygotowania propozycji zawodów wraz z uzasadnieniem, które zostaną zatwierdzone przez organ prowadzący szkołę, a w dalszej kolejności pozytywnie zaopiniowane przez powiatową i wojewódzką radę rynku pracy co do zgodności z potrzebami rynku pracy⁴⁵.

Prawo zatem określa warunki, które zapewnić mają otwieranie kierunków zgodnych z diagnozowanymi potrzebami – konfrontując to z wypowiedziami badanych w wywiadach jakościowych należy podkreślić, że nie ma prawnych możliwości, by tworzenie nowej

⁴⁵ Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe, art. 68.

specjalizacji w szkole zawodowej nie było ustalane zgodnie z potrzebami rynku. Wedle obowiązujących procedur, każdy nowo otwierany kierunek w szkole zawodowej musi odpowiadać na lokalne i regionalne potrzeby rynku pracy.

Dalej przyglądając się jednak wypowiedziom z badań jakościowych, respondenci wskazywali, że szkoły chętniej sięgają po zawody, które są prostsze w prowadzeniu oraz tanie w wyposażeniu. Jest to tylko opinia wyrażona w wywiadzie, jednak warto odnieść powyższe spostrzeżenia do logiki przedmiotowej interwencji RPOWP, zwracając uwagę na jej cel, jakim było lepsze dopasowanie kształcenia zawodowego do potrzeb rynku pracy, a co za tym idzie zwiększanie szans uczniów szkół zawodowych na regionalnym rynku pracy. Łączy się z nim sygnalizowana kwestia otwierania kierunków wymagających mniejszego zaangażowania środków (w rozumieniu zasobów różnego rodzaju – finansowych, materialnych, kadrowych). Wskazywana przez badanych bariera w kontekście tworzenia nowych specjalizacji, może być jedynie częściowo łagodzona poprzez dostępność dofinansowania projektów ułatwiających otwieranie nowych kierunków w szkołach kształcenia zawodowego. Ponadto jak wykazano powyżej, mimo tego, że respondenci zauważają większe zainteresowanie szkół tworzeniem specjalizacji wymagających mniejszych nakładów, nadal muszą one spełniać potrzebę dostosowania profilu kształcenia do uwarunkowań rynku pracy.

Powyżej wspomniane kwestie zasobów niezbędnych do prowadzenia kształcenia wysokiej jakości, w dostosowanym zakresie tematycznym i w odpowiedniej skali, łączą się bezpośrednio z kolejną wyraźnie rysującą się w niniejszych badaniach barierą, jaką są braki w kadrze instruktorów i nauczycieli kształcenia zawodowego. Brakuje przede wszystkim specjalistów od praktycznej nauki zawodu z odpowiednimi kwalifikacjami i kompetencjami – wsparcie Programu częściowo odpowiada na te potrzeby, ponieważ oferowało szeroki zakres działań związanych z doskonaleniem zawodowym, przez co uczestnicy projektów skutecznie podnieśli swoje umiejętności zawodowe i kluczowe, a także mogli zaktualizować swoją wiedzę branżową. Nie rozwiązuje to jednak głębszego problemu, jakim jest deficyt specjalistów – praktyków zaangażowanych w kształcenie zawodowe. Źródłem problemu są w tym przypadku niskie zarobki w sektorze oświaty, co skutkuje tym, że specjaliści wielu branż, chętniej zatrudniają się w przemyśle, wiążąc swoją karierę zawodową z tym sektorem. Potrzebne są zatem rozwiązania stwarzające bardziej atrakcyjne warunki pracy dla nauczycieli kształcenia zawodowego i koordynatorów oraz instruktorów praktycznej nauki zawodu.

Wśród problemów o naturze zewnętrznej, wręcz globalnej, w wywiadach jakościowych pojawiła się także pandemia, której rozwój powracał falami i uniemożliwiał realizację działań wspierających kształcenie zawodowe, a także samego kształcenia. Wymaga ono bowiem praktycznej weryfikacji wiedzy i nabytych kompetencji, co nie mogło być zrealizowane w trakcie izolacji społecznej, obowiązującej podczas okresów nasilenia rozwoju Covid-19.

Do jednej z barier wskazanych w badaniach jakościowych, można zaliczyć też kwestię organizacji poradnictwa i informacji zawodowej ze strony instytucji rynku pracy działających w województwie podlaskim. Jest to statutowa część ich działalności i określana jest jako

ciesząca się dużym zainteresowaniem wśród młodych osób. Niemniej jednak, z założenia przeznaczona jest dla osób, które ukończyły 18. rok życia, wobec czego, często są to już albo osoby świeżo wkraczające na rynek pracy, albo absolwenci szkół zawodowych. Podkreślono jednak, że warto byłoby wprowadzić takie działania wśród osób młodszych, aby dużo wcześniej być w stanie nakierować ich działania na odpowiednią ścieżkę zawodową. Na potrzebę tę odpowiada wdrażana w ramach ewaluowanej interwencji forma wsparcia uczniów szkół zawodowych w postaci realizacji doradztwa zawodowego, jednak według danych zebranych podczas wywiadów jakościowych, należy pamiętać o tym, by w procesie tym stale zapewniać wysoki stopień zaangażowania lokalnych i regionalnych instytucji rynku pracy, aby doradztwo to było na bieżąco dostosowywane do potrzeb rynku. Z analiz zrealizowanych na potrzeby niniejszej ewaluacji wynika, że działania podejmowane w ramach interwencji były poprzedzane odpowiednimi diagnozami, by mogły we właściwy sposób odpowiadać na potrzeby rynku pracy w wymiarze lokalnym i regionalnym. W związku z tym, przemyślenia o potrzebie większego zaangażowania instytucji rynku pracy skłaniają do wniosków o charakterze ogólnym, by w obszarze kształcenia zawodowego wzmacniać wielostronną kooperację publicznych służb zatrudnienia, szkół oraz pracodawców, aniżeli do wniosków dotyczących konkretnie działań podejmowanych w ramach RPOWP.

Zintegrowane wsparcie kształcenia zawodowego w ramach ZIT BOF

Część omawianego wsparcia koncentruje się ściśle w Białostockim Obszarze Funkcjonalnym, dlatego też jednym z obszarów problemowych w ramach badania jest analiza działań podejmowanych w tym zakresie. Jak zostało już wskazane wcześniej, ewaluowana interwencja zakładała realizację uzupełniających się projektów: przedsięwzięcia w ramach Działania 3.3, wsparte inwestycjami w ramach Działania 8.2. Na szczególną uwagę podczas analizy skuteczności wdrożonej interwencji zasługują więc projekty zintegrowane, które są operacjami łączącymi w sobie komplementarne względem siebie operacje, tj. projekty z różnych osi i funduszy. W przypadku niniejszej ewaluacji chodzi o łączenie projektów realizowanych w ramach EFS, skupionych na działaniach tzw. „miękkich”, związanych ze wsparciem kapitału ludzkiego oraz projektów w ramach EFRR, skoncentrowanych co do zasady na przedsięwzięciach tzw. „twardych”, dotyczących tworzenia i rozwoju różnego rodzaju infrastruktury. Inwestycje podejmowane w taki sposób pozwalają uzyskać lepszy efekt synergii i w bardziej kompleksowy sposób odpowiedzieć na występujące potrzeby.

W zakresie objętym niniejszym badaniem mamy do czynienia z projektami realizowanymi w ramach Działania 3.3 RPOWP 2014-2020 (OP III, EFS) i w ramach Działania 8.2 (OP VIII, EFRR). Możliwość realizacji zintegrowanych i komplementarnych działań jest przede wszystkim przedmiotem Strategii ZIT BOF⁴⁶, której celem było stworzenie warunków do

⁴⁶ Strategia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego na lata 2014-2020 (wersja 7), Białystok 2021.

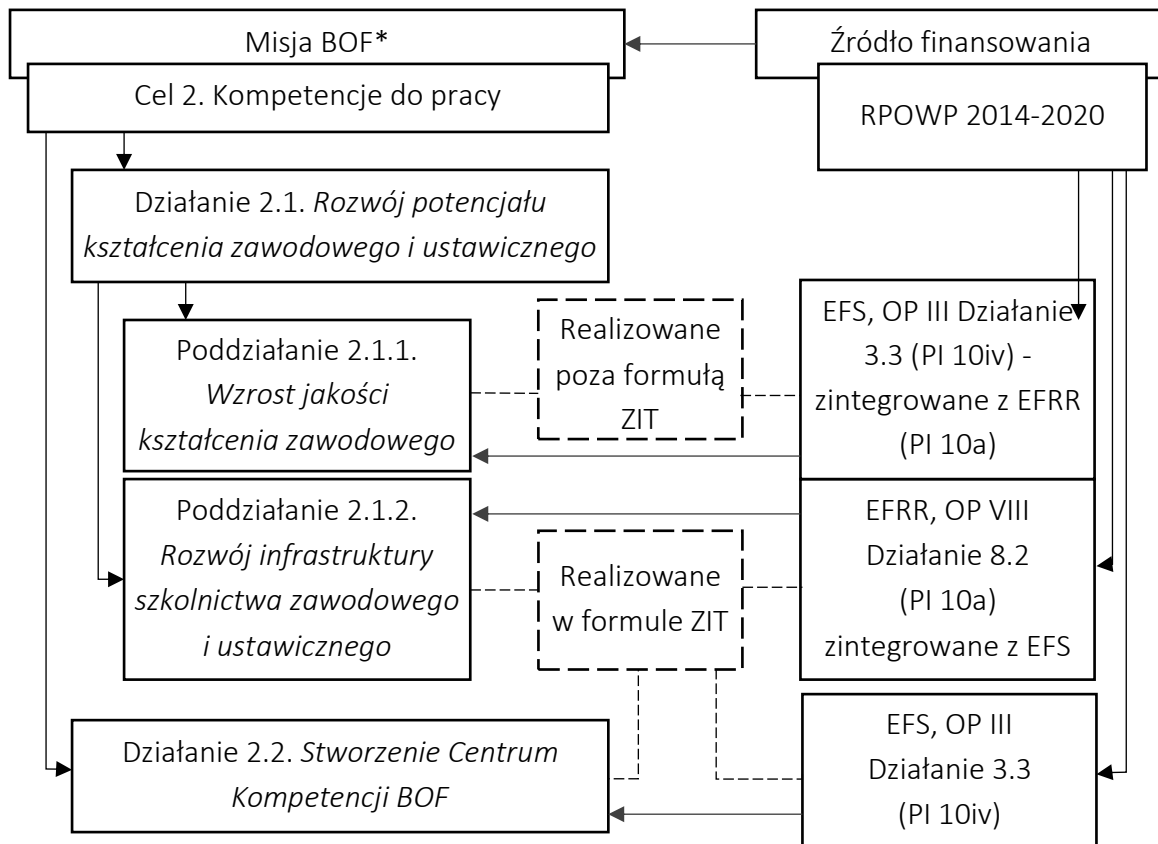
prowadzenia takich inwestycji, łączących wyżej wspomniane interwencje „twarde” i „miękkie”, finansowanych w szczególności z EFRR, jak i EFS.

BOF tworzą: miasto Białystok oraz 9 gmin należących do powiatu białostockiego: Choroszcz, Czarna Białostocka, Łapy, Supraśl, Wasilków, Zabłudów, Dobrzyniewo Duże, Juchnowiec Kościelny i Turośń Kościelna. W czasie tworzenia zapisów Strategii ZIT BOF, w ramach diagnozy społeczno-gospodarczej tego obszaru (a więc w 2014 r.), autorzy tego dokumentu wskazywali, że „kształcenie zawodowe w BOF jest niespójne, oderwane od potrzeb i wymogów dynamicznie zmieniającego się rynku pracy oraz oczekiwań pracodawców, w szczególności prywatnych firm i zakładów pracy”⁴⁷. Świadczyły o tym takie kwestie, jak niedostosowanie możliwości realizacji programów kształcenia (według danych podawanych w treści Strategii ZIT BOF, aktualnych w czasie jej tworzenia, 11% uczniów uczestniczyło w kształceniu praktycznym realizowanym u pracodawców), a ponadto niewystarczająca baza infrastrukturalna czy też niski poziom zasobów nauczycieli do nauczania teoretycznych przedmiotów zawodowych i zajęć praktycznych. W związku z powyższym jasna była potrzeba zaplanowania takich działań strategicznych, które pozwolą na wdrożenie odpowiednich działań inwestycyjnych w celu zapewnienia bazy technicznej i dydaktycznej pozwalającej na poprawę warunków kształcenia zawodowego. Zdiagnozowane problemy i wyzwania w tym zakresie wymagały podjęcia kroków w kierunku doposażenia i modernizacji szkół oraz placówek oświaty prowadzących kształcenie zawodowe, celem osiągnięcia warunków odzwierciedlających naturalne stanowisko pracy, ale także w kierunku tworzenia i wzmacniania współpracy szkół z pracodawcami, co doprowadzić miało do zwiększenia dostosowania efektów kształcenia do oczekiwań pracodawców i zmieniających się potrzeb rynku pracy.

W strukturze celów, działań i poddziałań w ramach Strategii ZIT BOF, zaplanowano zatem cel 2. Kompetencje do pracy, a w jego zakresie Działanie 2.1 Rozwój potencjału kształcenia zawodowego i ustawicznego (w nim poddziałania: 2.1.1 Wzrost jakości kształcenia zawodowego oraz 2.1.2 Rozwój infrastruktury szkolnictwa zawodowego i ustawicznego) i Działanie 2.2 Stworzenie Centrum Kompetencji BOF. Określono jednocześnie ich miejsce w RPOWP 2014-2020 – wskazując powiązania celów Strategii ZIT BOF z interwencją Programu, a tym samym narzędzia pozwalające na realizację zamierzeń określonych dla rozwoju kształcenia zawodowego na terenie BOF. Układ ten prezentuje poniższy schemat.

⁴⁷ Tamże, s. 120.

Rysunek 1. Układ działań w ramach Strategii ZIT BOF 2014-2020 i ich powiązania z interwencją RPOWP 2014-2020



*Misja BOF brzmi: „Białostocki Obszar Funkcjonalny - atrakcyjne miejsce do pracy i życia.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Strategia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego na lata 2014-2020 (wersja 7), Białystok 2021.

W zapisach Strategii ZIT BOF określono, że realizacja przyjętego w niej poddziałania 2.1.1 i poddziałania 2.1.2 powinna odbywać się w ramach zintegrowanych przedsięwzięć, które przyczynią się do stworzenia wysokiej jakości kształcenia zawodowego, dostosowanego do potrzeb gospodarczych i społecznych obszaru BOF. Inwestycje w infrastrukturę szkolnictwa zawodowego i kształcenia ustawicznego – poddziałanie 2.1.2 – muszą ponadto uwzględniać komplementarność wsparcia ze wsparciem w ramach poddziałania 2.1.1 oraz być realizowane w powiązaniu z projektami wdrażanymi w ramach wyżej wymienionych poddziałań. Co ważne, inwestycje w zakresie EFRR mają stanowić jedynie element uzupełniający interwencję EFS.⁴⁸

Na podstawie danych dotyczących realizacji ewaluowanych projektów w ramach RPOWP 2014-2020 można wyróżnić 9 przedsięwzięć, obejmujących 18 projektów (9 z EFS i 9 z EFRR) realizowanych na terenie BOF, wpływających na poprawę jakości kształcenia zawodowego.

⁴⁸ Tamże, s. 185.

Szczegóły na ich temat ujęto w poniższej tabeli. Założenia dotyczące realizacji konkretnych rodzajów wsparcia w ramach projektów zintegrowanych wskazują, że istotnie działania planowane do wdrożenia przez beneficjentów z pomocą interwencji Programu mają charakter komplementarny. Zakres uzupełniających się projektów jest przemyślany, pozwalający w sposób kompleksowy wesprzeć dążenie do celu realizacji inwestycji – tj. ogólnie rzecz ujmując, do podniesienia jakości kształcenia zawodowego. Powyższe spełnia założenia Strategii ZIT BOF.

Tabela 40. Projekty zintegrowane w ramach ZIT BOF

Lp.	Nazwa projektów (taka sama dla projektów wdrażanych w ramach 3.3.1 i 8.2.2 w myśl idei projektów zintegrowanych)	Wspólny cel	Założenia projektów
1	Kompleksowa inwestycja w kształcenie zawodowe – projekt zintegrowany Powiatu Białostockiego	Podniesienie jakości oferty edukacyjnej Zespołu Szkół Mechanicznych im. St. Czarnieckiego w Łapach oraz Centrum Kształcenia Praktycznego w Łapach	<p>W ramach projektu z 3.3.1 (EFS):</p> <ul style="list-style-type: none"> – kształtowanie i rozwijanie kompetencji kluczowych, – podnoszenie umiejętności oraz uzyskiwanie kwalifikacji zawodowych przez uczniów, – program uwzględniający indywidualne potrzeby uczniów, – staże i praktyki dla uczniów oraz nauczycieli, – podnoszenie kwalifikacji i kompetencji nauczycieli, – doskonalenie warsztatu pracy przez nauczycieli. <p>W ramach projektu z 8.2.2 (EFRR):</p> <ul style="list-style-type: none"> – dostosowanie pracowni komputerowej i elektrycznej, – wyposażenie dla kierunku mechanicznego, elektrycznego i samochodowego w CKP na potrzeby kształcenia w zawodach.
2	Zawodowe perspektywy Zespołu Szkół Technicznych –	Podniesienie jakości, atrakcyjności i efektywności kształcenia	<p>W ramach projektu z 3.3.1 (EFS):</p> <ul style="list-style-type: none"> – umożliwienie młodzieży zdobycia szerokich kwalifikacji zawodowych,

Lp.	Nazwa projektów (taka sama dla projektów wdrażanych w ramach 3.3.1 i 8.2.2 w myśl idei projektów zintegrowanych)	Wspólny cel	Założenia projektów
	Kierunek przyszłość.	zawodowego praktycznego oraz dostosowanie go do potrzeb rynku pracy przy wsparciu kariery i wykorzystaniu e-edukacji ze szczególnym naciskiem na rozwój kierunków branży drzewnej. Działania dotyczą Zespołu Szkół Technicznych im. Gen. Władysława Andersa w Białymstoku.	<ul style="list-style-type: none"> - wsparcie uczniów w osiąganiu lepszych wyników na egzaminach zewnętrznych, - motywowanie do rozwijania swoich zainteresowań, - kontynuowanie i rozwijanie współpracy z pracodawcami, instytucjami rynku pracy oraz ze środowiskiem lokalnym, - doskonalenie zawodowe nauczycieli. <p>W ramach projektu z 8.2.2 (EFRR):</p> <ul style="list-style-type: none"> - przebudowa, rozbudowa i wyposażenie Pracowni Zajęć Praktycznych, - budowa budynku magazynowego z wiatą na składowanie materiałów drzewnych i boksem garażowym, - zakup wyposażenia do placówki.
3	Profesjonalne kształcenie zawodowe w Łapach	zwiększenie, we współpracy z otoczeniem społeczno-gospodarczym, jakości kształcenia zawodowego w Zespole Szkół Mechanicznych im. St. Czarnieckiego w Łapach oraz Centrum Kształcenia	<p>W ramach projektu z 3.3.1 (EFS):</p> <ul style="list-style-type: none"> - podniesienie poziomu kluczowych na rynku pracy kompetencji i kwalifikacji zawodowych uczniów i nauczycieli, - realizacja szkoleń, kursów i studiów podyplomowych dla nauczycieli kształcenia zawodowego, - organizacja dla uczniów doradztwa zawodowego, staży zawodowych, dodatkowych zajęć

Lp.	Nazwa projektów (taka sama dla projektów wdrażanych w ramach 3.3.1 i 8.2.2 w myśl idei projektów zintegrowanych)	Wspólny cel	Założenia projektów
		Zawodowego w łapach	specjalistycznych i nadających uprawnienia zawodowe uczniom. W ramach projektu z 8.2.2 (EFRR): <ul style="list-style-type: none"> – doposażenie pracowni i warsztatów, – dostosowanie i zakup wyposażenia dla pracowni energii odnawialnych, mechanicznej, samochodowej i elektrycznej.
4	Wiemy więcej – budujemy więcej	Wzmocnienie atrakcyjności i jakości kształcenia zawodowego w obszarze budowlanym, dostosowanie kształcenia zawodowego do potrzeb lokalnego i regionalnego rynku pracy oraz poprawa warunków praktycznej nauki zawodu. Działania dotyczą Zespołu Szkół Budowlano-Geodezyjnych w Białymstoku.	W ramach projektu z 3.3.1 (EFS): <ul style="list-style-type: none"> – prowadzenie zajęć dodatkowych dla uczniów, – organizacja wyjazdów szkolnych dla uczniów i nauczycieli, – organizacja certyfikowanych kursów i szkoleń zawodowych dla uczniów i nauczycieli, – organizacja staży zawodowych dla uczniów i nauczycieli u pracodawcy, – doskonalenie zawodowe nauczycieli przedmiotów zawodowych i praktycznej nauki zawodu, w tym studia podyplomowe oraz nauczycieli przedmiotów ogólnokształcących (matematyki, fizyki, języków obcych), wspomagających kształcenie zawodowe, – realizacja doradztwa zawodowego dla uczniów, – wprowadzenie programu stypendialnego dla uczniów,

Lp.	Nazwa projektów (taka sama dla projektów wdrażanych w ramach 3.3.1 i 8.2.2 w myśl idei projektów zintegrowanych)	Wspólny cel	Założenia projektów
			<ul style="list-style-type: none"> – szkolenia nauczycieli poprzedzające wdrożenie innowacyjnych metod nauczania, – współpraca z pracodawcami w trakcie realizacji projektu, – kształtowanie umiejętności personalnych i społecznych uczniów. <p>W ramach projektu z 8.2.2 (EFRR):</p> <ul style="list-style-type: none"> – budowa CKP, – wyposażenie pracowni w nowym CKP w sprzęt techniczno-dydaktyczny, – adaptacja i modernizacja sali w istniejącym budynku szkoły na salę ćwiczeniową w zawodzie oraz salę praktycznych spotkań zawodowych z pracodawcą, – modernizacja i wyposażenie pracowni językowej, – kompleksowa budowa sieci bezprzewodowej Wi-Fi, – doposażenie w salach dydaktycznych w sprzęt multimedialny i komputerowy.
5	Gastronomik Białystok. Przepis na sukces!	Podniesienie poziomu kształcenia zawodowego w dziedzinie gastronomii na terenie Białostockiego Obszaru	<p>W ramach projektu z 3.3.1 (EFS):</p> <ul style="list-style-type: none"> – realizacja praktyk, staży i studiów podyplomowych, – kształtowanie i rozwijanie u uczniów kompetencji kluczowych – nawiązywanie współpracy z otoczeniem

Lp.	Nazwa projektów (taka sama dla projektów wdrażanych w ramach 3.3.1 i 8.2.2 w myśl idei projektów zintegrowanych)	Wspólny cel	Założenia projektów
		Funkcjonalnego oraz dostosowanie go do oczekiwań i potrzeb regionalnego rynku pracy. Działania dotyczą Zespołu Szkół Gastronomicznych w Białymstoku.	zewnętrznym szkoły oraz e-learning, – kursy zawodowe, – kursy podnoszące mobilność na rynku pracy, – podnoszenie umiejętności oraz uzyskiwanie kwalifikacji zawodowych przez uczniów – współpraca z regionalnymi ośrodkami biznesowymi i zawodowymi, – pomoc stypendialna dla uczniów szczególnie uzdolnionych w zakresie przedmiotów zawodowych, – zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze, – nowoczesne poradnictwo kariery, – kursy kwalifikacyjne dla nauczycieli zawodowych. W ramach projektu z 8.2.2 (EFRR): – stworzenie nowoczesnej placówki szkoleniowej, zgodnie z wymaganiami bezpieczeństwa, jakości żywności i zapotrzebowaniem rynku pracy – przebudowa, rozbudowa i zagospodarowanie terenu wraz z zakupem wyposażenia do CKP.
6	Zespół Szkół Zawodowych Nr 2 w Białymstoku – Szkoła	Podniesienie poziomu kształcenia zawodowego na terenie	W ramach projektu z 3.3.1 (EFS): – realizacja dodatkowych form kształcenia dla uczniów,

Lp.	Nazwa projektów (taka sama dla projektów wdrażanych w ramach 3.3.1 i 8.2.2 w myśl idei projektów zintegrowanych)	Wspólny cel	Założenia projektów
	inteligentnych specjalizacji	województwa podlaskiego, BOF oraz dostosowanie go do oczekiwań i potrzeb regionalnego rynku pracy (w tym istniejących i powstających miejsc pracy).	<ul style="list-style-type: none"> - podnoszenie kompetencji kadry dydaktycznej, - współpraca z pracodawcami, - pomoc stypendialna dla uczniów. <p>W ramach projektu z 8.2.2 (EFRR):</p> <ul style="list-style-type: none"> - remont budynku warsztatowo-dydaktycznego i sali w istniejącym budynku szkoły, oraz dostosowanie ich do potrzeb kształcenia w zakresie zawodów operator maszyn i urządzeń do przetwórstwa tworzyw sztucznych oraz technik automatyk, - zakup wyposażenia bazy dydaktyczno-technicznej oraz pomocy dydaktycznych IT
7	Z Dobrym Zawodem w dorosłość	uatrakcyjnienie oferty edukacyjnej i zwiększenie jakości kształcenia zawodowego w Technikum i Branżowej Szkoły I Stopnia ZDZ w Białymstoku, poprzez wdrożenie kompleksowego programu	<p>W ramach projektu z 3.3.1 (EFS):</p> <ul style="list-style-type: none"> - kształtowanie kompetencji kluczowych uczniów, - kursy zawodowe podnoszące kompetencje oraz kwalifikacje zawodowe uczniów, - programy indywidualnego rozwoju uczniów, - poradnictwo edukacyjno-zawodowe, - staże zawodowe, - pomoc stypendialna dla szczególnie uzdolnionych uczniów, - podnoszenie kwalifikacji i kompetencji kadry dydaktycznej,

Lp.	Nazwa projektów (taka sama dla projektów wdrażanych w ramach 3.3.1 i 8.2.2 w myśl idei projektów zintegrowanych)	Wspólny cel	Założenia projektów
			<ul style="list-style-type: none"> - doskonalenie warsztatu pracy nauczycieli zawodu i instruktorów praktycznej nauki zawodów. <p>W ramach projektu z 8.2.2 (EFRR):</p> <ul style="list-style-type: none"> - dostosowanie bazy dydaktycznej kształcenia zawodowego dwóch szkół ZDZ do kształcenia odpowiadającego wymogom rynku pracy, - utworzenie i zmodernizowanie 7 pracowni nauki zawodu, - wzrost potencjału infrastruktury edukacyjnej w szkołach ZDZ, - dostosowania budynków szkolnych do potrzeb osób niepełnosprawnych.
8	ZSE w Białymstoku – nowy wymiar edukacji	Podniesienie atrakcyjności, elastyczności oraz jakości kształcenia zawodowego w Zespole Szkół Elektrycznych w Białymstoku.	<p>W ramach projektu z 3.3.1 (EFS):</p> <ul style="list-style-type: none"> - opracowanie i wdrożenie innowacyjnych programów i metod nauczania, nowoczesnych materiałów dydaktycznych, - wdrożenie wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia zawodowego, - realizacja programów dodatkowych staży/praktyk zawodowych, kursów zawodowych, - wspieranie kształcenia e-Platformą – podniesienie kompetencji i kwalifikacji nauczycieli w zakresie

Lp.	Nazwa projektów (taka sama dla projektów wdrażanych w ramach 3.3.1 i 8.2.2 w myśl idei projektów zintegrowanych)	Wspólny cel	Założenia projektów
			<p>wykorzystywania nowoczesnych narzędzi TIK, innowacyjnych form nauczania (e-edukacja),</p> <ul style="list-style-type: none"> - poprawa oferty zajęć pozalekcyjnych, dodatkowych kursów i szkoleń, - podniesienie u uczniów kompetencji kluczowych i umiejętności personalno-społecznych oraz postaw przedsiębiorczych niezbędnych do funkcjonowania na regionalnym rynku pracy, - podniesienie u uczniów umiejętności, kompetencji i kwalifikacji zawodowych poprzez umożliwienie uczniom uzyskiwania dodatkowych uprawnień oraz potwierdzania kompetencji i kwalifikacji, - stworzenie warunków zbliżonych do rzeczywistego środowiska pracy w 8 zawodach poprzez wyposażenie/doposażenie bazy techniczno-dydaktycznej. <p>W ramach projektu z 8.2.2 (EFRR):</p> <ul style="list-style-type: none"> - budowa CKZ, - zakup wyposażenia bazy dydaktyczno-technicznej, - promocja projektu.
9	Rozbudowa i modernizacja bazy kształcenia	Podniesienie poziomu kształcenia zawodowego	<p>W ramach projektu z 3.3.1 (EFS):</p> <ul style="list-style-type: none"> - wsparcie wzrostu kompetencji zawodowych, kompetencji

Lp.	Nazwa projektów (taka sama dla projektów wdrażanych w ramach 3.3.1 i 8.2.2 w myśl idei projektów zintegrowanych)	Wspólny cel	Założenia projektów
	zawodowego w Zespole Szkół Rolniczych CKP w Białymstoku	w rolnictwie na terenie BOF, a tym samym w regionie.	kluczowych oraz uzupełnienie kwalifikacji uczniów i nauczycieli; <ul style="list-style-type: none"> - dostosowanie kształcenia do potrzeb regionalnego rynku pracy; - zaplanowane działania: szkolenia, koła zainteresowań, zajęcia dodatkowe, wyrównawcze, staże, kursy zawodowe, studia podyplomowe, programy stypendialne, współpraca z instytucjami otoczenia szkoły. W ramach projektu z 8.2.2 (EFRR): <ul style="list-style-type: none"> - rozbudowa i modernizacja bazy kształcenia zawodowego; - zagospodarowanie terenu; - zakup wyposażenia dla CKP; - stworzenie nowoczesnej placówki szkoleniowej.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych SL 2014 dotyczących umów podpisanych z Beneficjentami w ramach Działań 3.3 i 8.2, przekazanych przez Zamawiającego.

W badaniu ankietowym realizowanym na potrzeby niniejszej ewaluacji Beneficjenci udzielali odpowiedzi również w związku z częścią powyżej wskazanych projektów o charakterze zintegrowanym, realizowanych w obrębie BOF. Zebrane w tym zakresie dane dotyczą dokładnie 5 kompletnych przedsięwzięć (tzn. pozyskano odpowiedzi dotyczące zarówno projektu realizowanego w ramach EFS, jak i projektu w ramach EFRR), z czego 4 z nich zostały już w pełni zakończone, natomiast 1 nadal trwa. Oprócz powyższych 5 kompletnych przypadków, w kolejnym, szóstym przedsięwzięciu udało się zgromadzić kompletne odpowiedzi na pytania w ankiecie na temat części związanej z inwestycją infrastrukturalną, której realizacja również została już zakończona.

Deklarowany przez Beneficjentów poziom realizacji zamierzonych celów wszystkich wyżej wskazanych zakończonych działań, mieści się w przedziale 85%-100% (respondenci w odpowiedziach wskazywali orientacyjny przedział). W przypadku jednego trwającego

przedsięwzięcia zintegrowanego (EFS+EFRR), poziom realizacji celów jest nieco niższy, aczkolwiek nadal wysoki – Beneficjent wskazał orientacyjny przedział między 60% a 85% w odniesieniu zarówno do projektu infrastrukturalnego, jak i „miękkiego”.

Analizując wyniki badania dotyczące wszystkich wyżej wspomnianych projektów zintegrowanych, widzimy, że najczęściej wskazywanymi efektami ich realizacji są następujące kwestie:

- uczniowie i słuchacze mają szansę podnosić swoje umiejętności, kwalifikacje i kompetencje zawodowe, zwiększając ich szanse na regionalnym rynku pracy,
- uczniowie mają w większym stopniu wyrównane szanse edukacyjne,
- nauczyciele lepiej realizują swoje zadania, wykorzystując sprzęt, rozwiązania technologiczne zakupione do prowadzenia zajęć,
- kształcenie praktyczne w większym stopniu odpowiada potrzebom pracodawców na lokalnym i regionalnym rynku pracy.

Wyżej wymienione efekty występują w przypadku każdego zbadanego projektu zintegrowanego.

Szczegółowe dane dotyczące powyższych wyników badania, w zakresie projektów zintegrowanych, przedstawiają poniższe zestawienia.

Na podstawie poniższej tabeli widzimy, że żaden z przedmiotowych projektów objętych badaniem nie zakładał włączenia pracodawców lub przedsiębiorców w procesy związane z egzaminowaniem, tworzenia klas patronackich, a także udziału uczniów w zajęciach prowadzonych w szkole wyższej.

Tabela 41. Założenia projektów zintegrowanych

Założenia projektu	Odsetek projektów
wsparcie na rzecz kształtowania i rozwijania u uczniów kompetencji kluczowych i umiejętności uniwersalnych niezbędnych na rynku pracy	45%
podnoszenie umiejętności oraz uzyskiwanie kwalifikacji i/lub kompetencji zawodowych przez uczniów i słuchaczy (np. dodatkowe zajęcia specjalistyczne, organizowanie kursów przygotowawczych do egzaminu maturalnego, na studia oraz kursów i szkoleń przygotowujących do kwalifikacyjnych egzaminów czeladniczych i mistrzowskich)	45%
programy uwzględniające indywidualne potrzeby uczniów, tworzące odpowiednie warunki do ich rozwoju i wyrównywania szans edukacyjnych, minimalizujące występujące dysproporcje między uczniami	45%
staże uczniowskie oraz praktyki lub staże dla nauczycieli, w tym nauczycieli kształcenia zawodowego oraz instruktorów praktycznej nauki zawodu	45%
podnoszenie kwalifikacji i kompetencji kadry dydaktycznej	45%
doskonalenie warsztatu pracy nauczycieli i dostosowanie go do najnowszych trendów i technologii w danej branży oraz doskonalenie umiejętności i kompetencji zawodowych nauczycieli zawodu i instruktorów praktycznej nauki zawodu, związanych z nauczaniem	45%

Założenia projektu	Odsetek projektów
zawodem, realizowane we współpracy z instytucjami otoczenia społeczno-gospodarczego	
tworzenie w szkołach lub placówkach systemu oświaty prowadzących kształcenie zawodowe warunków odzwierciedlających rzeczywiste warunki pracy właściwe dla nauczanych zawodów poprzez ich wyposażenie/doposażenie w nowoczesny sprzęt i materiały dydaktyczne, a także poprzez dostosowanie lub adaptację pomieszczeń	45%
realizację kształcenia zawodowego praktycznego we współpracy z pracodawcami lub przedsiębiorcami w szkołach, lub placówkach systemu oświaty prowadzących kształcenie zawodowe	45%
dostosowanie oferty edukacyjnej w szkołach do potrzeb regionalnego i lokalnego rynku pracy we współpracy z otoczeniem społeczno-gospodarczym	45%
dotychczasowe zajęcia specjalistyczne dla uczniów umożliwiające uzyskanie i uzupełnienie wiedzy i kwalifikacji zawodowych	45%
opracowanie lub modyfikacja programów nauczania	36%
organizacja kursów przygotowawczych na studia we współpracy ze szkołami wyższymi	36%
poradnictwo zawodowo-edukacyjne	18%
pomoc stypendialna dla uczniów i słuchaczy szczególnie uzdolnionych w zakresie przedmiotów zawodowych	9%
realizacja kompleksowych programów kształcenia praktycznego organizowanych w miejscu pracy	9%
włączenie pracodawców lub przedsiębiorców w system egzaminów zawodowych oraz egzaminów potwierdzających kwalifikacje mistrza i czeladnika w zawodzie	0%
tworzenie klas patronackich w szkołach	0%
udział w zajęciach prowadzonych w szkole wyższej, w tym w zajęciach laboratoryjnych, kołach lub obozach naukowych	0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI/CATI wśród Beneficjentów, N=74.

Wyodrębniono tylko projekty o charakterze zintegrowanym w ramach BOF, N=11. Pytanie wielokrotnego wyboru, w związku z tym podane odsetki odpowiedzi nie sumują się do 100%.

Z kolei na podstawie poniższego zestawienia wyników można zaobserwować, że w żadnym z badanych projektów zintegrowanych nie doszło do zacieśnienia współpracy z uczelniami wyższymi, mimo tego, że (jak można skorelować ze wcześniejszą tabelą) 4 ze zbadanych projektów zakładały organizację kursów przygotowawczych na studia we współpracy ze szkołami wyższymi.

Co również warto zaznaczyć, w przypadku 5 z badanych projektów, elementem ich realizacji było prowadzenie kształcenia zawodowego praktycznego we współpracy z pracodawcami lub przedsiębiorcami, w tym organizacja staży i praktyk. Jednak tylko w 2 projektach, potwierdzono, że w ich efekcie poprawiła się współpraca szkoły z pracodawcami w zakresie kształcenia praktycznego uczniów.

Tabela 42. Osiągnięte efekty projektów zintegrowanych

Efekt	Odsetek projektów
uczniowie i słuchacze mają szansę podnosić swoje umiejętności, kwalifikacje i kompetencje zawodowe, zwiększając ich szanse na regionalnym rynku pracy	100%
uczniowie mają w większym stopniu wyrównane szanse edukacyjne	100%
nauczyciele lepiej realizują swoje zadania, wykorzystując sprzęt, rozwiązania technologiczne zakupione do prowadzenia zajęć	100%
kształcenie praktyczne w większym stopniu odpowiada potrzebom pracodawców na lokalnym i regionalnym rynku pracy	100%
zwiększa się zainteresowanie kształceniem praktycznym	73%
nauczyciele lepiej realizują swoje zadania wykorzystując wyposażenie pracowni do prowadzenia zajęć w warunkach zbliżonych do prawdziwych warunków pracy w zawodzie	64%
placówka może lepiej realizować swoje zadania dzięki otrzymanemu wsparciu	64%
uczniowie są lepiej przygotowani do wejścia na rynek pracy dzięki nabyciu umiejętności kluczowych i uniwersalnych	45%
uczniowie mają możliwość lepszego wejścia na rynek pracy dzięki stażom i praktykom	27%
nauczyciele lepiej wykonują swoje zadania dzięki podniesieniu swoich kwalifikacji, kompetencji	27%
uczniowie mają szansę lepiej przygotować się do wejścia na rynek pracy dzięki kształceniu praktycznemu organizowanemu na miejscu pracy	27%
uczniowie mają możliwość lepszego wejścia na rynek pracy dzięki wsparciu w postaci/formie doradztwa zawodowo-edukacyjnego	18%
poprawiła się współpraca szkoły z pracodawcami w zakresie kształcenia praktycznego uczniów	18%
uczniowie mają możliwość lepszego rozwoju dzięki wsparciu stypendialnemu	9%
zacieśniła się współpraca z uczelniami wyższymi	0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI/CATI wśród Beneficjentów, N=74. Wyodrębniono tylko projekty o charakterze zintegrowanym w ramach BOF, N=11. Pytanie wielokrotnego wyboru, w związku z tym podane odsetki odpowiedzi nie sumują się do 100%.

W ramach wsparcia kierowanego do BOF przewidziano także Poddziałanie 3.3.2 RPOWP 2014-2020, które skupione było ściśle na stworzeniu Centrum Kompetencji BOF. Jego realizacja mieści się w dwóch projektach:

- pierwszy z nich pn. „Centrum Kompetencji BOF – kompleksowy model wsparcia i modernizacji systemu kształcenia zawodowego na terenie Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego”, którego głównym celem było utworzenie wskazanego podmiotu działającego na rzecz dostosowania kompetencji osób uczących się, podejmujących decyzje edukacyjno-zawodowe do potrzeb regionalnej gospodarki; realizacja projektu została już zakończona;
- drugi pn. „EcoCentrum Kompetencji BOF – utworzenie branżowego centrum kompetencji w obszarze efektywności gospodarowania energią i zasobami”, którego celem była modernizacja systemu kształcenia zawodowego na terenie BOF poprzez podniesienie kompetencji uczniów i nauczycieli ze wszystkich szkół zawodowych na terenie BOF i dostosowanie do potrzeb regionalnej i lokalnej gospodarki w obszarze gospodarowania energią i zasobami; realizacja projektu nadal trwa.

Oba z powyższych projektów zostały objęte badaniem ankietowym, w którym udział brali przedstawiciele Beneficjentów zajmujący się ich realizacją. Ze zgromadzonych w ten sposób informacji wynika, że zarówno w jednym, jak i w drugim udało się osiągnąć poniższe z zamierzonych efektów:

- uczniowie są lepiej przygotowani do wejścia na rynek pracy dzięki nabyciu umiejętności kluczowych i uniwersalnych,
- uczniowie i słuchacze mają szansę podnosić swoje umiejętności, kwalifikacje i kompetencje zawodowe, zwiększając ich szanse na regionalnym rynku pracy,
- uczniowie mają możliwość lepszego wejścia na rynek pracy dzięki stażom i praktykom,
- uczniowie mają możliwość lepszego wejścia na rynek pracy dzięki wsparciu w postaci/formie doradztwa zawodowo-edukacyjnego,
- nauczyciele lepiej realizują swoje zadania, wykorzystując sprzęt, rozwiązania technologiczne zakupione do prowadzenia zajęć,
- nauczyciele lepiej wykonują swoje zadania dzięki podniesieniu swoich kwalifikacji, kompetencji,
- uczniowie mają szansę lepiej przygotować się do wejścia na rynek pracy dzięki kształceniu praktycznemu organizowanemu na miejscu pracy,
- zacieśniła się współpraca z uczelniami wyższymi, w zakresie wspierania kształcenia zawodowego.

Niestety, co istotne z punktu widzenia pierwotnych założeń realizacji projektów, wskazania Beneficjentów dotyczące obu przedsięwzięć w ramach Poddziałania 3.3.2 nie potwierdziły uzyskania efektu w postaci poprawy współpracy z pracodawcami w zakresie kształcenia praktycznego uczniów. Ponadto tylko w odniesieniu do jednego z nich zaznaczono, że w efekcie jego realizacji kształcenie praktyczne w większym stopniu odpowiada potrzebom pracodawców na lokalnym i regionalnym rynku pracy.

Na wpływ projektów realizowanych w formule ZIT BOF na podniesienie jakości kształcenia zawodowego wskazywali także uczestnicy części jakościowej przeprowadzanych badań. Pogłębiając omawiany temat, wskazywali oni, że oprócz tych wyżej analizowanych konkretnych efektów związanych z wykorzystywanymi formami wsparcia, jednym z ogólnych skutków prowadzenia projektów w ramach ZIT BOF była zmiana postrzegania szkolnictwa zawodowego. Kompleksowe podejście do tego rodzaju edukacji pozwoliło na popularyzację kształcenia branżowego i odejście od postrzegania go jako wyboru dla osób z najmniejszym potencjałem naukowym. Zaznacza się jednocześnie, że zmiany w tym zakresie to długi i trudny proces.

Badani przedstawiciele IP ZIT BOF zgodnie potwierdzają, że zintegrowane podejście do realizacji interwencji daje lepsze efekty niż wdrażanie tylko wsparcia EFS lub EFRR. Połączenie wsparcia „miękkiego” z infrastrukturalnym oceniane jest bardzo pozytywnie, ponieważ jak wynika z obserwacji uczestników badania jakościowego, jest dużo bardziej efektywne i skuteczne zarówno dla szkół, jak i w późniejszym czasie dla ostatecznych odbiorców, których dotyczą wdrożone działania i ich rezultaty. Należy zatem podkreślić, że generalnie zintegrowane projekty odbierane są jako bardziej skuteczne, aniżeli takie realizowane odrębnie.

Na podstawie badań jakościowych, widoczne są jednak pewne problemy dotyczące procedur wyłaniania projektów zintegrowanych – określono je jako szczególnie trudne dla beneficjentów. Badani wskazywali potrzebę zmiany w tym zakresie, która ułatwi proces zarówno dla wnioskodawców, jak i dla strony instytucji pośredniczącej oraz instytucji zarządzającej. Ich przedstawiciele podkreślali, że procedura związana z projektami zintegrowanymi przyjęta w Programie była dosyć długa i skomplikowana, dlatego, jeśli w przyszłej perspektywie również zostanie przyjęta do wdrażania forma projektów zintegrowanych, to postuluje się wprowadzenie zmian.

Z kolei całkowita rezygnacja z podejścia zintegrowanego, łączyłaby się z przeszkodami natury technicznej. Obawy dotyczą tego, że w sytuacji braku formuły projektów zintegrowanych, beneficjenci chcący realizować swoje zaplanowane przedsięwzięcie w oparciu o działania miękkie, jak i infrastrukturalne, musieliby starać się o dofinansowanie dwóch niepołączonych ze sobą projektów. Mogłoby to rodzić ryzyko, że otrzymają oni środki na realizację tylko części zakładanych do wdrożenia działań, np. tylko na przeprowadzenie wsparcia kompetencyjnego uczniów i nauczycieli, ale nie otrzymają dofinansowania na budowę i odpowiednie wyposażenie niezbędne do przeprowadzenia zaprojektowanych działań „miękkich”. Forma zintegrowana gwarantowała natomiast realizację zarówno potrzebnej

interwencji o charakterze miękkim, jak i twardym, zapewniając wprowadzenie adekwatnie uzupełniających się przedsięwzięć. Brak takiego rozwiązania mógłby prowadzić do braku zrównoważonego rozwoju, w związku z czym, pomimo wszystkich problemów dotyczących realizacji zintegrowanego podejścia, nie warto z niego rezygnować w kolejnych perspektywach.

Podsumowanie – synteza odpowiedzi na pytania badawcze

W niniejszym podrozdziale znalazły się analizy oraz wnioski związane z pierwszym celem szczegółowym badania, jakim była ocena skuteczności wsparcia RPOWP 2014-2020 w procesie poprawy jakości kształcenia zawodowego w województwie podlaskim. Poniżej zawarto podsumowania, które odpowiadają na wymienione pytanie badawcze.

- Czy interwencję można uznać za skuteczną, tzn. jakie uzyskano rezultaty wsparcia? W jakim stopniu interwencja przyczyniła się do podniesienia jakości kształcenia zawodowego? Jakie problemy i bariery są nadal identyfikowane?

Informacje dotyczące osiągniętych poziomów wartości wskaźników pozwalają określić stopień ich realizacji jako bardzo wysoki – w wielu przypadkach przekroczyły one znacznie zakładane wartości docelowe. Wysoki poziom skuteczności realizacji projektów potwierdzają także Beneficjenci. Całokształt przeprowadzonych na potrzeby niniejszej ewaluacji badań (uwzględniających perspektywy różnych zainteresowanych grup) wskazuje, że do najważniejszych rezultatów wdrożonego wsparcia należy zaliczyć wzrost kompetencji i kwalifikacji uczniów, zwiększający ich szanse na regionalnym rynku pracy. Jednocześnie, według przyjętej logiki interwencji jest to główny cel przypisywany Działaniu 3.3 *Szkolnictwo zawodowe na rzecz konkurencyjności podlaskiej gospodarki*. Ponadto analizy wyników badań wskazują, że realizacja tego celu – w bardzo dużym stopniu – wspierana była przez projekty infrastrukturalne w ramach Działania 8.2 *Uzupełnianie deficytów w zakresie infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej*.

Biorąc wszystko powyższe pod uwagę, należy stwierdzić, że przedmiotowa interwencja w dużym stopniu przyczyniła się do podniesienia jakości kształcenia zawodowego w województwie podlaskim. Poprawa w tym zakresie wyraża się w skuteczności podejmowanych działań, które doprowadziły do podniesienia jakości wyposażenia szkół w zakresie infrastrukturalnym i dostępnych pomocy dydaktycznych oraz podniesienia kwalifikacji i kompetencji zarówno wśród uczniów, jak i nauczycieli, a także umożliwiły uczniom udział w stażach lub praktykach zawodowych, organizowanych u pracodawców, przez co mogli w sposób praktyczny zdobywać umiejętności i wiedzę związaną z zawodem. W związku z powyższym należy wyróżnić też wniosek, że poprawie ulega współpraca szkół zawodowych z pracodawcami w zakresie prowadzonych staży i praktyk dla uczniów. Wciąż jednak, jak wynika z rozmów przeprowadzonych w ramach niniejszego badania, występują pewne sygnały o spotykanych oporach ze strony przedsiębiorców, by angażować się w organizację staży i praktyk uczniów kształcących się zawodowo. Nie jest to jednak

powszechnie występująca trudność, którą można obecnie uznać za istotną barierę wpływającą na podnoszenie jakości kształcenia zawodowego w regionie. W tym zakresie podkreślenia wymaga fakt, że na tego rodzaju przeszkody, w dużej mierze odpowiedziało już dotychczasowe wsparcie, przez co zaczął się już proces zachodzenia pozytywnych zmian – staże i praktyki zawodowe stanowiły najczęściej wykorzystywaną formę wsparcia uczniów w ewaluowanej interwencji Programu. Skłania to do wniosku, że należy kontynuować działania podejmowane w jej ramach, by utrzymywać osiągnięte efekty i nadal podnosić jakość kształcenia w województwie. Ważne przy tym, by wsparcie nadal brało pod uwagę czynnik współpracy z przedsiębiorcami, który pomaga uwzględniać aspekt praktyczny nabywanej przez uczniów wiedzy i umiejętności, a dodatkowo niesie ze sobą korzyści dla wszystkich stron.

W kontekście barier wpływających na poziom jakości kształcenia zawodowego należy zwrócić również uwagę na braki w kadrze instruktorów i nauczycieli kształcenia zawodowego. Brakuje przede wszystkim specjalistów od praktycznej nauki zawodu z odpowiednimi kwalifikacjami i kompetencjami – wsparcie Programu częściowo odpowiedziało na te potrzeby, ponieważ oferowało szeroki zakres działań związanych z doskonaleniem zawodowym. Jednak podkreślenia wymaga to, że problem ten ma charakter bardziej ogólny, stwarzający potrzebę wypracowania szerszych rozwiązań, wykraczających poza możliwości wsparcia poprzez regionalne programy operacyjne.

Do barier, które wystąpiły w czasie wdrażania przedmiotowej interwencji, a które miały również wpływ na jakość kształcenia zawodowego, należy zaliczyć pandemię Covid-19. Jej rozwój i przebieg oddziaływał na wiele aspektów życia społeczno-gospodarczego regionu, jak i całego kraju – ograniczył również realizację działań wspierających kształcenie zawodowe. Wymaga ono bowiem praktycznej weryfikacji wiedzy i nabytych kompetencji, co nie mogło być zrealizowane w trakcie izolacji społecznej, obowiązującej podczas okresów nasilenia rozwoju Covid-19.

- Czy i w jakim zakresie poszczególne formy wsparcia należy uznać za skuteczne w kontekście poszczególnych grup beneficjentów, odbiorców ostatecznych? Jak oceniana jest skuteczność wsparcia RPOWP 2014-2020, w kontekście założonych celów poszczególnych rodzajów interwencji, w tym najbardziej skuteczne formy wsparcia?

Wyniki przeprowadzonego badania pozwalają stwierdzić, że dostępne wsparcie było wszechstronne i w rzeczywistości miało charakter kompleksowy. Strukturę udzielonej pomocy należy ocenić pozytywnie, ze względu na duży udział uczestników korzystających z kilku form wsparcia na raz. Dodatkowo pozytywna jest także wysoka częstość uczestnictwa w stażach/praktykach oraz korzystania z oferowanych w ramach projektów szkoleń/kursów.

Interpretując wyniki analiz w zakresie wsparcia kierowanego do uczniów, należy wskazać, że wykazały one wysoką skuteczność wszystkich dostępnych form wsparcia. Można jednak wskazać, że najbardziej skuteczne w kontekście celu interwencji pozostają przede wszystkim oferowane formy wsparcia przyczyniające się do podnoszenia kompetencji i kwalifikacji,

w tym: kursy i szkolenia, staże i praktyki oraz doposażanie bazy dydaktycznej szkół. Ważna pozostaje także organizacja staży i praktyk u pracodawców oraz wsparcie materialne oferowane uczniom w połączeniu z inną pomocą. W stosunku do wyżej wymienianych form pomocy odnotowano największe częstości wskazań dotyczących efektu podnoszenia kwalifikacji i kompetencji, które korelowano także z ogólną liczbę osób, które skorzystały z danej formy wsparcia.

W przypadku grupy docelowej nauczycieli również trzeba zaznaczyć, że wyniki badania wykazały wysoką skuteczność wszystkich dostępnych form wsparcia. Interpretując wyniki analiz w tym zakresie, należy wskazać, że najbardziej skuteczne w kontekście celu interwencji pozostają oferowane formy wsparcia związane z doskazyaniem nauczycieli, w tym: szkolenia i kursy, staże i praktyki, studia i kształcenie podyplomowe, a także doskonalenie zawodowe. Ponadto wysoką skutecznością odznacza się również wsparcie z wykorzystaniem TIK, przyczyniające się do podnoszenia kompetencji i kwalifikacji. Podobnie jak w przypadku uczniów, wyróżniając wskazane formy wsparcia, brano pod uwagę częstości wskazań dotyczących efektu podnoszenia kwalifikacji i kompetencji wśród nauczycieli objętych daną formą wsparcia, a także ogólną liczbę osób, które skorzystały z danej formy wsparcia.

Logika interwencji uwzględniała również realizację projektów ukierunkowanych na tworzenie w szkołach i placówkach prowadzących kształcenie zawodowe warunków zbliżonych do rzeczywistego środowiska pracy zawodowej poprzez ich wyposażenie/doposażenie w nowoczesny sprzęt i materiały dydaktyczne. Z perspektywy przedstawicieli grupy docelowej szkół zawodowych objętych tym wsparciem, efekt ten udało się osiągnąć zarówno dzięki wyposażaniu placówek w sprzęt TIK, jak i dzięki innym rodzajom doposażania/wyposażania. Podkreślenia wymaga fakt, że pożądany efekt osiągnąć udało się we wszystkich podmiotach objętych badaniem. Biorąc pod uwagę szczegółowe dane, należy zatem ocenić, że ogółem wszystkie formy wsparcia kierowane do szkół są wysoce skuteczne.

- Czy i jakie rezultaty przyniosła realizacja zintegrowanego wsparcia kształcenia zawodowego (projekty zintegrowane EFS+EFRR) w ramach ZIT BOF? Czy prowadzone w tym zakresie działania można uznać za skuteczne?

Założenia dotyczące realizacji konkretnych rodzajów wsparcia poprzez projekty zintegrowane w ramach ZIT BOF wskazują, że istotnie działania wdrażane przez beneficjentów z pomocą interwencji Programu mają charakter komplementarny. Zakres uzupełniających się projektów jest przemyślany, pozwalający w sposób kompleksowy wesprzeć dążenie do celu realizacji inwestycji – tj. ogólnie rzecz ujmując, do podniesienia jakości kształcenia zawodowego. Połączenie wsparcia o charakterze miękkim z infrastrukturalnym ocenić należy bardzo pozytywnie, przy czym podkreśla się, że ich połączenie w ramach zintegrowanego podejścia jest bardziej efektywne i skuteczne, aniżeli wdrażanie ich w sposób odrębny. Kluczowa pozostaje w tym zakresie gwarancja otrzymania wsparcia zarówno na działania „miękkie”, jak i „twarde”, ponieważ często bez realizacji inwestycji w infrastrukturę czy bazę techniczno-dydaktyczną, nie byłoby możliwości przeprowadzenia dalszych działań o charakterze merytorycznym.

Do najczęściej wskazywanych efektów projektów realizowanych w omawianej formule w ramach ZIT BOF zalicza się podnoszenie kwalifikacji lub kompetencji, w tym nabywanie certyfikatów i innych poświadczeń potwierdzających zdobycie danych uprawnień zawodowych przez uczniów, zwiększające ich szanse na regionalnym rynku pracy oraz wyrównywanie ich szans edukacyjnych. Ponadto dzięki zrealizowanym przedsięwzięciom nauczyciele lepiej realizują swoje zadania, wykorzystując sprzęt i rozwiązania technologiczne zakupione do prowadzenia zajęć. W wyniku powyższego kształcenie praktyczne w większym stopniu odpowiada potrzebom pracodawców na lokalnym i regionalnym rynku pracy.

Podrozdział 2.2. Analiza i ocena efektywności wsparcia

W niniejszym badaniu, analizy nad efektywnością przeprowadzono w rozumieniu ekonomicznym, a nie finansowym, co stanowi szersze podejście, bardziej odpowiednie dla złożonego kontekstu interwencji współfinansowanej ze środków europejskich. Taka koncepcja wymaga wykorzystania elementów metody kontrfaktycznej, która co do zasady porównuje sytuację, w której wystąpił jakiś badany czynnik, z sytuacją, w której go nie było – w niniejszym przypadku, tym czynnikiem jest wsparcie w ramach ewaluowanej interwencji. Pozwala to tym samym ocenić efekt uzyskany tylko dzięki tej interwencji (netto). Efekt brutto natomiast to wszystkie zmiany, również te, które zaszyby bez wdrożenia interwencji.

Na potrzeby wykonania takich analiz, zbadano szkoły oraz ich uczniów i nauczycieli, które nie skorzystały z badanego wsparcia. Wyniki badań wśród nich porównane zostały z wynikami badań przeprowadzonych z grupami respondentów, których objęła interwencja. Dodatkowym elementem, uzupełniającym obraz osiągniętych efektów dzięki projektom, były także pytania o możliwości realizacji takich samych przedsięwzięć i inwestycji przez beneficjentów, bez wsparcia Programu. Analizy w powyżej opisanych zakresach przedstawione zostały w niniejszym podrozdziale, odpowiadając na problemy badawcze związane z efektywnością.

Nawiązując do wykorzystania metody kontrfaktycznej, podkreślenia wymaga fakt, że bardzo duża część placówek z województwa podlaskiego zajmujących się kształceniem zawodowym została wsparta w ramach Działania 3.3 RPOWP 2014-2020. Dlatego też, jeśli chodzi o badaną grupę szkół, które nie skorzystały z pomocy Programu, ich liczba była mocno ograniczona. W związku z tym, mimo tego, że udało się zrealizować odpowiednią, zakładaną na etapie projektowania badania, liczbę wywiadów ankietowych z przedstawicielami szkół nieobjętych wsparciem, to ich surowa struktura pod względem rodzajów placówek nie odpowiada w pełni tym, które zostały przebadane w grupie szkół uczestniczących w projektach. Aby możliwe były analizy porównawcze, dokonano odpowiednich przekształceń na bazie wyników – do porównań zostały wzięte pod uwagę dane dotyczące tylko tych rodzajów podmiotów, które wystąpiły zarówno w jednej, jak i drugiej grupie badanych szkół, aby porównywane ze sobą populacje były maksymalnie do siebie podobne. W celu zapewnienia tych samych proporcji w strukturze jednostek przeprowadzono dodatkowo procedurę ważenia danych.

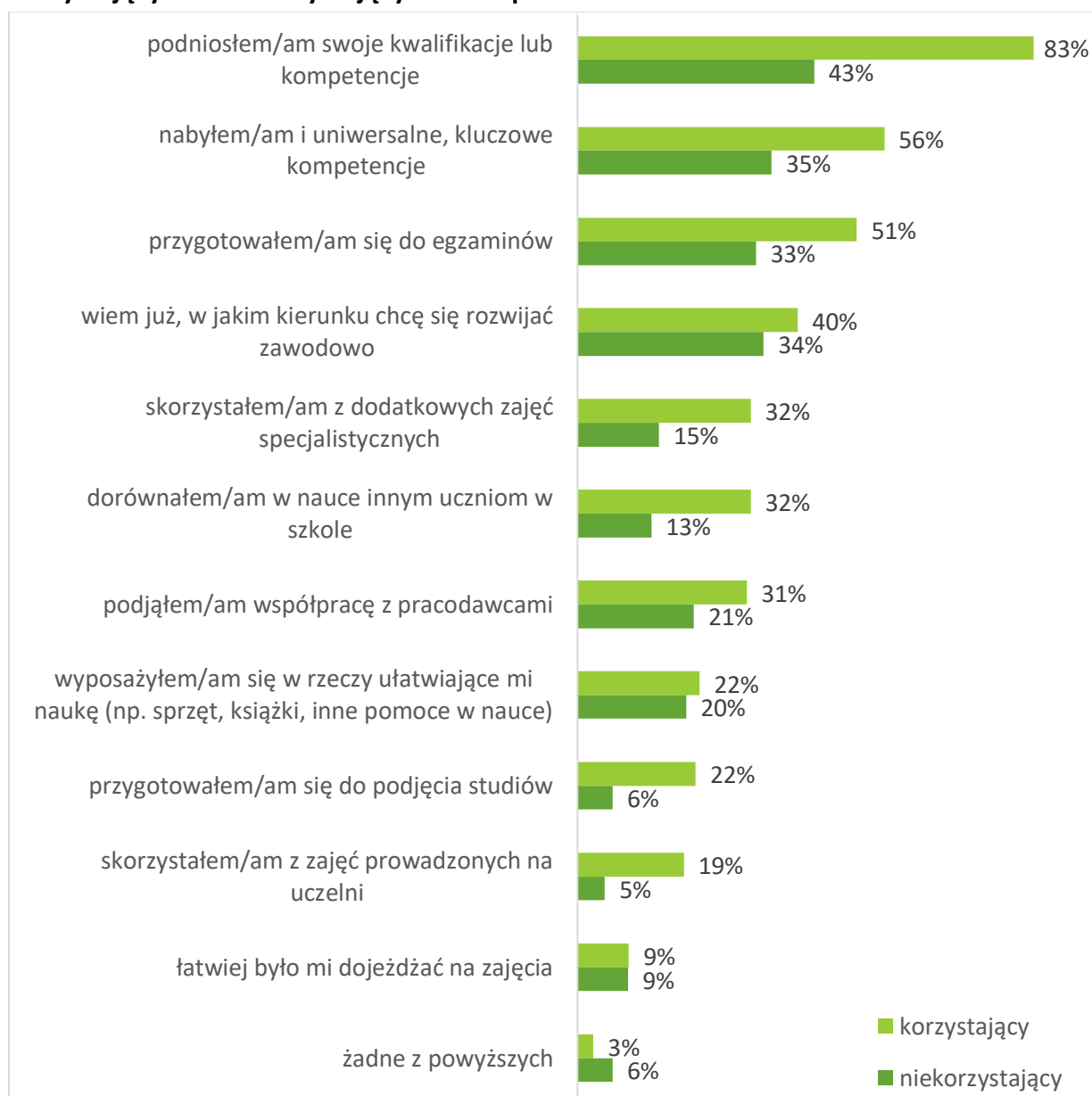
Podobne podejście zastosowano, jeśli chodzi o porównanie ze sobą sytuacji uczniów i nauczycieli uczestniczących w projektach z uczniami i nauczycielami, którzy nie skorzystali ze wsparcia. W tym przypadku, spośród uczestników Programu wybrano tych, którzy korzystali z form wsparcia, na których skupić ma się analiza efektu netto (doksztalcanie nauczycieli, w tym studia podyplomowe, kursy, staże uczniów i nauczycieli oraz kursy i szkolenia specjalistyczne dla uczniów). Dodatkowo, aby maksymalnie upodobnić badane grupy do siebie, dobierano jednostki o cechach społeczno-demograficznych (pod względem płci, wieku i typu zamieszkiwanego obszaru) najbardziej zbliżonych strukturą do

porównywanej próby osób, które nie skorzystały ze wsparcia. Występujące różnice wyrównywano odpowiednimi wagami analitycznymi – na uwagę jednak zasługuje fakt, że w grupie nieuczestniczących we wsparciu badano aktualnych uczniów szkół, natomiast w grupie uczestników wsparcia w dużej mierze były to osoby, które udział w projekcie już zakończyły, a dodatkowo też kończą lub zakończyły już swoje kształcenie. W związku z tym niemożliwe było dokładne odzwierciedlenie struktury badanych pod względem wieku. Należy jednak pamiętać, że badani uczestnicy odnosili się w badaniu do czasu, w którym sami byli uczniami, co do zasady więc, w tym samym przedziale wiekowym, w którym respondenci z grupy niekorzystających ze wsparcia projektów. Pozwala to na przeprowadzanie przedmiotowych porównań.

Efekty z perspektywy uczniów

Poniższy wykres pokazuje częstości wskazywanych rodzajów efektów przez grupę uczestników projektów oraz grupę uczniów nieobjętych wsparciem. W przypadku tej pierwszej grupy, pod uwagę wzięto osoby, które przede wszystkim zostały objęte stażem/praktykami (74%) oraz kursami/szkoleniami (100%). Obserwujemy wśród nich wysokie efekty w ujęciu brutto, zwłaszcza w zakresie podnoszenia kwalifikacji i kompetencji (83% badanych z wyodrębnionej grupy uzyskało ten efekt dzięki uzyskanemu wsparciu). W dalszej kolejności ważnymi, choć już nie tak częstymi, efektami, było nabywanie umiejętności kluczowych (56%) oraz przygotowanie się do egzaminów (51%).

Wykres 10. Porównanie deklarowanych efektów osiągniętych przez uczniów korzystających i niekorzystających ze wsparcia⁴⁹



Źródło: opracowanie własne na podstawie: 1) wyników badania CAWI/CATI wśród uczestników projektów – uczniów, N=516; wyodrębniona grupa respondentów do porównań w ramach metody kontrfaktycznej, N=141; 2) wyników badania CAWI/CATI wśród przedstawicieli szkół nieobjętych wsparciem – uczniów, N=141. Pytanie wielokrotnego wyboru, w związku z tym podane odsetki odpowiedzi nie sumują się do 100%.

Trzeba zaznaczyć, że wyżej wyróżnione w tekście rezultaty są jednocześnie najistotniejszymi osiągniętymi efektami wsparcia brutto, jak i netto, o czym świadczy porównanie wyżej wskazanych danych z danymi pochodzącymi z badania w grupie kontrolnej

⁴⁹ W przypadku uczniów objętych wsparciem pytanie dotyczyło efektów otrzymanego wsparcia. W przypadku uczniów nieobjętych wsparciem pytanie dotyczyło efektów jakie udało się uzyskać w czasie nauki w obecnej szkole.

(niekorzystających ze wsparcia). W tabeli poniżej zaznaczono, jaka jest różnica między poziomem uzyskiwanych efektów wśród porównywanych ze sobą grup. Widzimy na tej podstawie wyraźnie duży ogólny wpływ uzyskanego wsparcia przez uczniów również w ujęciu netto, największy natomiast w kontekście podnoszenia kwalifikacji/kompetencji, co stanowiło najważniejszy cel ewaluowanej interwencji. Możemy więc mówić o efekcie netto na wysokim poziomie w przypadku wsparcia uczniów.

Tabela 43. Analiza efektów netto wśród uczniów.

Efekt	Korzystający	Niekorzystający	Różnica w punktach procentowych⁵⁰
podniosłem/am swoje kwalifikacje lub kompetencje	83%	43%	40
nabyłem/am i uniwersalne, kluczowe kompetencje	56%	35%	21
przygotowałem/am się do egzaminów	51%	33%	18
dorównałem/am w nauce innym uczniom w szkole	32%	13%	18
skorzystałem/am z dodatkowych zajęć specjalistycznych	32%	15%	17
przygotowałem/am się do podjęcia studiów	22%	6%	15
skorzystałem/am z zajęć prowadzonych na uczelni	19%	5%	14
podjąłem/am współpracę z pracodawcami	31%	21%	10
wiem już, w jakim kierunku chcę się rozwijać zawodowo	40%	34%	6
wyposażyłem/am się w rzeczy ułatwiające mi naukę (np. sprzęt, książki, inne pomoce w nauce)	22%	20%	2
łatwiej było mi dojeżdżać na zajęcia	9%	9%	0
żadne z powyższych	3%	6%	-4

Źródło: opracowanie własne na podstawie: 1) wyników badania CAWI/CATI wśród uczestników projektów – uczniów, N=516; wyodrębniona grupa respondentów do porównań w ramach metody kontrfaktycznej, N=141; 2) wyników badania CAWI/CATI wśród przedstawicieli szkół nieobjętych wsparciem – uczniów, N=141. Pytanie wielokrotnego wyboru, w związku z tym podane odsetki odpowiedzi nie sumują się do 100%.

⁵⁰ Wskazująca na efekt netto.

Porównując dalej ze sobą przedmiotowe dwie grupy, warto przyrzeć się też temu, czy uczniowie nieobjęci interwencją mieli szansę skorzystać z podobnych działań (staże/praktyki oraz szkolenia/kursy), bez wdrożenia wsparcia projektu z RPOWP 2014-2020. Na poniższym wykresie widzimy, że staże były organizowane tylko w 41% przypadków, natomiast działania nakierowane na uzyskiwanie dodatkowych kwalifikacji i kompetencji, wykraczające poza standardowe zajęcia w szkole kształcenia zawodowego, obserwowane były wśród 54% uczniów. W związku z tym już w tym zakresie potwierdza się pozytywny efekt wdrożonej interwencji związanej z poprawą jakości kształcenia zawodowego, które daje uczniom możliwość skorzystania z tych form wsparcia.

Wykres 11. Działania realizowane w placówkach nieobjętych wsparciem



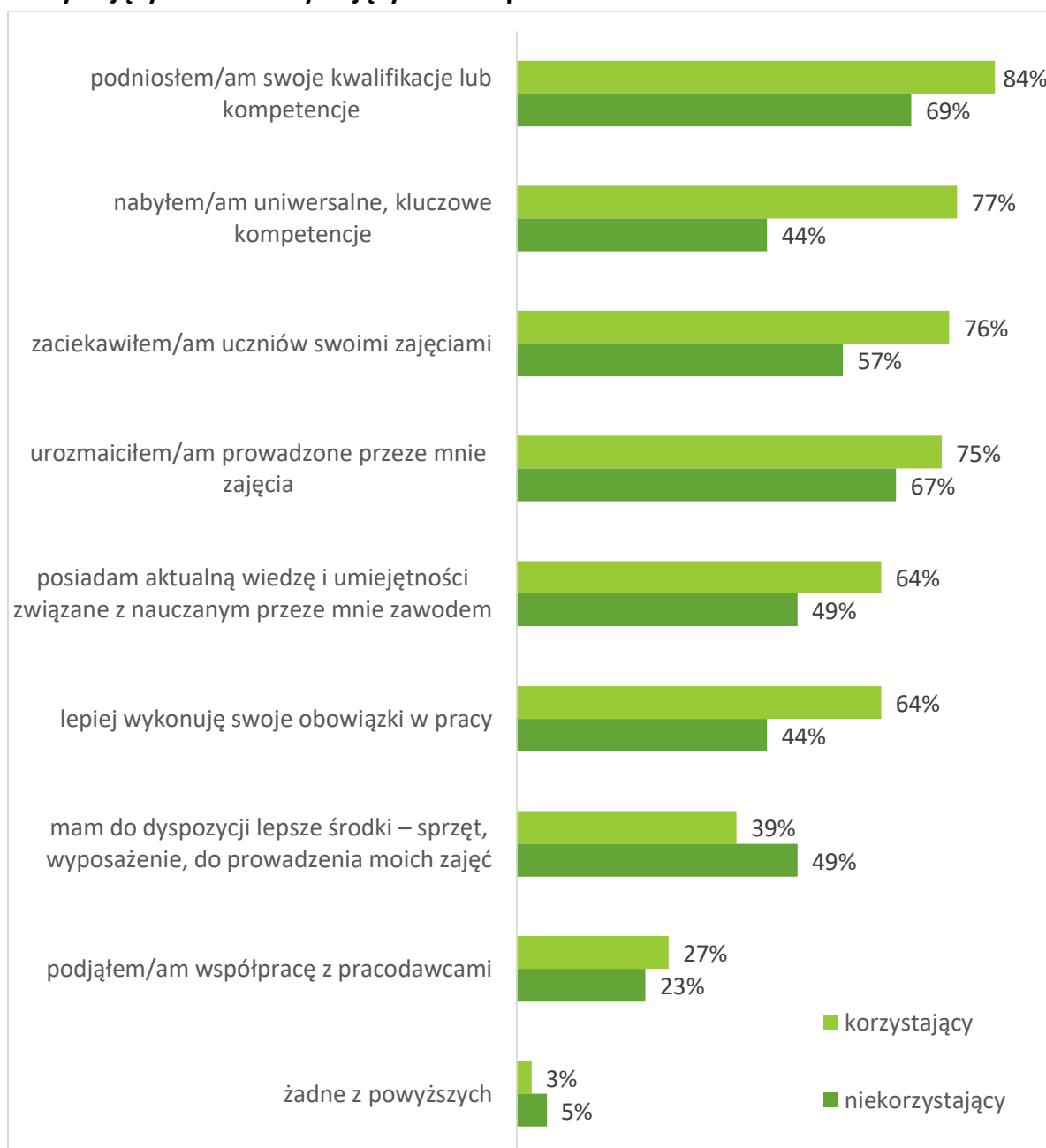
Źródło: opracowanie własne na podstawie: wyników badania CAWI/CATI wśród przedstawicieli szkół nieobjętych wsparciem – uczniów, N=141. Pytanie wielokrotnego wyboru, w związku z tym podane odsetki odpowiedzi nie sumują się do 100%.

Jeśli chodzi o nauczycieli, to spośród grupy korzystających ze wsparcia w ramach Programu, przy określaniu efektywności netto oraz brutto, skoncentrowano się na formach wsparcia związanych z doksztalaniem (w tym brane pod uwagę było doskonalenie zawodowe, studia/kształcenie podyplomowe oraz kursy i szkolenia skierowane do tej grupy odbiorców), a także dodatkowo na stażach dla nauczycieli. W wyodrębnionej grupie do analiz porównawczych z nauczycielami nieobjętymi wsparciem, 87% badanych było objętych co najmniej jedną z powyższych form działań w projekcie.

Sytuacja kontrfaktyczna, więc sytuacja grupy nauczycieli nieobjętych wsparciem, pod względem podejmowanych działań odpowiadających zakresem ewaluowanej interwencji, lecz realizowanych bez jej pomocy, wskazuje, że tylko połowa z nich miała możliwość podnoszenia swoich kompetencji.

Poniższy wykres pokazuje częstości wskazywanych rodzajów efektów przez grupę uczestników projektów oraz grupę nauczycieli nieobjętych wsparciem. W przypadku tej pierwszej obserwujemy wysokie efekty w ujęciu brutto, najwyższe w zakresie podnoszenia kwalifikacji i kompetencji (84% badanych z wyodrębnionej grupy uzyskało ten efekt dzięki uzyskanemu wsparciu) – choć podkreśla się wysoki, niewiele odbiegający od powyższego, stopień uzyskiwania pożądanych efektów brutto również w innych obszarach.

Wykres 12. Porównanie deklarowanych efektów osiągniętych przez nauczycieli korzystających i niekorzystających ze wsparcia⁵¹



Źródło: opracowanie własne na podstawie: 1) wyników badania CAWI/CATI wśród uczestników projektów – nauczycieli, N=213; wyodrębniona grupa respondentów do porównań w ramach metody kontrfaktycznej, N=75; 2) wyników badania CAWI/CATI wśród przedstawicieli szkół nieobjętych wsparciem – nauczycieli, N=75. Pytanie wielokrotnego wyboru, w związku z tym podane odsetki odpowiedzi nie sumują się do 100%.

⁵¹ W przypadku nauczycieli objętych wsparciem pytanie dotyczyło efektów otrzymanego wsparcia. W przypadku nauczycieli nieobjętych wsparciem pytanie dotyczyło efektów jakie udało się uzyskać w czasie pracy w obecnej szkole.

Trzeba jednak zaznaczyć, że podniesienie kwalifikacji i kompetencji nie jest jednocześnie największym efektem w ujęciu netto. W tabeli pod wykresem zaznaczono, jaka jest różnica między poziomem uzyskiwanych efektów wśród porównywanych ze sobą grup. Widzimy na tej podstawie, że ogółem efekt netto wsparcia kierowanego do nauczycieli jest niższy od tego, które kierowane było do grupy uczniów. Należy też zaznaczyć, że wśród nauczycieli nie odnotowano efektu netto, jeśli chodzi o poprawę dostępności lepszego wyposażenia, w tym sprzętu do prowadzenia zajęć – podczas gdy wśród uczniów badania wykazały efekt netto w postaci wyposażenia w sprzęt i inne pomoce w nauce. Największą efektywność netto obserwujemy zdecydowanie w zakresie podnoszenia uniwersalnych, kluczowych kompetencji przez nauczycieli.

Tabela 44. Analiza efektów netto wśród nauczycieli

Efekt	Korzystający	Niekorzystający	Różnica w punktach procentowych
nabyłem/am uniwersalne, kluczowe kompetencje	77%	44%	33
lepiej wykonuję swoje obowiązki w pracy	64%	44%	20
zaciekałem/am uczniów swoimi zajęciami	76%	57%	19
posiadam aktualną wiedzę i umiejętności związane z nauczaniem przeze mnie zawodem	64%	49%	15
podniosłem/am swoje kwalifikacje lub kompetencje	84%	69%	15
urozmaiciłem/am prowadzone przeze mnie zajęcia	75%	67%	8
podjąłem/am współpracę z pracodawcami	27%	23%	4
żadne z powyższych	3%	5%	-3
mam do dyspozycji lepsze środki – sprzęt, wyposażenie, do prowadzenia moich zajęć	39%	49%	-11

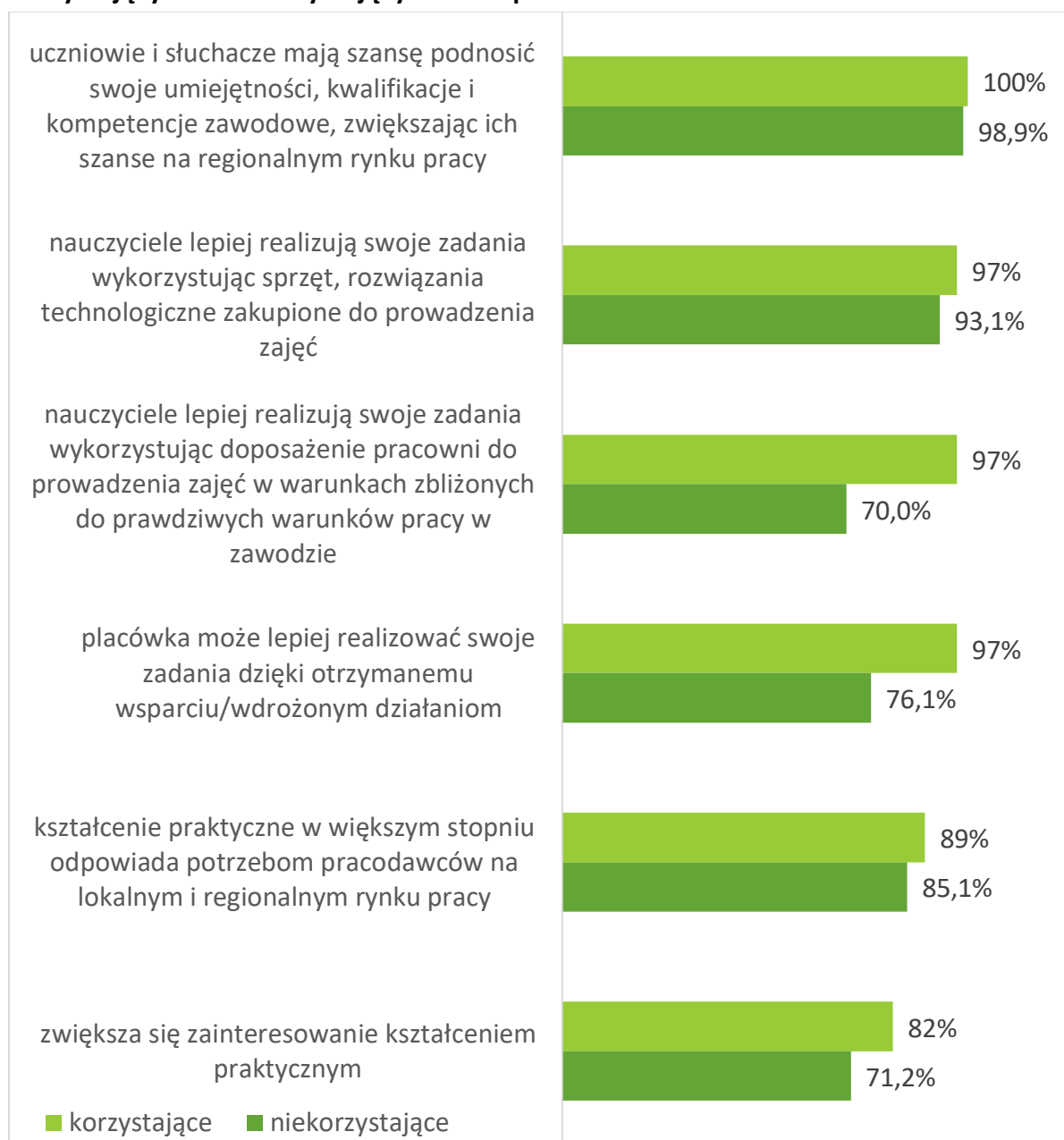
Źródło: opracowanie własne na podstawie: 1) wyników badania CAWI/CATI wśród uczestników projektów – nauczycieli, N=213; wyodrębniona grupa respondentów do porównań w ramach metody kontrfaktycznej, N=75; 2) wyników badania CAWI/CATI wśród przedstawicieli szkół nieobjętych wsparciem – nauczycieli, N=75. Pytanie wielokrotnego wyboru, w związku z tym podane odsetki odpowiedzi nie sumują się do 100%.

Spośród szkół, które skorzystały z doposażenia i wzięły udział w badaniu, 2/3 potwierdziło, że oprócz tego rodzaju wsparcia dla placówki, jej uczniowie oraz nauczyciele również objęci zostali innymi formami wsparcia oferowanymi w ramach RPOWP 2014-2020 w zakresie kształcenia zawodowego. Najczęściej spotykaną formą były szkolenia i kursy oraz staże i praktyki dla uczniów, jak i nauczycieli, a także zajęcia dodatkowe. Można zatem mówić, że otrzymywane wsparcie miało charakter kompleksowy, co pozostaje nie bez znaczenia, jeśli chodzi o jego ogólną efektywność.

Jak już zostało wskazane przy omawianiu oceny skuteczności, podstawowym celem wsparcia Programu w postaci doposażenia było tworzenie warunków w szkołach zbliżonych do rzeczywistego środowiska pracy. Według wskazań badanych przedstawicieli placówek objętych wsparciem efekt ten został osiągnięty ogółem w 97% przypadków. Analizując dane dotyczące drugiej grupy szkół, do których kierowano pytania o przeprowadzone działania bez wykorzystania wsparcia ewaluowanej interwencji, efekt ten wystąpił w 70% jednostek – wskazuje to zatem na różnicę, która świadczy o uzyskanym efekcie netto interwencji.

Oprócz powyższego rodzaju rezultatu zbadano także częstości występowania innych efektów, związanych z wcześniej wspomnianym wsparciem, z którego mieli szanse skorzystać uczniowie oraz nauczyciele szkół kształcenia zawodowego. Szczegółowe dane porównawcze w tym zakresie przedstawia poniższy wykres. W przypadku wszystkich rodzajów efektów zauważyć można lepsze wyniki wśród szkół objętych interwencją – największe różnice występują właśnie w zakresie prowadzenia zajęć w warunkach zbliżonych do warunków w zakładzie pracy.

Wykres 13. Porównanie deklarowanych efektów osiągniętych w szkołach korzystających i niekorzystających ze wsparcia⁵²



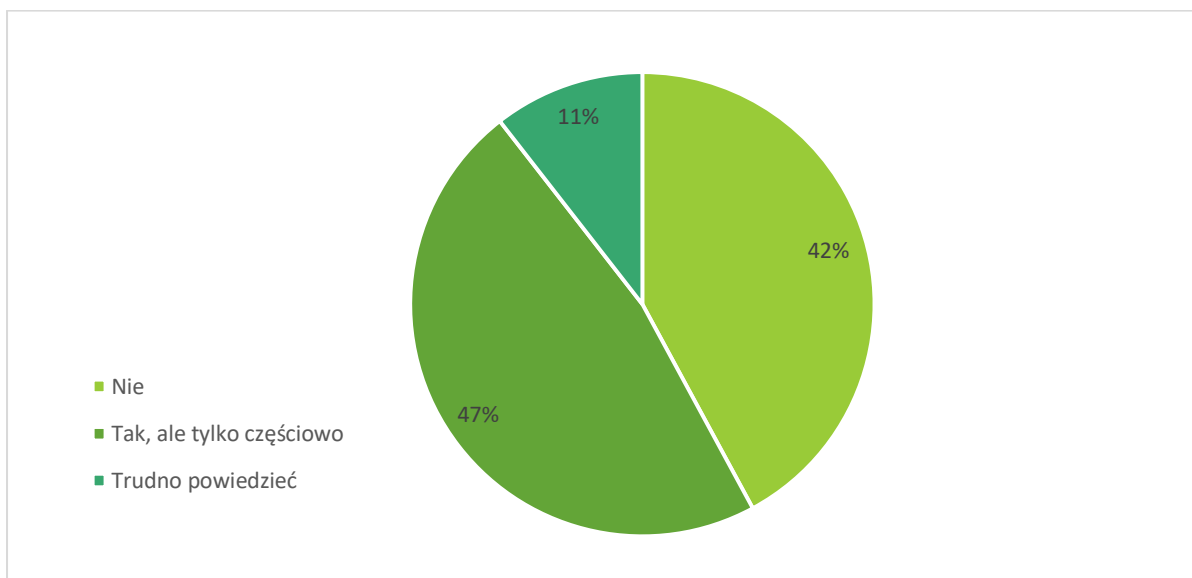
Źródło: opracowanie własne na podstawie: 1) wyników badania CAWI/CATI wśród dyrektorów szkół, które skorzystały ze wsparcia, N=31; 2) wyników badania CAWI/CATI wśród dyrektorów szkół nieobjętych wsparciem, N=31. Pytanie wielokrotnego wyboru, w związku z tym podane odsetki odpowiedzi nie sumują się do 100%.

Dodatkowo przedstawiciele placówek, które skorzystały ze wsparcia, spytano o to, czy bez wsparcia projektu udałoby się zrealizować podobne efekty. Żaden z nich nie odpowiedział, że w pełni byłoby to możliwe, 47% mogłoby je osiągnąć jedynie częściowo, natomiast 42%

⁵² W przypadku szkół objętych wsparciem pytanie dotyczyło efektów otrzymanego wsparcia. W przypadku szkół nieobjętych wsparciem pytanie dotyczyło efektów jakie ogółem udało się uzyskać od 2014 roku do teraz.

z nich odpowiedziała ze zdecydowaniem, że nie udałoby się tego zrealizować. 11% badanych trudno było to określić. Spośród tych, którzy byliby w stanie wdrożyć podobne działania, 18% zadeklarowało, że byłoby to finansowane ze środków własnych, ale w niższej kwocie. Kolejne 18% natomiast zrealizowałoby podobne przedsięwzięcia z pomocą innych jednostek.

Wykres 14. Deklaracje przedstawicieli szkół objętych wsparciem, czy uzyskane efekty udałoby się osiągnąć bez realizacji projektu dofinansowanego w ramach RPOWP 2014-2020



Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI/CATI wśród dyrektorów szkół, które skorzystały ze wsparcia, N=31.

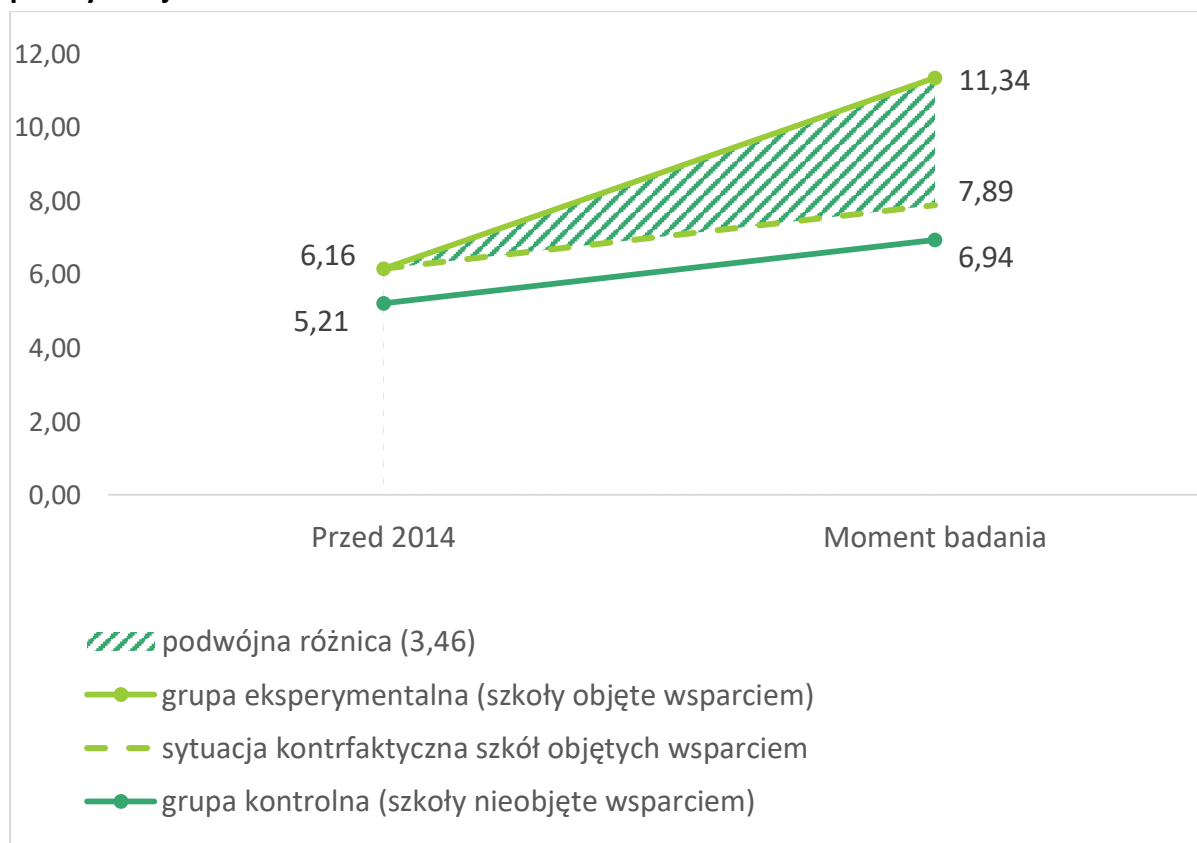
Z kolei szkoły, które podejmowały jakiegokolwiek działania bez wsparcia Programu, podobne swoim zakresem do tych realizowanych w ramach projektów, w zdecydowanej większości wdrażały je dzięki środkom własnym – 93% podmiotów korzystało ze środków własnych, 43% korzystało ze wsparcia funduszy UE poza RPOWP 2014-2020 (wskazywano tu Program Erasmus+). Ponadto warto wskazać, że 24% badanych wskazało też inne źródła, wśród których wymieniono dotacje ministerialne, w tym Program Aktywna Tablica.

Na podstawie powyższych analiz, można wnioskować, że bez wsparcia RPOWP 2014-2020, efekty dotyczące wyposażenia szkół w celu tworzenia warunków kształcenia zawodowego zbliżonych do miejsca pracy, możliwe byłyby do osiągnięcia tylko w częściowym zakresie. Wyniki badań wskazują, że szkoły niekorzystające ze wsparcia, realizując działania przy wykorzystaniu innych środków, osiągały wyżej wymieniony efekt w mniejszym stopniu.

W celu oszacowania rzeczywistych efektów ewaluowanych projektów zastosowano także metodę podwójnej różnicy. Pierwszym wskaźnikiem, jaki porównano przy jej pomocy, była liczba pracowni do prowadzenia praktycznej nauki zawodu – co pozwoliło ocenić efekt netto wsparcia związany z poprawą stanu wyposażenia placówek. Na poniższym wykresie widzimy, jaka zmiana sytuacji zaszła w przypadku grupy eksperymentalnej (objętej wsparciem) oraz grupy kontrolnej (nieobjętej wsparciem) w badanym okresie, a więc sprzed 2014 roku do momentu realizacji badania. Linia przerywana przedstawia sytuację kontrfaktyczną szkół,

które uczestniczyły w ewaluowanych projektach, czyli taką, jaka miałyby miejsce bez realizacji tej interwencji – wyznaczono ją na podstawie zmiany, jaka zaszła w grupie kontrolnej. Obszar zakreskowany to tzw. podwójna różnica, która wynika z różnicy, jaka tak naprawdę zaszła porównując sytuację aktualną do tej, w której szkoły znalazłyby się bez wsparcia. Ta właśnie oszacowana różnica stanowi efekt netto, za który odpowiadają działania wdrożone w ramach RPOWP 2014-2020. W przypadku danych na poniższym wykresie, a więc dotyczących pracowni, widzimy, że wystąpił bardzo wysoki efekt netto. Szkoły objęte wsparciem na początku badanego okresu, przed wdrożeniem Programu, dysponowały nieco większą średnią liczbą pracowni do prowadzenia praktycznej nauki zawodu (6,16 w stosunku do 5,21 w szkołach niekorzystających ze wsparcia). Mimo tego, że w przypadku obu grup nastąpił wzrost liczby pracowni, to jego tempo było jednak znacznie szybsze w szkołach uczestniczących w ewaluowanych projektach, co skutkuje obliczonym efektem netto na poziomie ok. 3,46 pracowni.

Wykres 15. Analiza metodą podwójnej różnicy: liczba pracowni do prowadzenia praktycznej nauki zawodu

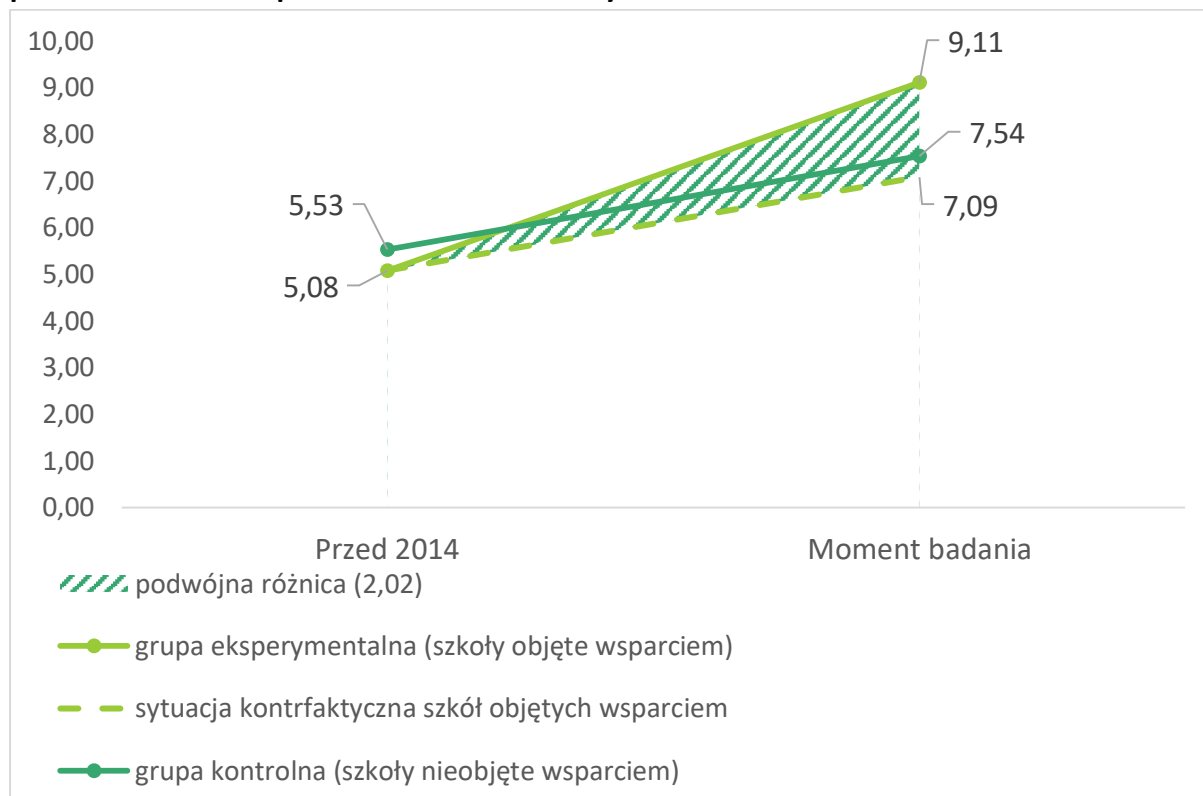


Źródło: opracowanie własne na podstawie: 1) wyników badania CAWI/CATI wśród dyrektorów szkół, które skorzystały ze wsparcia, N=31; 2) wyników badania CAWI/CATI wśród dyrektorów szkół nieobjętych wsparciem (grupy kontrolnej), N=31.

Innym wskaźnikiem zbadanym tą samą metodą, również związanym ze zmianami zachodzącymi w wyposażeniu szkół, jest ocena nowoczesności wyposażenia pracowni. Analizą zostały objęte oceny nadawane przez respondentów w skali od 1 do 10. Tutaj także obserwujemy efekt netto interwencji, który wyraża się we wzroście wspomnianej oceny

nowoczesności wyposażenia pracowni, ukształtowanym na poziomie 2,02 punktu (na skali od 1 do 10).

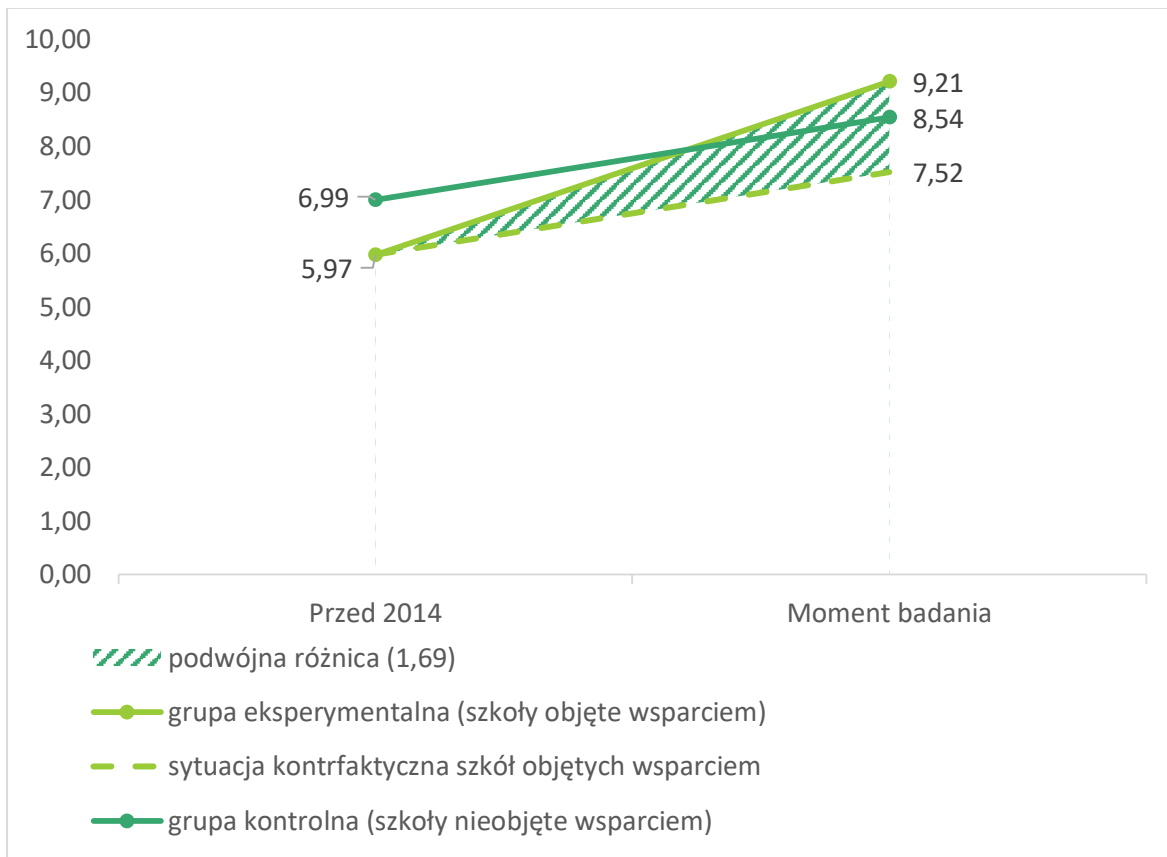
Wykres 16. Analiza metodą podwójnej różnicy: Ocena nowoczesności wyposażenia pracowni do nauki przedmiotów zawodowych



Źródło: opracowanie własne na podstawie: 1) wyników badania CAWI/CATI wśród dyrektorów szkół, które skorzystały ze wsparcia, N=31; 2) wyników badania CAWI/CATI wśród dyrektorów szkół nieobjętych wsparciem (grupy kontrolnej), N=31.

Kolejnym wskaźnikiem wykorzystanym do pokazania efektu interwencji jest ocena jakości realizowanego kształcenia w szkołach zawodowych. Obserwujemy tu również efekt netto, jednak w najmniejszym stopniu spośród wszystkich trzech analizowanych w tej części raportu. Rzeczywisty wzrost jakości kształcenia dzięki uzyskanemu wsparciu kształtuje się na poziomie 1,69 punktu (w skali od 1 do 10).

Wykres 17. Analiza metodą podwójnej różnicy: ocena jakości realizowanego kształcenia



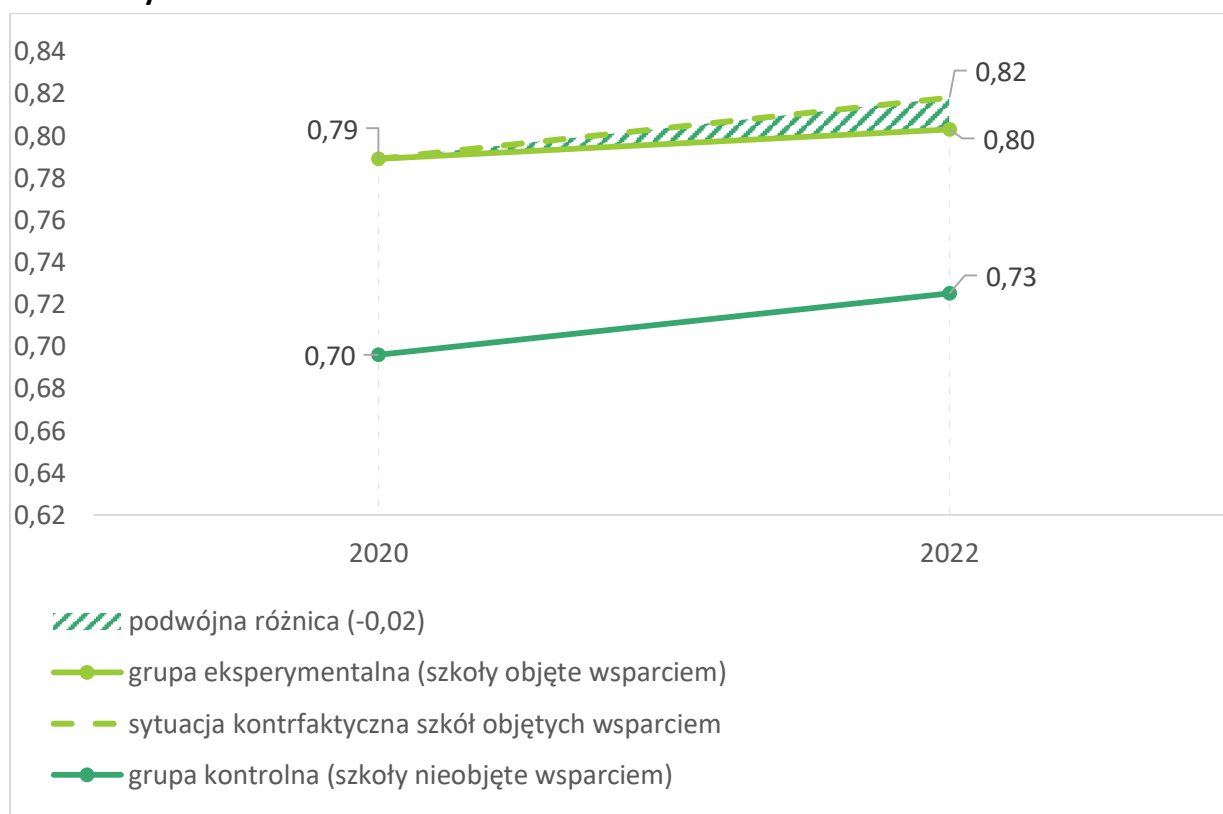
Źródło: opracowanie własne na podstawie: 1) wyników badania CAWI/CATI wśród dyrektorów szkół, które skorzystały ze wsparcia, N=31; 2) wyników badania CAWI/CATI wśród dyrektorów szkół nieobjętych wsparciem (grupy kontrolnej), N=31.

Ostatnim wskaźnikiem, który przeanalizowano na potrzeby szacowania efektu netto, są wyniki dotyczące zdawalności egzaminów zawodowych, czyli odsetka przystępujących do egzaminów, którzy otrzymali certyfikat kwalifikacji. Do analiz wykorzystano dane OKE w Łomży, pokazujące poziom zdawalności dla każdej ze szkół osobno. Są to dane, które ze względu na wiele zmian zachodzących w systemie szkolnictwa, trudno ze sobą porównywać w większym odstępnie czasu – zmieniają się nie tylko formuły egzaminów, ale przede wszystkim miała miejsce reforma systemu oświaty z 2017 roku, w wyniku której wygaszone zostały zasadnicze szkoły zawodowe i powstały szkoły branżowe. Proces sprawił, że sytuacja dotycząca zmian w strukturze placówek, w tym również ich nazewnictwa, ustabilizowała się w roku szkolnym 2019/2020. Zatem najbardziej aktualne wyniki egzaminów dotyczące konkretnych szkół (z letniej sesji 2022 roku) dają się porównać z danymi dotyczącymi maksymalnie z roku 2020 (również wzięta pod uwagę sesja letnia). Do porównań wzięto też pod uwagę tylko te placówki, w których w obu porównywanych latach wykazano, że do egzaminu przystąpiły jakiegokolwiek osoby.

Poniższy wykres pokazuje, że w zakresie średniej zdawalności egzaminów, nie zaszedł efekt netto wdrożonego wsparcia. Zdawalność wzrasta niezależnie od zrealizowanych projektów,

jest to tendencja widoczna na tym samym poziomie wśród wszystkich szkół. Choć wzrost zachodził w ostatnich latach w takim samym tempie, należy zauważyć, że ogółem wskaźnik ten jest niższy wśród szkół z grupy kontrolnej w porównaniu ze szkołami objętymi wsparciem. Trzeba jednocześnie pamiętać, że analizy niniejszego miernika nie są rozwiązaniem doskonałym w kontekście szacowania rzeczywistego efektu netto interwencji – przede wszystkim ze względu na wspomniane wyżej zachodzące zmiany w zakresie struktury placówek w latach obowiązywania Programu, a także zmiany formuł egzaminacyjnych, co powoduje trudności związane z porównywaniem danych. Ponadto przedstawione niżej wyniki analiz dotyczą małego wycinka czasu, w dodatku takiego, który obciążony był skutkami pandemii COVID-19. Pozytywne z pewnością pozostaje jednak to, że mimo występujących wyżej wspomnianych trudności, obserwowalny jest ogólny wzrost zdawalności egzaminów zawodowych.

Wykres 18. Analiza metodą podwójnej różnicy: średnia zdawalność egzaminów zawodowych



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OKE w Łomży.

Efekty projektów zintegrowanych

Jak wskazywano już we wcześniejszych częściach niniejszego raportu, wsparcie RPOWP 2014-2020 wdrażane w celu poprawy jakości kształcenia zawodowego zakładało komplementarność podejmowanych działań – z wykorzystaniem środków zarówno z EFS, jak i EFRR. Przeprowadzone analizy wyników badania wskazują na to, że realizowane projekty „miękkie” w ramach Działania 3.3 oraz inwestycje infrastrukturalne w ramach 8.2, istotnie

uzupełniały się wzajemnie, pozwalając wielotorowo wpłynąć na warunki prowadzenia kształcenia zawodowego. Działo się tak nie tylko w przypadku podejścia zintegrowanego w BOF, ale także poza tym obszarem. Analizując szczegółowe dane dotyczące realizowanych przez Beneficjentów projektów, warto zwrócić uwagę na te przedsięwzięcia, w których wnioskodawcy już na etapie opisywania planowanych działań sygnalizują zamiar uzupełniania się zakresów w ramach poszczególnych projektów, realizowanych z różnych OP i Działań Programu. Stanowi to dobry przykład wykorzystania przez Beneficjentów możliwości, jakie daje interwencja RPOWP 2014-2020, by wcielić w życie kompleksowe, wielotorowe działania wspierające poprawę warunków kształcenia zawodowego w skali lokalnej, a co za tym idzie również w wymiarze regionalnym. Wykorzystanie podejścia zintegrowanego w procedurach wdrażania interwencji daje jednocześnie gwarancję realizacji zarówno komponentu wsparcia o charakterze merytorycznym, jak i infrastrukturalnym.

W zakresie efektywności projektów komplementarnych możemy zauważyć jej przejawy przede wszystkim w danych dotyczących wyników badania z ich realizatorami. Efekty przypisywane zarówno projektom finansowanym z EFS, jak i z EFRR przedstawione w poniższej tabeli pokazują, że na osiągnięcie celów interwencji wpływ miały oba typy realizowanych przedsięwzięć. Dodatkowo w przypadku niektórych analizowanych efektów, widzimy bardzo podobny ich wkład. Obserwujemy na przykład, że inwestycje skupione na infrastrukturze i wyposażaniu bazy techniczno-dydaktycznej szkół w ramach Działania 8.2 równie mocno wspierają realizację takich celów, jak podnoszenie kwalifikacji i kompetencji uczniów.

Tabela 45. Osiągnięte efekty realizacji projektów

Efekty realizacji projektu	Ogółem	Działanie 3.3	Działanie 8.2
uczniowie i słuchacze mają szansę podnosić swoje umiejętności, kwalifikacje i kompetencje zawodowe, zwiększając ich szanse na regionalnym rynku pracy	82%	83%	81%
uczniowie mają w większym stopniu wyrównane szanse edukacyjne	73%	70%	78%
nauczyciele lepiej realizują swoje zadania, wykorzystując sprzęt, rozwiązania technologiczne zakupione do prowadzenia zajęć	70%	66%	78%
uczniowie są lepiej przygotowani do wejścia na rynek pracy dzięki nabyciu umiejętności kluczowych i uniwersalnych	64%	83%	30%
zwiększa się zainteresowanie kształceniem praktycznym	59%	57%	63%
nauczyciele lepiej realizują swoje zadania wykorzystując wyposażenie pracowni do	58%	47%	78%

Efekty realizacji projektu	Ogółem	Działanie 3.3	Działanie 8.2
prowadzenia zajęć w warunkach zbliżonych do prawdziwych warunków pracy w zawodzie			
placówka może lepiej realizować swoje zadania dzięki otrzymanemu wsparciu	57%	53%	63%
kształcenie praktyczne w większym stopniu odpowiada potrzebom pracodawców na lokalnym i regionalnym rynku pracy	54%	51%	59%

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI/CATI wśród Beneficjentów (N=74). Pytanie wielokrotnego wyboru, w związku z tym podane odsetki wskazań nie sumują się do 100%.

Podczas badań jakościowych, badani również zwracali uwagę na uzupełniające się zakresy projektów dostępnych w ramach Działania 3.3 oraz 8.2. W przypadku tych pierwszych wskazywano na realizację działań miękkich (przede wszystkim staże, praktyki, doradztwo zawodowe, kształcenie dla nauczycieli, zajęcia dodatkowe, np. przygotowujące do egzaminów czy uczniów przygotowujących się do matury). Natomiast w przypadku tych drugich mówiono o charakterze twardych działań – jednocześnie wskazując od razu na to, że jest to wszystko to, co w zasadzie uzupełnia te wyżej wymienione elementy miękkiego wsparcia o infrastrukturę potrzebną do ich realizacji, a także realizacji podstawowych zadań związanych z kształceniem zawodowym w placówkach. Wskazywano zatem takie inwestycje jak rozbudowa, przebudowa i dostosowanie bazy lokalowej do potrzeb techniczno-dydaktycznych, a także wyposażenie pracowni, warsztatów, sali do nauczania, laboratoriów. Widoczne jest więc, że badani odpowiednio wskazywali różnice pomiędzy tymi projektami, rozumiejąc to, w jaki sposób ich działanie wzajemnie się uzupełnia i jak istotne są oba zakresy.

Wszystko powyższe z pewnością świadczy o mocnych stronach podejścia zintegrowanego do realizacji interwencji Programu związanej z kształceniem zawodowym w województwie podlaskim. W badaniach jakościowych zwrócono jednak także uwagę na pewną barierę, z jaką zmagają się organy odpowiedzialne za dystrybucję środków finansowych – wiąże się ona z nadawaniem określonych priorytetów przez Komisję Europejską. Często są one sprzeczne z interesem edukacji, w tym prowadzonej edukacji zawodowej. Nie jest ona pomijana przy finansowaniu, jednak przekazywane na jej rzecz fundusze mogłyby, według respondentów, być większe, co wpłynęłoby również na zaspokojenie potrzeb w zakresie zarówno projektów miękkich, jak i twardych. Ogółem, zdaniem respondentów, większe finansowanie przeznaczone na wsparcie szkolnictwa, wpłynęłoby również pozytywnie na lepsze uzupełnianie się działań realizowanych w ramach projektów zintegrowanych skupionych na kształceniu zawodowym.

W nawiązaniu do powyższego podkreśla się, że potrzeby w zakresie wsparcia miękkiego owszem, są bardzo ważne, jednak te o charakterze infrastrukturalnym również są bardzo duże. Badani oceniają, że środki przeznaczane na infrastrukturę szkolnictwa zawodowego są

zbyt małe, niewystarczające dla zaspokojenia identyfikowanych potrzeb. Ich zdaniem, powodem takiego stanu rzeczy jest właśnie układ priorytetów nadawanych interwencji z wykorzystaniem Funduszy Europejskich na poziomie jej planowania przez Komisję Europejską. Wskazywano jednocześnie przykłady wytycznych dotyczących przyszłego okresu programowania, gdzie bardzo duża koncentracja została wysunięta w kierunku wsparcia ochrony środowiska, przez co środki pozostałe do przeznaczenia na inne cele pozostają mocno ograniczone – przy czym, celów tych jest dużo, więc na samo wsparcie szkolnictwa zostaje tak naprawdę niewielka ich część. Ze strony osób zaangażowanych we wdrażanie interwencji ze środków unijnych w regionie występują więc pewne obawy, że nie będą one wystarczające, by pokryć nadal występujące potrzeby poprawy stanu bazy infrastrukturalnej przeznaczonej do kształcenia zawodowego.

Występowanie dalszych potrzeb w powyższym zakresie potwierdzają wyniki badania ilościowego wśród przedstawicieli szkół, które objęte były niniejszą interwencją. Niemal wszyscy z nich (94%) potwierdzili, że nadal identyfikują potrzeby związane ze wsparciem rozwoju jakości kształcenia zawodowego. W pozostałych przypadkach respondenci odpowiadali, że „trudno powiedzieć”. Zdecydowana większość z nich wskazywała na potrzeby związane z infrastrukturą (ok. 2/3 wszystkich wskazywanych potrzeb dotyczyła poprawy stanu bazy lokalowej, techniczno-dydaktycznej placówek). W swoich wypowiedziach rozwijano opis dalszych potrzeb o wątki uzasadniające występujące zapotrzebowania. Duży wpływ na nie wywierają szybko rozwijające się technologie i co za tym idzie, rozwój specjalistycznych gałęzi branż zawodowych, zwłaszcza związanych z transformacją przemysłu 4.0. W związku z tym tworzą się także nowe kierunki kształcenia zawodowego, które wymagają odpowiedniego wyposażenia w szkołach. Dodatkowo dalsze potrzeby infrastrukturalne spowodowane są także większą liczbą uczniów w technikach (efekt reformy, ale także w pewnym stopniu większego zainteresowania kształceniem w tego rodzaju placówkach). Wskazywane potrzeby wiążą się również z kontynuacją do tej pory wdrożonych działań w ramach realizowanych projektów.

Od strony przedstawicieli instytucji zaangażowanych we wdrażanie ewaluowanej interwencji, można jeszcze zwrócić uwagę na wskazywane słabe strony samych procedur związanych z realizacją projektów zintegrowanych. Uczestnicy badań jakościowych podkreślali, że problematyczne pozostają skomplikowane zasady wyłaniania projektów zakwalifikowanych do dofinansowania, ale także procedury związane z ich dalszym przebiegiem, zgodnym z wyznaczonym harmonogramem prowadzonych prac. Jest to szczególnie ważne, biorąc pod uwagę wpływ innych czynników wymuszających elastyczność terminów, które zmieniają się m.in. pod wpływem przyczyn przetargowych, związanych typowo z ich realizacją w kontekście prac budowlanych, remontowych, cen materiałów. Czynniki te skutkowały czasem opóźnieniami, powodując, że początkowo planowany porządek wdrażanych zintegrowanych działań się zaburzał (po realizacji projektu „twardego” i stworzeniu odpowiedniego miejsca, nastąpić miały w nim działania „miękkie”, np. zaplanowane do realizacji zajęcia).

Co do zasady zatem idea realizacji projektów komplementarnych względem siebie, jest bardzo słuszna –zauważane są jednak pewne słabe strony ich realizacji, związane przede wszystkim z procedurami ich wyboru i zasadami ich wdrażania oraz czynnikami zewnętrznymi wpływającymi na ten proces.

Podsumowanie – synteza odpowiedzi na pytania badawcze.

W niniejszym podrozdziale znalazły się analizy oraz wnioski związane z drugim celem szczegółowym badania, jakim była ocena efektywności wsparcia RPOWP 2014-2020 w zakresie poprawy jakości kształcenia zawodowego w województwie podlaskim. Poniżej zawarto podsumowania, które odpowiadają na wymienione pytanie badawcze.

- Jaki jest efekt netto oraz efekt brutto oferowanego wsparcia w zakresie poszczególnych rodzajów interwencji (wybranych form wsparcia)? Jaka byłaby sytuacja beneficjentów/odbiorców ostatecznych, gdyby nie mieli oni możliwości skorzystania ze wsparcia w ramach RPOWP 2014-2020?

W przypadku wsparcia oferowanego uczniom obserwujemy wysokie efekty w ujęciu brutto, ale także największe (w porównaniu z innymi grupami docelowymi interwencji) efekty netto. Dotyczą one zwłaszcza podnoszenia kwalifikacji i kompetencji: 83% badanych uczniów z wyodrębnionej grupy objętej stażami/praktykami lub kursami/szkoleniami w ramach realizacji projektów RPOWP 2014-2020, uzyskało ten efekt dzięki uzyskanemu wsparciu, podczas gdy uczniowie nieuczestniczący w tych działaniach uzyskiwali ten rezultat znacznie rzadziej (43%).

Jeśli chodzi o grupę nauczycieli/instruktorów, to badano przede wszystkim efekty prowadzonego wsparcia związanego z doksztalcaniem, kursami i szkoleniami oraz studiami podyplomowymi dla tej grupy docelowej. W tym przypadku również obserwuje się wysokie efekty brutto – największe w zakresie podnoszenia kwalifikacji i kompetencji, 84% uczestników osiągnęło ten efekt. Nie jest to jednak największy efekt w ujęciu netto. W sytuacji kontrfaktycznej więc grupy nauczycieli nieobjętej wsparciem Programu, 69% badanych udało się go uzyskać, co wskazuje na występowanie efektu netto w tym zakresie, jednak większe różnice zaobserwowano w przypadku nabywania kompetencji kluczowych, uniwersalnych. Z wykorzystaniem wsparcia ewaluowanej interwencji, jest to efekt występujący w 77%, natomiast bez niego – zaledwie w 44%.

Na podstawie przeprowadzonego badania można wnioskować, że bez wsparcia RPOWP 2014-2020, efekty dotyczące wyposażenia szkół w celu tworzenia warunków kształcenia zawodowego zbliżonych do miejsca pracy, również możliwe byłyby do osiągnięcia tylko w częściowym zakresie. Wyniki badań wskazują, że szkoły niekorzystające ze wsparcia, realizując działania przy wykorzystaniu innych środków, osiągały wyżej wymieniony efekt w mniejszym stopniu.

W nawiązaniu do powyższego notowane są pozytywne zmiany w ujęciu zarówno brutto, jak i netto, czyli zauważane są efekty przypisywane samej interwencji RPOWP 2014-2020.

Według wskazań badanych przedstawicieli placówek objętych wsparciem, w 97% przypadków udało się w nich stworzyć warunki zbliżone do rzeczywistego środowiska pracy dzięki wykorzystanej pomocy Programu. Analizując z kolei dane dotyczące drugiej grupy szkół, do których kierowano pytania o przeprowadzone działania bez wykorzystania wsparcia ewaluowanej interwencji, efekt ten wystąpił w 70% jednostek – wskazuje to zatem na różnicę, która świadczy o uzyskanym efekcie netto interwencji. Dodatkowo wysokie efekty netto można wskazać w szczególności, jeśli chodzi o zmianę liczby pracowni do prowadzenia praktycznej nauki zawodu oraz ocenę nowoczesności ich wyposażenia.

- Czy i w jakim zakresie podejmowane rodzaje interwencji (wybrane formy wsparcia) są efektywne?

Formy wsparcia skierowane do uczniów, a więc w szczególności szkolenia/kursy oraz staże należy ocenić jako efektywne, przy czym największe efekty zidentyfikowano w zakresie podnoszenia kompetencji i kwalifikacji zawodowych.

Wsparcie w postaci doksztalcania dla nauczycieli również należy uznać za efektywne, choć biorąc pod uwagę uzyskane efekty netto – w nieco mniejszym stopniu niż wsparcie dla uczniów. Szczególnie ważne pozostają efekty w zakresie pozyskiwania kompetencji kluczowych, uniwersalnych przez nauczycieli dzięki wdrożonym działaniom.

Warto wskazać również, że wśród nauczycieli odnotowano znacznie mniejszą efektywność interwencji, jeśli chodzi o poprawę dostępności lepszego wyposażenia, w tym sprzętu do prowadzenia zajęć, w porównaniu do uczniów, wśród których efekt w postaci wyposażenia w sprzęt i inne pomoce w nauce był bardziej widoczny.

- Czy efekty (brutto i netto) podobne do uzyskanych w zintegrowanych projektach (EFS+EFRR) w obszarze kształcenia zawodowego można było osiągnąć bez realizacji formuły projektów zintegrowanych? Jakie są mocne i słabe strony zintegrowanego wsparcia kształcenia zawodowego?

W zakresie efektywności projektów komplementarnych wyraźnie widać, że na osiągnięcie celów interwencji wpływ miały realizowane przedsięwzięcia zarówno o charakterze infrastrukturalnym, jak i tzw. „miękkim”. Dodatkowo w przypadku niektórych analizowanych efektów, obserwuje się bardzo podobny ich wkład. Przykładowo, inwestycje skupione na infrastrukturze i wyposażaniu bazy techniczno-dydaktycznej szkół w ramach Działania 8.2 wspierają realizację takich celów, jak podnoszenie kwalifikacji i kompetencji uczniów, równie mocno co wsparcie w ramach Działania 3.3. Analizy zarówno ilościowe, jak i jakościowe, wskazują na to, że inwestycje o charakterze „twardym”, wspierające bazę lokalową i techniczno-dydaktyczną placówek kształcenia zawodowego, w sposób istotny uzupełniają elementy miękkiego wsparcia o infrastrukturę potrzebną do ich realizacji, a także realizacji podstawowych zadań związanych z edukacją zawodową. Jest to zdecydowanie najważniejsza z mocnych stron podejścia zintegrowanego do realizacji projektów, ponieważ daje ono gwarancję wdrożenia obu komponentów potrzebnych do wypełnienia założonych celów. Wskazywane słabsze strony dotyczą natomiast samych procedur ich wdrażania oraz wiążą

się z czynnikami zewnętrznymi wpływającymi na ten proces – w tym, wskazuje się na takie kwestie jak zależność czasowa realizacji projektów o charakterze miękkim równocześnie z tymi o charakterze twardym.

Interpretując zgromadzone wyniki badań przeprowadzonych w ramach niniejszej ewaluacji, można wnioskować, że uzyskanie podobnych efektów bez podejścia zintegrowanego byłoby możliwe, pod warunkiem że interwencja odpowiednio uwzględni wsparcie o charakterze infrastrukturalnym dla placówek kształcenia zawodowego. Obawy związane z rezygnacją ze zintegrowanej formy realizacji projektów dotyczą tego, że wprowadzenie rozdzielnych naborów mogłoby wiązać się z ryzykiem nieotrzymania wsparcia inwestycyjnego, niezbędnego do wdrożenia innych działań o charakterze miękkim. Dlatego też albo potrzebna jest kontynuacja podejścia zintegrowanego, albo wypracowanie takich rozwiązań, które zapewnią wsparcie odpowiadające na potrzeby o różnym charakterze.

Podrozdział 2.3. Analiza i ocena użyteczności wsparcia

Wpływ RPOWP 2014-2020 na jakość kształcenia zawodowego w regionie

Ogółem, poziom kształcenia zawodowego w województwie podlaskim można ocenić jako wysoki. Świadczą o tym przede wszystkim publikowane przez OKE w Łomży najbardziej aktualne wyniki egzaminu zawodowego przeprowadzanego w najnowszej obowiązującej formule z 2019 roku⁵³. W sesji letniej w 2022 roku, do części pisemnej przystąpiło 8 930 osób, z czego 89,6% go zdało, do części praktycznej natomiast przystąpiło nieco więcej, bo 8 945 osób, z czego zdało go 90,7%. Certyfikat kwalifikacji otrzymało 7 385 osób, co stanowi zdawalność na poziomie 83,9%. Dla porównania, dane dotyczące wyników z sesji letniej roku 2014 egzaminu przeprowadzanego w starej formule z roku 2012, świadectwo kwalifikacyjne uzyskało 66% ogółu zdających, którzy przystąpili do obu części egzaminu⁵⁴. Opinie zgromadzone w niniejszych badaniach jakościowych również potwierdzają, że obecny duży stopień zdawalności jest jednym z argumentów za określeniem poziomu kształcenia zawodowego jako wysoki. Tym bardziej że próg zdawalności w przypadku egzaminów zawodowych jest inny, wyższy niż np. w przypadku matur: potrzebne jest zdobycie 50% punktów w części teoretycznej i 75% w praktycznej. Poziom zdawalność w województwie podlaskim należy zatem ocenić pozytywnie, choć zawsze pozostaje jeszcze pole do poprawy.

Podczas prowadzonych badań jakościowych, wskazano także, że tak wysoka jakość kształcenia może być wynikiem zainteresowań uczniów oraz ich sytuacji prywatnej (stricte rodzinnej) – możliwość pomocy rodzicom poprzez zdobycie konkretnego wykształcenia. Nazwano to również *tradycją rodzinną*, zwłaszcza gdy rozpatrywany jest przypadek zawodu, w którym rozwijają się już inni członkowie rodziny. Jest to czynnik z pewnością motywujący dla pewnej części uczniów. Co więcej, czynnik pracodawczy także nie powinien zostać pominięty, gdyż okazał się on w opinii respondentów jednym z bardziej wpływowych. Bardzo ważną rolę odgrywają w tym kontekście organizowane praktyki oraz staże u przedsiębiorców z udziałem uczniów szkół zawodowych, które były częścią dostępnego wsparcia w ramach RPOWP 2014-2020. Nawiązywana na tym polu współpraca wiąże się z korzyściami dla każdej ze stron: ucznia, pracodawcy oraz szkoły, która w dalszej perspektywie, pozytywne przykłady zakończonych praktyk (np. uzyskaniem satysfakcjonującego zatrudnienia, skutecznej nauki poprzez pracę) może wykorzystać w celach promocyjnych kierunku, szkoły, a w rezultacie także ogółem kształcenia zawodowego w regionie.

Jak zostało już omówione szczegółowo przy okazji prezentowanych analiz skuteczności i osiągniętych efektów wsparcia, największy wpływ interwencji widoczny jest jeśli chodzi o podnoszenie umiejętności, kwalifikacji i kompetencji zawodowych uczniów, zwiększając

⁵³ Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Łomży, Informacja wstępna o wynikach egzaminu zawodowego (formuła 2019), który odbył się w sesji 2. Lato 2022 (czerwiec, lipiec) w województwie podlaskim.

⁵⁴ Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Łomży, Informacja wstępna o wynikach egzaminu potwierdzającego kwalifikacje w zawodzie, przeprowadzonego w okresie od maja do lipca 2014 roku w województwie podlaskim.

tym samym ich szanse na regionalnym rynku pracy. O dużym wpływie świadczą też potwierdzone w niniejszym badaniu wysokie efekty netto interwencji, zwłaszcza w zakresie wsparcia infrastruktury wykorzystywanej do prowadzenia kształcenia zawodowego – przeprowadzone w tym zakresie analizy wyraźnie wskazują, że bez dofinansowania w ramach Programu, nie udałoby się w równie wysokim stopniu zwiększyć liczby pracowni ani poprawić stanu ich wyposażenia. Sami Beneficjenci, realizujący ewaluowane projekty, w 70% definitywnie deklarują, że nie mieliby możliwości osiągnąć takich samych efektów wdrożonych działań, gdyby nie dofinansowanie projektów.

Biorąc powyższe pod uwagę, należy uznać pozytywny wpływ realizowanej interwencji na jakość kształcenia zawodowego w województwie podlaskim.

Mówiąc o pozytywnym wpływie RPOWP, należy jednocześnie zaznaczyć, że analizy zgromadzonego materiału badawczego różnymi technikami wykorzystanymi do realizacji ewaluacji nie wskazują na żadne negatywne efekty wdrażanych działań, które mogłyby zostać uznane za straty w opozycji do wygenerowanych korzyści. Owszem, można wskazać pewne słabe strony wdrażanego wsparcia w zakresie identyfikowanych problemów, czy barier, na które zwracano uwagę we wcześniejszych częściach raportu. Są to jednak trudności związane z samym przebiegiem technicznym realizacji projektów zintegrowanych, a najczęściej związane z procedurami, formalnościami regulującymi proces wdrażania interwencji o tym charakterze. Z pewnością nie są to takie wady, które przeważałyby nad pozytywnymi stronami podjętych działań i ich efektami. Świadczy o tym choćby to, że według beneficjentów, bez wsparcia Programu nie udałoby się ich zrealizować w takim samym zakresie. Dodatkowo, mówiąc o dalszych potrzebach, wskazuje się bardzo często na potrzebę kontynuacji wspierania podobnych projektów w przyszłości. Wyrażana przy tym gotowość i chęć skorzystania ponownie z dofinansowań unijnych w tym celu również świadczy o tym, że realizatorzy projektów uznają wyższość płynących z tego korzyści nad ewentualnymi stratami.

Inne źródła wsparcia dla kształcenia zawodowego

W ramach interwencji wdrażanych na poziomie regionalnym i krajowym trudno jest wskazać na ewentualne wyraźnie rysujące się obszary komplementarności, które dotyczyłyby kształcenia zawodowego. Z pewnością nie identyfikuje się żadnego zagrożenia kolidowania ze sobą wsparcia w ramach Programu z innymi działaniami na poziomie krajowym. Wsparcie RPOWP na poziomie regionalnym ma charakter zdecydowanie bardziej bezpośredniej pomocy dla poszczególnych, zdefiniowanych grup docelowych (uczniowie, kadra dydaktyczna, szkoły kształcenia zawodowego). Z drugiej strony działania podejmowane w ramach polityki związanej z edukacją na szczeblu krajowym mają raczej charakter systemowy i koncentrują się na wypracowaniu adekwatnych, możliwych do wdrażania na poziomie regionalnym rozwiązań czy modeli wsparcia. Cele i priorytety polityki w tym obszarze wyznaczają podstawowe krajowe dokumenty strategiczne, w tym „Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju – Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności”, „Strategia na rzecz

Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 roku)”, a także bardziej szczegółowe, jak „Perspektywa uczenia się przez całe życie”. Aktualny kształt polityki oświatowej państwa precyzowany jest też w „Podstawowych kierunkach realizacji polityki oświatowej państwa w roku szkolnym 2022/2023”, dokumentu, który wydawany jest co roku przez właściwego ministra do spraw edukacji i nauki, zgodnie z przepisami ustawy Prawo Oświatowe. Ważną częścią polityki edukacyjnej w Polsce jest także obecnie obowiązująca „Zintegrowana Strategia Umiejętności 2030. Polityka na rzecz rozwijania umiejętności zgodnie z ideą uczenia się przez całe życie”, która wyznacza ramy strategiczne polityki na rzecz rozwoju umiejętności niezbędnych do wzmocnienia kapitału społecznego, włączenia społecznego, wzrostu gospodarczego i osiągnięcia wysokiej jakości życia. Polityka prowadzona w obszarze edukacji na poziomie krajowym określana jest w wyżej wymienionych dokumentach i to z nich wynikają kierunki działań planowanych i wdrażanych za pomocą programów, które w ramach swoich mechanizmów i dostępnych instrumentów szczegółowo odpowiadają na identyfikowane potrzeby.

Pewna komplementarność, a co za tym idzie wygenerowanie efektu synergii czy też wzmocnienia skali wsparcia na rzecz wzrostu jakości kształcenia zawodowego, może następować w połączeniu wykorzystywania przez zainteresowane podmioty wsparcia w ramach Programu i jednocześnie z innych źródeł finansowania projektów, takich jak inne interwencje środków europejskich (PO WER, Erasmus+), czy programy rządowe wdrażane za pośrednictwem dotacji udzielanych przez Ministerstwo Edukacji i Nauki.

Dostępne możliwości pozyskiwania środków z innych (niż RPOWP) źródeł finansowania na realizację działań związanych z poprawą jakości edukacji zawodowej stanowią jednak jedynie pewne wsparcie, uzupełnienie, z którego skorzystać mogą podmioty zajmujące się kształceniem zawodowym. Niemniej jednak istotne jest posiadanie przez ich przedstawicieli wiedzy o tym, gdzie można poszukiwać podobnych dofinansowań. Przeprowadzone badania, zarówno jakościowe, jak i ilościowe, pozwoliły zidentyfikować, z jakich źródeł finansowania korzystają podlaskie placówki kształcenia zawodowego. Wśród wymienianych były:

- Program Aktywna Tablica – obecnie realizowana jest kolejna edycja na lata 2020-2024 tego rządowego programu, który skupiony jest na rozwijaniu szkolnej infrastruktury oraz kompetencji uczniów i nauczycieli w zakresie technologii informacyjno-komunikacyjnych; finansowany jest w 80% ze środków budżetu państwa i w 20% z wkładu własnego organów prowadzących szkołę⁵⁵.
- Narodowy Program Rozwoju Czytelnictwa – obecnie uchwalony został już Narodowy Program Rozwoju Czytelnictwa 2.0 na lata 2021-2025, którego celem jest poprawa stanu czytelnictwa w Polsce przez wzmacnianie roli bibliotek publicznych, ale także szkolnych i pedagogicznych jako lokalnych ośrodków życia społecznego, stanowiących centrum dostępu do kultury i wiedzy. Jeden z jego priorytetów umożliwia zakup

⁵⁵ Szczegółowe informacje na temat Programu Aktywna Tablica pod adresem: <https://www.gov.pl/web/edukacja-i-nauka/aktywna-tablica>

wyposażenia do bibliotek szkolnych, w tym nowości wydawniczych, ale również sprzętu komputerowego i oprogramowania – co wpisuje się też w poprawę warunków kształcenia ponadpodstawowego, w tym prowadzonego w szkołach zawodowych⁵⁶.

- Erasmus+ – program UE w dziedzinie edukacji, szkoleń, młodzieży i sportu. Jedną z jego części jest Erasmus+ Edukacja szkolna, która skierowana jest do uczniów, nauczycieli, pracowników szkół i innych instytucji, których działalność jest związana z edukacją szkolną oraz do kadry zarządzającej placówkami oświatowymi. O dofinansowania w tym zakresie ubiegać mogą się .in.. szkoły ponadpodstawowe – wspierane działania dotyczą mobilności uczniów i kadry, w tym wsparcie obejmuje organizację staży zagranicznych dla uczniów, a dla kadry (nauczycieli przedmiotów zawodowych, opiekunów praktyk i doradców zawodowych) możliwość poznania nowych metod uczenia oraz nowości technologicznych i organizacyjnych poprzez odbywane praktyki zawodowe, obserwacje lub szkolenia i kursy, podczas zagranicznego wyjazdu⁵⁷.
- Wsparcie samorządowe - należy zaznaczyć, że prowadzenie szkół publicznych należy do zadań samorządów terytorialnych, które realizują je z wykorzystaniem środków w swoich budżetach (w tym przede wszystkim środków z subwencji oświatowej, którą jednostki samorządu terytorialnego otrzymują z budżetu państwa). Poza środkami z subwencji na bieżącą działalność (które nie pokrywają wszystkich wydatków), jednostka samorządu terytorialnego planuje w swoim budżecie finanse przeznaczane dla szkół na różne cele związane z ich funkcjonowaniem i rozwojem na podstawie identyfikowanych potrzeb – przykładem mogą być wspomniane przez respondentów w niniejszym badaniu sytuacje, w których urząd miasta/gminy zapewnia pozostałe środki potrzebne do realizacji projektów dofinansowanych przez fundusze unijne UE.

Powyższy zakres warto uzupełnić jeszcze o PO WER, w którym możliwe do otrzymania wsparcie w obszarze edukacji w dużej części skupiało się na rozwoju kompetencji kluczowych i umiejętności uniwersalnych (dla szkolnictwa ogółem, w tym kształcenia zawodowego), ale również na dostosowaniu kształcenia i szkolenia zawodowego do potrzeb zmieniającego się rynku pracy. W tym drugim zakresie interwencja PO WER koncentrowała .in.m.in. na angażowaniu partnerów społecznych (w tym przedsiębiorców) w procesy związane z kształceniem zawodowym zwiększaniu wykorzystania zmodernizowanych treści, narzędzi i zasobów wspierających proces kształcenia zawodowego, co jest szczególnie ważne z punktu widzenia placówek objętych niniejszym badaniem.⁵⁸

⁵⁶ Szczegółowe informacje na temat Narodowego Programu Rozwoju Czytelnictwa pod adresem: <https://www.gov.pl/web/kultura/narodowy-program-rozwoju-czytelnictwa>

⁵⁷ Szczegółowe informacje na temat Programu Erasmus+ pod adresem: <https://erasmusplus.org.pl/>

⁵⁸ Szczegółowy Opis Osi Priorytetowych Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020, Wersja 29, Warszawa 2 listopada 2022 r., s. 108-116, 136-143.

W trakcie wywiadów jakościowych pojawił się także wątek wskazujący na planowane utworzenie Branżowych Centrów Umiejętności (BCU), w ramach działań Krajowego Planu Odbudowy i Zwiększania Odporności (KPO). Według jego założeń utworzenie i wsparcie funkcjonowania 120 branżowych centrów umiejętności przyczyni się do zapewnienia wykwalifikowanych kadr odpowiadających na potrzeby nowoczesnej gospodarki w poszczególnych branżach. Ich podstawowym celem będzie zapewnienie przestrzeni dla innowacyjnej i trwałej współpracy biznesu z edukacją zawodową na wszystkich poziomach kształcenia zawodowego, a także wdrożenie koncepcji doskonałości zawodowej w polskim systemie kształcenia zawodowego. W ramach tej współpracy zakłada się wspólne działania branżowych organizacji pracodawców, samorządów, szkół prowadzących kształcenie zawodowe, uczelni, ośrodków badawczo-rozwojowych i innych instytucji otoczenia gospodarczego⁵⁹.

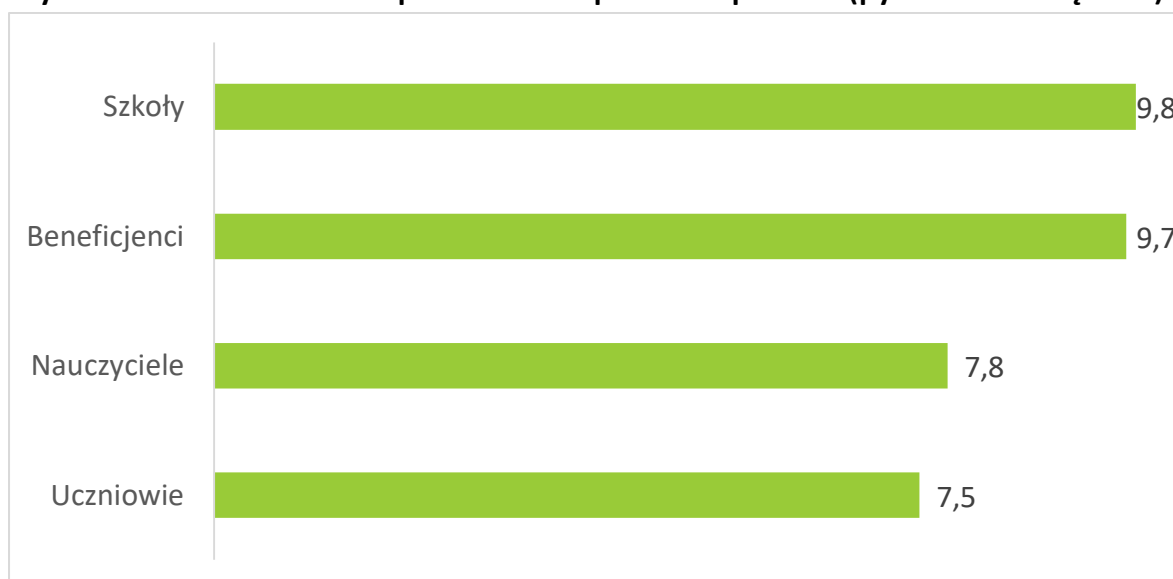
Użyteczność wsparcia i dalsze zapotrzebowania w zakresie wsparcia kształcenia zawodowego w regionie

W zakresie oceny użyteczności działań realizowanych w ramach ewaluowanej interwencji, przede wszystkim wskazać należy, że wpływa ona na rozwiązywanie problemów zidentyfikowanych w obszarze kształcenia zawodowego w województwie podlaskim. Bilans konsekwencji wywołanych wdrożonymi projektami kształtuje się zdecydowanie dodatnio, co oznacza, że przeważają wśród nich pożądane efekty wsparcia nad negatywnymi aspektami wskazywanymi w powiązaniu z jego realizacją. W kontekście kryterium użyteczności, zaznaczenia wymaga również wniosek, że interwencja zaspokaja określone potrzeby diagnozowane na etapie jej planowania, co pozwala uznać ją za użyteczną – jednak jednocześnie należy podkreślić, że nie zaspokoiła całego występującego zapotrzebowania na wsparcie, a w świetle aktualizacji diagnozy wyzwań stojących przed kształceniem zawodowym i ogółem rozwojem społeczno-gospodarczym województwa podlaskiego, występują dalsze potrzeby w zakresie wspierania tego obszaru w regionie.

Z perspektywy grup docelowych ewaluowanego wsparcia, należy podkreślić, że ocena dopasowania otrzymanego wsparcia do potrzeb jest wysoka – najwyższa z punktu widzenia beneficjentów oraz szkół objętych działaniami projektowymi.

⁵⁹ Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększania Odporności, projekt z czerwca 2022, s.145. Więcej informacji dostępnych także pod adresem: <https://www.frse.org.pl/kpo-bcu>

Wykres 19. Średnie ocen dopasowania wsparcia do potrzeb (pytania ze skalą 1-10)



Źródło: opracowanie własne na podstawie: 1) wyników badania CAWI/CATI wśród przedstawicieli szkół, które skorzystały ze wsparcia, N=31; 2) wyników badania CAWI/CATI wśród Beneficjentów, N=74; 3) wyników badania CAWI/CATI wśród uczestników projektów – uczniów, N=516; 4) wyników badania CAWI/CATI wśród uczestników projektów – nauczycieli i instruktorów, N=213.

Jednocześnie jednak identyfikowane są obszary, na które powinno się zdaniem badanych zwrócić uwagę w przyszłości. Podczas wywiadów pogłębionych wskazano, iż jednym z obszarów, które w niedostatecznym stopniu zostały wsparte w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego, było kształcenie dualne, czyli to, które łączy w sobie kształcenie teoretyczne wraz z praktycznym w celu nabycia przez uczniów wiedzy i kompetencji zawodowych w rzeczywistym środowisku pracy. Formą wsparcia dostępną w Programie, w największym stopniu odpowiadającą tym założeniom, były staże i praktyki dla uczniów organizowane u pracodawców. Jak opisywano już w części raportu dotyczącej problemów i barier wpływających na podnoszenie jakości kształcenia zawodowego, mimo tego, że wskazane działania były najczęściej wykorzystywaną formą wsparcia, to pojawiały się sygnały wśród uczestników badań jakościowych, że nadal występuje pewna trudność w nawiązywaniu współpracy szkół z pracodawcami. Warto powtórzyć również w tym miejscu, że powodem takich sytuacji może być przekonanie przedsiębiorców o tym, że współpraca taka jest dla nich nieopłacalna – tzn. korzyści, które idą za współpracą ze szkołami i jej uczniami, nie przewyższają kosztów, jakie pracodawca musiałby ponieść, angażując się w objęcie swoją opieką i nadzorem praktykanta lub stażysty. Jak analizowano wcześniej, warto rozważyć, czy do przedsiębiorców w dostatecznym stopniu docierają informacje na temat korzyści płynących dla nich z przyjęcia ucznia (pomoc praktykanta/stażysty w pracy zakładu, dostęp do pracownika ukształtowanego według własnych potrzeb pod względem umiejętności, kompetencji zawodowych), a także warunków realizacji takich staży/praktyk, które określają zakres wydatków związanych z ich realizacją w ramach budżetu projektu.

Patrząc na to zjawisko od drugiej strony, warto podkreślać, jak ważna jest odpowiednia współpraca z pracodawcami z perspektywy podmiotów systemu edukacji zawodowej i promocji tej formy kształcenia. Na przykładzie jednego z przedsiębiorstw w regionie, który to przykład przytaczany był przez jednego z rozmówców podczas wywiadów jakościowych, można zauważyć, jak istotny wpływ przedsiębiorcy mogą mieć na bardziej globalne zainteresowanie konkretnym kierunkiem wśród uczniów. W tym przypadku chodziło o sytuację, w której jedna ze szkół specjalizujących się w branży budowlanej musiała zostać zamknięta w związku z coraz słabszym zainteresowaniem naborami w takich kierunkach zawodowych. Została ona więc, w pewnym okrojonym zakresie, połączona ze szkołą o innym profilu branżowym. Rezultatem było stopniowo coraz silniejsze zanikanie kształcenia w kierunkach związanych z budownictwem. Jednak dzięki prężnemu rozwojowi lokalnej firmy z sektora budowlanego i stosowanym przez nią zachętom dla uczniów – potencjalnych przyszłych pracowników, wzrosło ponownie zainteresowanie kształceniem w specjalizacjach związanych z branżą budowlaną.

Co więcej, wspomniano również o potrzebie analizy rynku i dopasowaniu się do niego z ofertą kształcenia, aby absolwenci mieli *fach w rękę*, na który jest popyt w regionie. Potrzeba ta wynika z sytuacji, w których absolwenci kierunków oferowanych w szkołach zawodowych nie są w stanie znaleźć pracy na podlaskim rynku pracy.

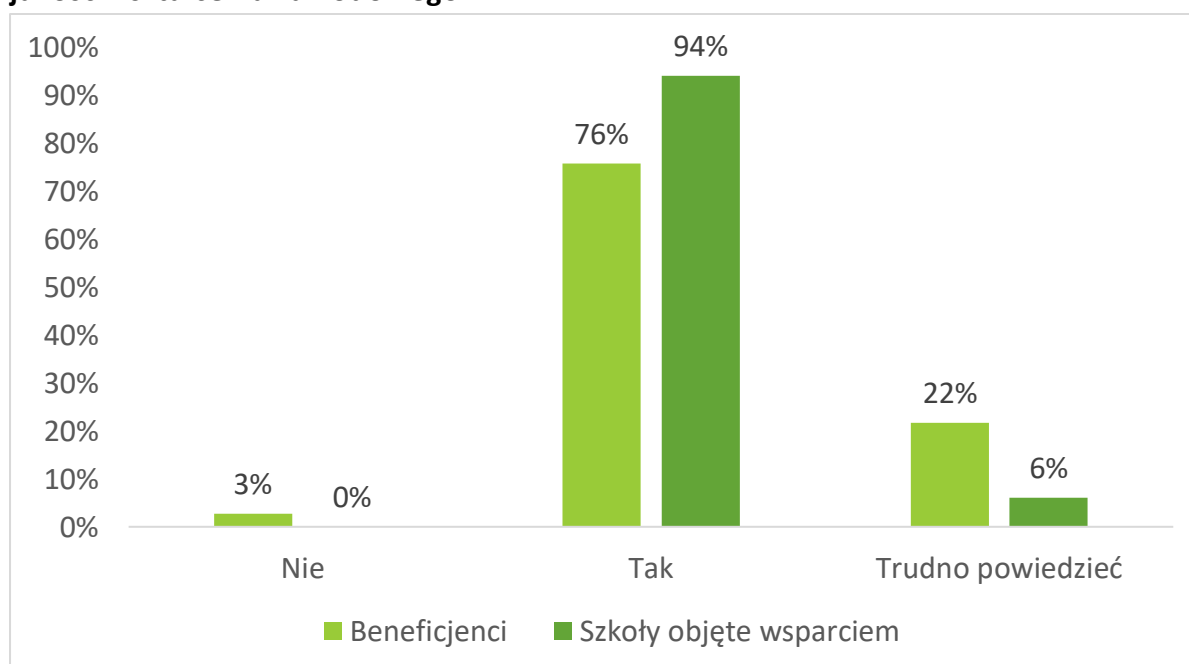
Zwrócono również uwagę na ciągłą potrzebę zmian i dostosowywania warunków edukacyjnych do różnic pojawiających się na rynku pracy. W związku z powyższym podkreśla się, że potrzeby szkół zawodowych związane z realizacją dodatkowych działań umożliwiających uczniom oraz kadrze podnoszenie kwalifikacji, kompetencji, umiejętności, a także doposażanie bazy dydaktycznej mają charakter ciągły – dlatego też, przedstawiciele placówek kształcenia zawodowego, które skorzystały z przedmiotowego wsparcia, wskazują, że nadal będą poszukiwać i starać się o dofinansowania z zewnętrznych źródeł, by móc kontynuować wdrażanie podobnych projektów. Spostrzeżenia te potwierdzają się zarówno w badaniach ilościowych, jak i pogłębionych jakościowych. Ciągły charakter potrzeb wynika z równie ciągłego i dynamicznego rozwoju technologii oraz przemysłu, na który odpowiedzieć musi kształcenie zawodowe. W tym kontekście można również wskazać, że zgodnie z wypowiedziami niektórych przedstawicieli szkół, placówki najczęściej mają za sobą już realizację wielu projektów o podobnych zakresach, następujących właściwie kolejno po sobie. Jest to związane ze wspomnianą potrzebą ciągłości udzielanego wsparcia.

Powyższe rodzi jednocześnie pytanie o fundusze, które przeznaczone są na edukację i oświatę – te planowane w budżetach organów prowadzących bieżącą działalność oraz rozwój, ale również te w ramach interwencji takich, jak projekty w ramach RPOWP. Warto w tym kontekście przede wszystkim spojrzeć na zmiany, jakie zachodzą aktualnie zarówno w Polsce, jak i na świecie. Szybko wzrastająca inflacja sprawia, iż kwoty założone na początku projektu często różnią się od tych, które aktualne są w czasie realizacji zaplanowanych przedsięwzięć.

Jednym z aspektów, które w dalszym ciągu są pomijane w przypadku wsparcia finansowego kierowanego na obszar edukacji, jest infrastruktura towarzysząca placówkom kształcenia zawodowego. Wskazano na ten problem, aby podkreślić efekt lawinowy problemów, jakie spotykają szkoły z niskim wsparciem infrastruktury technicznej, która na pierwszy rzut oka z edukacją powiązana bezpośrednio nie jest. Zwraca się jednak uwagę, że warunki funkcjonowania i stan infrastruktury przykładowo wskazanych burs, również wpływa na jakość i zainteresowanie kształceniem zawodowym, ponieważ wiąże się z wyborem danej szkoły przez potencjalnych uczniów, w przypadku których warunki zakwaterowania odgrywają dużą rolę. Dlatego w badaniu sygnalizowano potrzebę rozszerzenia wsparcia infrastruktury towarzyszącej placówkom kształcenia zawodowego.

Skupiając się na identyfikacji dalszych potrzeb, warto przyjrzeć się różnym perspektywom ujętym w badaniu. W największym stopniu dalsze zapotrzebowanie zauważają Beneficjenci oraz przedstawiciele szkół objętych wsparciem – odpowiednio 76% i 94% odpowiedzi potwierdzających występowanie dalszych potrzeb ogółem w zakresie wsparcia kształcenia zawodowego.

Wykres 20. Występowanie dalszych potrzeb związanych ze wsparciem poprawy jakości kształcenia zawodowego



Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI/CATI wśród Beneficjentów (N=74) i przedstawicieli szkół, które skorzystały ze wsparcia (N=31).

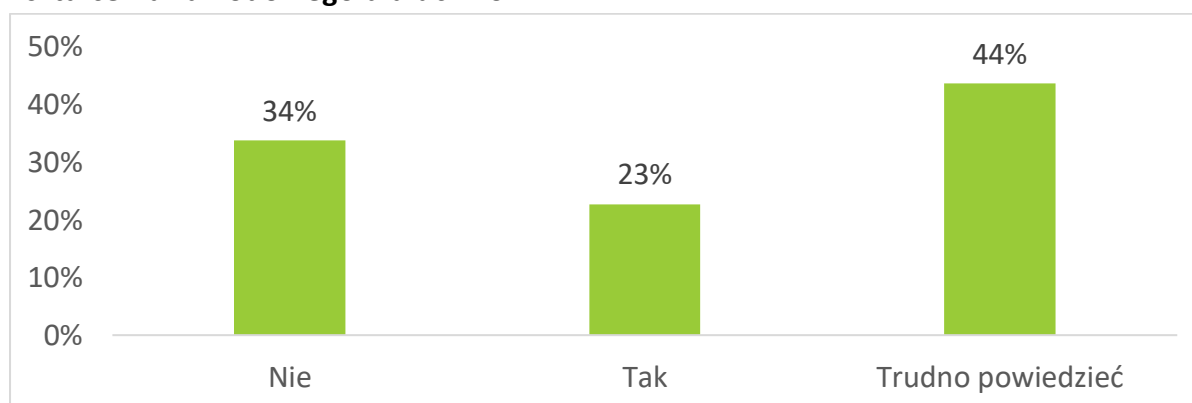
W dużej mierze jest to potrzeba kontynuacji dotychczas podejmowanych działań. Biorąc pod uwagę punkt widzenia Beneficjentów, z jednej strony potrzebna jest dalsza modernizacja placówek, doposażanie, remonty kolejnych budynków, pomieszczeń, zakup nowoczesnego, wysokiej jakości sprzętu specjalistycznego, ale także wyposażenia w podstawowym zakresie, którego w niektórych przypadkach wciąż brakuje. Z drugiej strony jest to utrzymanie ciągłości, jeśli chodzi o dostępność szkoleń, kursów, dodatkowych zajęć i organizowanych

staży, praktyk zawodowych, dla kolejnych, nowych uczniów. W bardzo podobnym tonie kształtują się też odpowiedzi przedstawicieli szkół – co potwierdza charakter zgłaszanego dalszego zapotrzebowania przez Beneficjentów. Motywem przewodnim staje się zatem kontynuacja dotychczasowych działań realizowanych dzięki otrzymanemu wsparciu Programu.

Wątek ciągłości pojawił się w badaniach także z innego punktu widzenia, który nakreślony został podczas wywiadów pogłębionych. Chodzi również o kwestię związaną z kontynuacją projektów „twardych”, uzupełniających wyposażenie placówek. Sprzęt, jaki uczniowie wykorzystują do nauki i ćwiczeń praktycznych – w zależności od specyfikacji zawodu, np. taki, jak wiertarki, młoty, spawarki, itd., są przedmiotami zużywalnymi. W związku z powyższym trzeba mieć na względzie nie tylko to, że w miarę postępu zachodzącego w poszczególnych branżach stają się one przestarzałe i niedostatecznie zaawansowane technologicznie, ale również to, że spada ich jakość przez ciągłą eksploatację. Co więcej, podkreślono także wagę tego problemu w odniesieniu do egzaminów, które także odbywać się muszą na stanowiskach odpowiednio dostosowanych do sprawdzenia umiejętności i kwalifikacji/kompetencji ucznia, co wymaga ciągłego napływu środków i regularnej odnowy infrastruktury.

Uwzględniając perspektywę uczniów, którzy objęci zostali wsparciem Programu, widzimy, że potrzebę na dalsze działania zauważa 23% z nich.

Wykres 21. Występowanie dalszych potrzeb związanych ze wsparciem w obszarze kształcenia zawodowego dla uczniów



Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI/CATI wśród uczestników projektów – uczniów, N=516.

Jeśli chodzi o uczniów potwierdzających dalsze zapotrzebowanie, wskazywali oni na różne rodzaje potrzeb – w tym związanych z wyposażeniem placówek, zwłaszcza jeśli chodzi o nowoczesne sprzęty pozwalające „nadażyć” za aktualnym postępow w danej branży, co łączy się z równoległe zgłaszaną potrzebą lepszego dopasowania do wymagań rynku pracy. W tym zakresie jednak analiza odpowiedzi na pytanie otwarte wskazuje nie tylko na potrzebę pracy z nowoczesnymi technologiami, ale ogółem zmiany w programie nauczania, bardziej aktualnej wiedzy merytorycznej przekazywanej przez nauczycieli, a przy tym również, lepszego rozeznania w lokalnym i regionalnym rynku pracy, dostosowania do

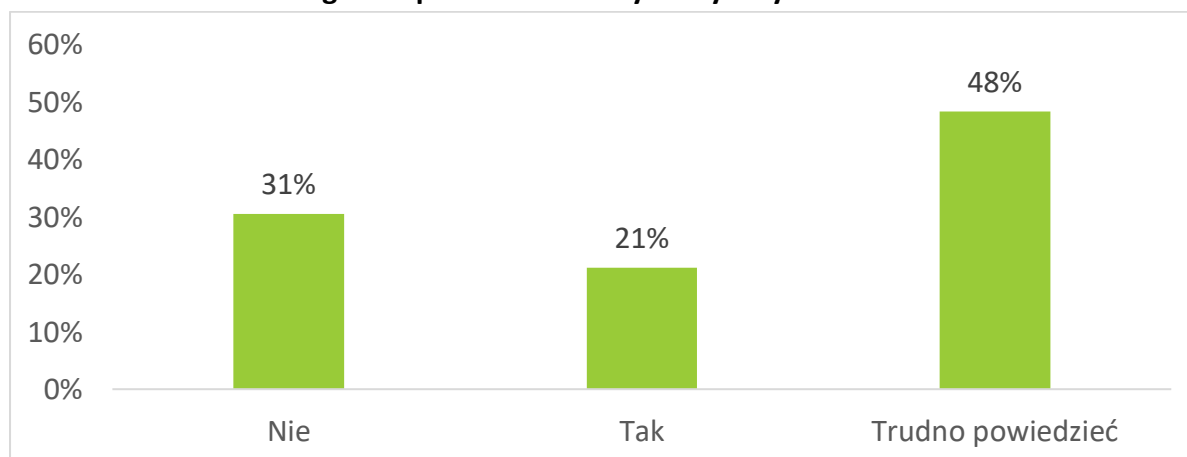
potrzeb pracodawców. W odpowiedziach uczniów przewija się również dalsza potrzeba dostępności do kursów, szkoleń, certyfikacji, również zgodnych z aktualnymi trendami na rynku pracy. Najczęściej jednak wskazywaną kwestią wymagającą poprawy z perspektywy uczniów, jest większy nacisk na praktyczne kształcenie.

Jest to aspekt silnie potwierdzany także w badaniach jakościowych. Szkołom trudno jest nadążyć za prędko zmieniającym się światem i nowymi technologiami, czy też rozwiązaniami w danym zawodzie. Dalszej interwencji wymaga zatem wyposażenie szkół i miejsc lekcji praktycznych. Pogłębiając ten temat, wskazywano na dwa rodzaje możliwych rozwiązań: potrzebne jest albo wzmacnianie współpracy z pracodawcami lub innymi podmiotami, które zapewnić mogłyby uczniom styczność z warunkami odpowiadającymi tym w przyszłym miejscu pracy, albo finansowanie pozwalające szkołom samodzielnie zapewnić takie warunki.

W powyższym zakresie warto też rozważyć możliwości wykorzystywania parków maszynowych, warsztatów, pracowni, hal produkcyjnych itp. miejsc umożliwiających naukę oraz praktykę zawodu, którymi dysponują przedsiębiorcy czy też organizacje pozarządowe i inne podmioty zrzeszające środowisko przedsiębiorców (klastry, parki technologiczne, inkubatory przedsiębiorczości, nieformalne sieci kooperacyjne w ramach przemysłu), które mogłyby działać w partnerstwie ze szkołami zawodowymi w zakresie kształcenia praktycznego.

Nauczyciele sygnalizują dalsze potrzeby w bardzo podobnym stopniu, co uczniowie – w 21%.

Wykres 22. Występowanie dalszych potrzeb związanych ze wsparciem w obszarze kształcenia zawodowego dla pracowników dydaktycznych



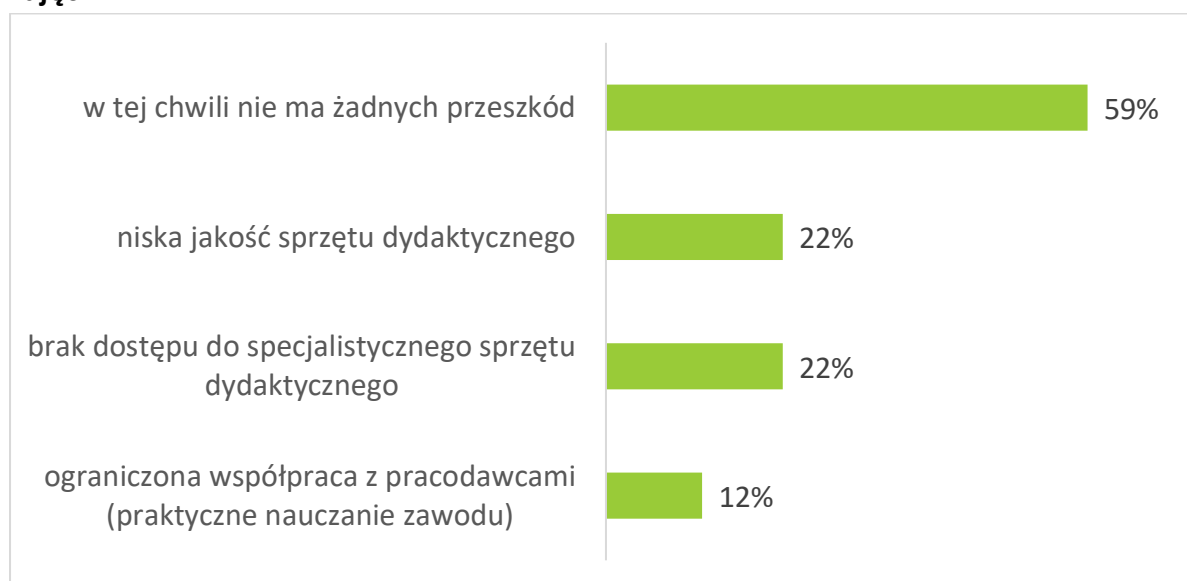
Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI/CATI wśród uczestników projektów – nauczycieli i instruktorów, N=213.

Odpowiedzi nauczycieli pogłębiające kwestię charakteru występujących potrzeb uzupełniają wyniki badania wśród uczniów – również najczęściej wskazywana była potrzeba doposażania w nowoczesne sprzęty, bardziej odpowiadające obecnym trendom na rynku pracy w danej branży, w aktualne materiały dydaktyczne. W połączeniu z tym nauczyciele oczekują dostępności szkoleń i kursów, które pomogą im aktualizować swoją wiedzę, a także

umiejętności praktyczne, by mogli prowadzić kształcenie zawodowe uczniów zgodnie z potrzebami nowoczesnego rynku pracy.

W uzupełnieniu do powyższego można także przedstawić wyniki dotyczące odpowiedzi nauczycieli na pytanie o to, co utrudnia im prowadzenie zajęć. Choć większość z nich wskazała, że w tej chwili nie ma żadnych przeszkód, to poza tym najczęściej potwierdzaną barierą była niska jakość sprzętu dydaktycznego, a także brak dostępu do specjalistycznego sprzętu dydaktycznego.

Wykres 23. Deklarowane przez nauczycieli przeszkody utrudniające prowadzenie zajęć



Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI/CATI wśród uczestników projektów – nauczycieli i instruktorów, N=213.

Wśród wypowiedzi respondentów w badaniach jakościowych, również można było zauważyć wiele sugestii dotyczących możliwych do wprowadzenia zmian. Zapotrzebowanie na pewne kwestie okazuje się kluczowe w opinii badanych do dalszego rozwoju nastawionego na młodego człowieka.

Potwierdziła się potrzeba zapewnienia możliwości zdobywania kwalifikacji i kompetencji przez młodzież. Wskazano, że dodatkowe szkolenia specjalizacyjne oraz kursy kształcenia zawodowego i kursy umiejętności zawodowych cieszą się dużym zainteresowaniem wśród uczniów, gdyż pozwalają nie tylko na doskonalenie w związku z obranym kierunkiem zawodowym, ale także na zdobycie innych umiejętności. Uczniowie czują się dzięki temu pewniej, wkraczając na rynek pracy po ukończeniu edukacji. Dodatkowo zwrócono także uwagę na możliwość otrzymywania przez uczestniczących w kursach, np. zestawu narzędzi związanych z zawodem, w ramach dobrego startu i zachęty do używania nowych kwalifikacji i kompetencji.

Wyżej wspomniane działanie stanowi formę motywowania uczniów do pogłębiania swoich kompetencji zawodowych. Innym, dobrze sprawdzającym się tego typu działaniem, jest także

umożliwienie młodzieży uczestnictwa w konkursach zawodowych. Jest to dodatkowy bodziec skłaniający do nauki i zdobywania odpowiednich specjalizacji zawodowych.

Wśród badanych pojawiła się również potrzeba, aby pracodawcy, zwłaszcza ci, którzy często współpracują ze szkołami w sprawie praktyk zawodowych, mieli wpływ na programy nauczania. Pomogłoby to dostosować siatkę godzin i przedmiotów do rzeczywistych potrzeb rynkowych.

Podsumowanie – synteza odpowiedzi na pytania badawcze.

W niniejszym podrozdziale znalazły się analizy oraz wnioski związane z trzecim celem szczegółowym badania, jakim była ocena użyteczności działań w zakresie zwiększenia jakości kształcenia zawodowego w ramach RPOWP 2014-2020. Poniżej zawarto podsumowania, które odpowiadają na wymienione pytanie badawcze.

- Czy interwencja RPOWP 2014-2020 jest komplementarna z innymi działaniami podejmowanymi na poziomie krajowym? Jeżeli tak, to w jaki sposób interwencja RPOWP wpłynęła na zwiększenie jakości kształcenia zawodowego w województwie podlaskim?

W ramach interwencji wdrażanych na poziomie regionalnym i krajowym trudno jest wskazać na wyraźnie rysujące się obszary komplementarności, które dotyczyłyby kształcenia zawodowego. Wsparcie RPOWP na poziomie regionalnym ma charakter zdecydowanie bardziej bezpośredniej pomocy dla poszczególnych, zdefiniowanych grup docelowych (uczniowie, kadra dydaktyczna, szkoły kształcenia zawodowego). Z drugiej strony działania podejmowane w ramach polityki związanej z edukacją na szczeblu krajowym mają raczej charakter systemowy i koncentrują się na wypracowaniu adekwatnych, możliwych do wdrażania na poziomie regionalnym rozwiązań czy modeli wsparcia.

Wyróżnić można pewne źródła wsparcia o zasięgu krajowym, które dostępne są dla placówek kształcenia zawodowego, jednak wyraźnie widać, że są one pewnymi dodatkowymi możliwościami, uzupełniającymi wsparcie na poziomie regionalnym, które stanowi najważniejszy czynnik wpływający na obserwowany wzrost jakości edukacji w przedmiotowym obszarze (wyrażający się choćby we wzroście poziomu zdawalności egzaminów zawodowych). Pomoc dla placówek dostępna jest np. w rządowym Programie Aktywna Tablica, Narodowym Programie Rozwoju Czytelnictwa, a także poprzez dofinansowania unijne w ramach innych programów, w tym Erasmus+ i PO WER.

Reasumując, interwencja RPOWP 2014-2020 w dużym stopniu wpłynęła na jakość kształcenia zawodowego w regionie, w największym stopniu poprzez umożliwienie podnoszenia kompetencji i kwalifikacji uczniom oraz nauczycielom, a także poprzez wsparcie infrastruktury i wyposażenia placówek.

- Jak się kształtuje bilans istotnych konsekwencji (korzyści i strat) zrealizowanej interwencji w ujęciu ogólnym i w ocenie poszczególnych form wsparcia, w odniesieniu do aktualnego poziomu jakości kształcenia zawodowego w województwie podlaskim?

Bilans konsekwencji wywołanych wdrożonymi projektami kształtuje się zdecydowanie korzystnie, co oznacza, że przeważają wśród nich pożądane efekty wsparcia nad negatywnymi aspektami wskazywanymi w powiązaniu z jego realizacją. W trakcie przeprowadzonych badań nie zidentyfikowano żadnych strat, jedynie pewne słabe strony udzielanego wsparcia lub obszary, które nadal nie zostały w pełni zaspokojone i wymagają dalszej interwencji. Nie są to jednak kwestie problemowe wpływające na ogólną bardzo wysoką ocenę użyteczności.

Szczególnie pozytywnym wpływem w odniesieniu do aktualnego poziomu jakości kształcenia zawodowego w województwie podlaskim odznaczają się działania związane z podnoszeniem kompetencji i kwalifikacji uczniów oraz tworzeniem warunków nauczania praktycznego zbliżonych do miejsca pracy. Podkreśla się konieczność kontynuacji dostępności wymienionych form wsparcia.

- Które formy wsparcia należy ocenić jako najbardziej użyteczne z punktu widzenia korzyści osiągniętych przez beneficjentów i uczestników projektu?

Interwencja zaspokaja określone potrzeby diagnozowane na etapie jej planowania, co pozwala uznać ją za użyteczną – jednak jednocześnie należy podkreślić, że nie zaspokoła całego występującego zapotrzebowania na wsparcie, a w świetle aktualizacji diagnozy wyzwają stojących przed kształceniem zawodowym, występują dalsze potrzeby w zakresie wspierania tego obszaru w regionie. Użyteczność wdrożonego wsparcia najwyższej oceniana jest przez Beneficjentów (wnioskodawców i realizatorów projektów) oraz szkoły kształcenia zawodowego objęte działaniami związanymi z doposażaniem/wyposażaniem placówek (średnia ocen na poziomie 9,7-9,8, w skali 1-10). Najważniejszą korzyścią w tym kontekście pozostaje stworzenie warunków do podnoszenia kompetencji uczniów poprzez zakupiony sprzęt, rozwiązania technologiczne oraz inne doposażenie pozwalające zbliżyć prowadzone zajęcia praktyczne w szkołach do tych panujących na rynku pracy w danym zawodzie. Niżej, choć nadal wysoko (średnie ocen na poziomie 7,8 i 7,5 w skali 1-10) użyteczność wsparcia oceniana jest przez nauczycieli i uczniów. Przy czym największą użyteczność przypisać należy doskonaleniu zawodowemu nauczycieli oraz szkoleniom i kursom w przypadku uczniów. Największą korzyścią dostrzeganą w przypadku grupy docelowej uczniów jest podnoszenie kwalifikacji/kompetencji zawodowych, natomiast odnośnie do nauczycieli jest to nabywanie kompetencji uniwersalnych, kluczowych.

Rozdział 3. Wnioski i rekomendacje

Układ poniższej tabeli powinien odpowiadać wymaganemu schematowi rekomendacji, jednak w celach czytelniejszej prezentacji zrezygnowano z trzech kolumn: „obszar tematyczny”, „program operacyjny” i „instytucja zlecająca badanie”, ponieważ w przypadku każdej z pozycji informacje w tych zakresach pozostają te same, tzn. odpowiednio: obszar kształcenia zawodowego, RPOWP 2014-2020, Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego.

Tabela 46. Tabela rekomendacji

Lp.	Wniosek	Rekomendacja	Adresat rekomendacji	Sposób wdrożenia	Termin wdrożenia (kwartał)	Klasa rekomendacji
1.	Przedmiotowa interwencja w dużym stopniu przyczyniła się do podniesienia jakości kształcenia zawodowego w województwie podlaskim. Za najbardziej skuteczne należy uznać działania, które doprowadziły do podniesienia jakości wyposażenia szkół w zakresie infrastrukturalnym i dostępnych pomocy	W przyszłej perspektywie finansowania należy utrzymać nacisk na łączne stosowanie różnych form wsparcia względem uczestników, zapewniając tym samym kompleksowość podejmowanych działań w celu uzyskiwania lepszych efektów.	IZ FE dP	Uwzględnienie w katalogu wsparcia najbardziej skutecznych form pomocy dla uczniów, które przyczyniają się do podnoszenia i kompetencji i kwalifikacji: szkoleń/kursów, możliwości certyfikacji kwalifikacji i organizacji staży/praktyk u pracodawców. Dodatkowo preferencja tych projektów, które uwzględniają łączną	I kwartał 2023	Programowa – operacyjna

Lp.	Wniosek	Rekomendacja	Adresat rekomendacji	Sposób wdrożenia	Termin wdrożenia (kwartał)	Klasa rekomendacji
	dydaktycznych oraz podniesienia kwalifikacji i kompetencji zarówno wśród uczniów, jak i nauczycieli. Wsparcie w ramach interwencji było wszechstronne i miało charakter kompleksowy, przez co wzmacnianiu ulegały osiągnane efekty, np. dzięki jednoczesnemu uczestnictwu w stażach i praktykach oraz w szkoleniach i kursach dla uczniów. (str. 114-116)			realizację wyżej wskazanych działań.		
2.	Do najważniejszych rezultatów wdrożonego wsparcia należy zaliczyć wzrost kompetencji i kwalifikacji uczniów, na co wpływ miała realizacja zarówno projektów	Przyszły okres finansowania powinien nadal uwzględniać komplementarność działań merytorycznych oraz inwestycyjnych w obszarze poprawy	IZ FEdP	Uwzględnienie w nowym programie zarówno wsparcia finansowego dla realizacji projektów wdrażających działania pomagające uczniom zdobywać kompetencje	I kwartał 2023	Programowa – operacyjna

Lp.	Wniosek	Rekomendacja	Adresat rekomendacji	Sposób wdrożenia	Termin wdrożenia (kwartał)	Klasa rekomendacji
	miękkich, jak i infrastrukturalnych. (str. 114-116)	jakości kształcenia zawodowego.		zawodowe poprzez szkolenia, kursy kwalifikacyjne, jak i dla projektów skupionych na modernizacji i wyposażeniu placówek kształcenia zawodowego.		
3.	Najsłabsze efekty interwencji obserwuje się w zakresie nawiązywania współpracy z uczelniami wyższymi. (str. 55-56)	W przyszłym okresie finansowania wskazane jest w większym stopniu podejmowanie działań ukierunkowanych na kooperację w ramach obszaru kształcenia zawodowego oraz uczelni wyższych.	IZ FE dP	Uwzględnienie w projektach elementu współpracy placówek kształcenia zawodowego z uczelniami, w szczególności dotyczącej tych zawodów/branż, odnośnie do których możliwa jest kontynuacja kształcenia na etapie szkolnictwa wyższego (np. kierunki związane z IT).	IV kwartał 2023	Programowa – operacyjna
4.	Choć dzięki interwencji poprawie uległa współpraca szkół zawodowych	Konieczny jest większy nacisk na współpracę podmiotów edukacji zawodowej ze	Instytucja Koordynująca Umowę Partnerstwa	Rozważenie realizacji przedsięwzięć związanych z szerszą promocją staży i praktyk, pozwalających	IV kwartał 2023	Horyzontalna

Lp.	Wniosek	Rekomendacja	Adresat rekomendacji	Sposób wdrożenia	Termin wdrożenia (kwartał)	Klasa rekomendacji
	z pracodawcami w zakresie prowadzonych staży i praktyk dla uczniów, nadal identyfikowane są pewne trudności w nawiązywaniu współpracy szkół i ich uczniów z pracodawcami, wynikające z niedostatecznego doinformowania przedsiębiorców o płynących z niej korzyściach. (str. 114-115, 148-149)	środowiskiem pracodawców, zwłaszcza w zakresie wsparcia w formule staży i praktyk, stanowiących korzystne uzupełnienie kształcenia o możliwości praktycznej nauki zawodu.		na praktyczne zdobywanie umiejętności przez uczniów, polegających na ogólnopolskiej akcji kierowanej do pracodawców, informującej o korzyściach z organizacji staży i praktyk dla uczniów szkół zawodowych i o dostępnych instrumentach wspierających finansowo tego typu przedsięwzięcia.		
5.	Podkreśla się konieczność dalszego wspierania podstawowej bazy infrastrukturalnej i techniczno-dydaktycznej placówek kształcenia zawodowego. Identyfikowane nadal	Należy rozważyć dwa rodzaje możliwych do zastosowania rozwiązań: z jednej strony kontynuację rozwoju infrastruktury szkolnictwa zawodowego	IZ FE dP	Rozważenie dwóch kierunków działań: pierwszym z nich jest uwzględnienie możliwości finansowania projektów inwestycyjnych realizowanych w szkołach kształcenia zawodowego;	IV kwartał 2023	Programowa – operacyjna

Lp.	Wniosek	Rekomendacja	Adresat rekomendacji	Sposób wdrożenia	Termin wdrożenia (kwartał)	Klasa rekomendacji
	potrzeby dotyczą w największym stopniu wsparcia tego typu inwestycji lub innych działań, które mogą zapewnić uczniom dostęp do sprzętu i nowych technologii związanych z danym zawodem. (str. 153)	łącznie z wyposażeniem warsztatów/ pracowni w pomoce dydaktyczne, narzędzia oraz sprzęt umożliwiające kształcenie na poziomie odpowiadającym aktualnym trendom w branżach pożądanym na lokalnym rynku pracy; z drugiej strony wzmacnianie współpracy z pracodawcami lub innymi podmiotami, które mogłyby zapewnić uczniom styczność z warunkami odpowiadającymi przyszłemu miejscu pracy.		drugim jest wprowadzenie działań (pod warunkiem możliwości ich realizacji) skoncentrowanych na wspieraniu innych podmiotów, które, udostępniając swoją infrastrukturę, mogą wspomóc lokalne placówki (np. centra kształcenia zawodowego/ praktycznego).		
6.	Najważniejszą mocną stroną realizacji projektów	Należy zapewnić możliwość realizacji inwestycji	IZ FEoP	Należy albo: kontynuować podejścia zintegrowane gwarantujące realizację	IV kwartał 2023	Programowa – operacyjna

Lp.	Wniosek	Rekomendacja	Adresat rekomendacji	Sposób wdrożenia	Termin wdrożenia (kwartał)	Klasa rekomendacji
	zintegrowanych (EFS+EFRR) jest gwarancja wdrożenia odpowiednich inwestycji zapewniających infrastrukturę niezbędną do realizacji działań miękkich. (str. 117, 141)	infrastrukturalnych niezbędnych do wdrożenia równoległe zaplanowanych działań skierowanych bezpośrednio do uczniów.		dwóch komponentów przedsięwzięć złożonych z działań merytorycznych oraz inwestycyjnych; albo, jeśli powyższe nie jest możliwe: wypracować takie rozwiązania, które zapewnią dofinansowanie na realizację wsparcia odpowiadającego na potrzeby o różnym charakterze.		
7.	Zarówno wsparcie w postaci doskonalenia zawodowego nauczycieli, zdobywania kompetencji zawodowych przez uczniów, jak i wsparcie w postaci doposażania placówek kształcenia zawodowego wymagają kontynuacji. Wynika to z potrzeby ciągłego	Wskazane jest kontynuowanie działań zmierzających do podnoszenia kompetencji i kwalifikacji zawodowych wśród uczniów oraz nauczycieli w połączeniu z dostępem do nowoczesnego wyposażenia związanego z danym zawodem.	IZ FE dP	Zapewnienie finansowania projektów, w ramach których uwzględniane będą dane pochodzące z analiz dot. diagnozy aktualnych potrzeb na lokalnym i regionalnym rynku pracy.	IV kwartał 2023	Programowa – operacyjna

Lp.	Wniosek	Rekomendacja	Adresat rekomendacji	Sposób wdrożenia	Termin wdrożenia (kwartał)	Klasa rekomendacji
	aktualizowania wiedzy, kwalifikacji oraz sprzętu i technologii odpowiadającej zmianom na rynku pracy w danej branży. (str. 151-156)	Dodatkowo ważne jest, by powyższe odbywało się na podstawie diagnozowania bieżących potrzeb regionalnego rynku pracy, a w szczególności aktualnych trendów w wykorzystywanych narzędziach pracy.				

Źródło: opracowanie własne.

Aneks

Lista dokumentów źródłowych

- Agenda Unii Europejskiej na rzecz wzrostu i zatrudnienia.
- Analiza sytuacji społeczno-ekonomicznej województwa podlaskiego w obszarach oddziaływania Europejskiego Funduszu Społecznego w 2016 r., Departament Rozwoju Regionalnego, Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego, Białystok, 2016.
- Analiza sytuacji społeczno-ekonomicznej województwa podlaskiego w obszarach oddziaływania Europejskiego Funduszu Społecznego w 2018 r., Departament Rozwoju Regionalnego, Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego, Białystok, 2018.
- Barometr Zawodów – raporty podsumowujące badanie w województwie podlaskim, Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku.
- Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju – Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności.
- Edukacja i wychowanie w województwie podlaskim w roku szkolnym 2019/2020. Informacje sygnałne, Urząd Statystyczny w Białymstoku, Białystok 2020.
- Edukacja i wychowanie w województwie podlaskim w roku szkolnym 2020/2021. Informacje sygnałne, Urząd Statystyczny w Białymstoku, Białystok 2021.
- EUROPA 2020 Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu.
- Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększania Odporności, projekt z czerwca 2022.
- Ludność. Stan i struktura oraz ruch naturalny w przekroju terytorialnym w 2020 r. Stan w dniu 31 XII., Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2021.
- Ocena wpływu wsparcia RPOWP na popularyzację szkolnictwa zawodowego w województwie podlaskim, Raport końcowy.
- Pakiet projektów rozporządzeń dot. polityki spójności na okres perspektywy finansowej 2021-2027 opublikowany przez KE.
- Perspektywa uczenia się przez całe życie, dokument stanowiący załącznik do uchwały Nr 160/2013 Rady Ministrów z dnia 10 września 2013 r., Warszawa 2013 r.
- Podstawowe kierunki realizacji polityki oświatowej państwa w roku szkolnym 2022/2023.
- Popyt na pracę w województwie podlaskim w 2021 r., Urząd Statystyczny w Białymstoku, Białystok 2022 r.
- Programowanie perspektywy finansowej na lata 2014-2020. Umowa Partnerstwa.
- Projekt programu Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027 (Załącznik do Uchwały Nr 255/4636/2022 Zarządu Województwa Podlaskiego z dnia 15 marca 2022 r.).

- Raport o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa podlaskiego 2022, Urząd Statystyczny w Białymstoku, Białystok 2022.
- Regionalny Program Operacyjny Województwa Podlaskiego na lata 2014-2020.
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. tzw. Rozporządzenie ogólne.
- Sprawozdania roczne i informacje kwartalne z wdrażania RPOWP 2014-2020.
- Standard organizacji staży i praktyk dla uczniów szkół zawodowych w ramach działania 3.3 RPOWP.
- Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 roku).
- Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030.
- Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego do 2020 roku.
- Strategia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego na lata 2014-2020 (wersja 7).
- Sytuacja na rynku pracy w województwie podlaskim w 2020 roku, Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku, Wydział Badań i Analiz, Białystok, 2021.
- Szczegółowy Opis Osi Priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2014-2020 wraz z załącznikami.
- Szczegółowy Opis Osi Priorytetowych Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020, Wersja 29, Warszawa 2 listopada 2022 r.
- Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe.
- Ustawa z dnia 11 lipca 2014 roku o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowych w perspektywie finansowej 2014-2020.
- Wykształcenie zawodowe. Perspektywa systemu edukacji i rynku pracy, Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji 2019.
- Wytyczne w zakresie realizacji przedsięwzięć z udziałem środków Europejskiego Funduszu Społecznego w obszarze edukacji na lata 2014-2020.
- Zapotrzebowanie rynku pracy na zawody z systemu szkolnictwa zawodowego, GUS 2018.
- Zintegrowana Strategia Umiejętności 2030. Polityka na rzecz rozwijania umiejętności zgodnie z ideą uczenia się przez całe życie.
- Dane na temat beneficjentów i realizowanych przez nich projektów; dane uczestników projektów.
- Dane pochodzące ze statystyki publicznej:
 - Główny Urząd Statystyczny,
 - Dane udostępniane przez Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku
 - Dane Systemu Informacji Oświatowej,
 - Dane Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Łomży, w tym sprawozdania z egzaminów zawodowych.
- <https://www.gov.pl/web/edukacja-i-nauka/aktywna-tablica>
- <https://www.gov.pl/web/kultura/narodowy-program-rozwoju-czytelnictwa>

- <https://erasmusplus.org.pl/>
- <https://www.frse.org.pl/kpo-bcu>

Spis tabel

Tabela 1. Struktura próby Beneficjentów w badaniu ankietowym	18
Tabela 2. Struktura próby uczestników projektów w badaniu ankietowym	18
Tabela 3. Struktura planowanej i zrealizowanej próby uczestników według form wsparcia ..	19
Tabela 4. Struktura próby przedstawicieli szkół nieobjętych wsparciem w badaniu ankietowym.....	20
Tabela 5. Wybrane szkoły ponadpodstawowe dla młodzieży w latach 2014-2020 w województwie podlaskim.....	25
Tabela 6. Ogólna logika interwencji dla działania 3.3 (PI 10iv) <i>Szkolnictwo zawodowe na rzecz konkurencyjności podlaskiej gospodarki</i>	33
Tabela 7. Odtworzenie logiki interwencji dla działania 8.2 (PI 10a) <i>Uzupełnienie deficytów w zakresie infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej</i>	36
Tabela 8. Wartości wskaźników rezultatu bezpośredniego (WRB) i produktu (WP) przypisanych do Działań 3.3 i 8.2 w ramach ewaluowanego zakresu wsparcia	38
Tabela 9. Deklarowane efekty realizowanych projektów przez Beneficjentów	44
Tabela 10. Częstość występowania połączenia dwóch form wsparcia wśród uczniów	48
Tabela 11. Uczniowie, którzy skorzystali tylko z jednej, danej formy wsparcia – odsetek spośród wszystkich badanych uczniów	49
Tabela 12. Częstość występowania poszczególnych efektów wśród wszystkich uczniów wskazujących doradztwo jako formę wsparcia, którą zostali objęci	50
Tabela 13. Częstość występowania poszczególnych efektów wśród wszystkich uczniów wskazujących doradztwo jako jedyną formę wsparcia, którą zostali objęci	51
Tabela 14. Częstość występowania poszczególnych efektów wśród wszystkich uczniów wskazujących staże/praktyki jako formę wsparcia, którą zostali objęci	51
Tabela 15. Częstość występowania poszczególnych efektów wśród wszystkich uczniów wskazujących staże/praktyki jako jedyną formę wsparcia, którą zostali objęci.....	52
Tabela 16. Częstość występowania poszczególnych efektów wśród wszystkich uczniów wskazujących stypendium jako formę wsparcia, którą zostali objęci.....	53
Tabela 17. Częstość występowania poszczególnych efektów wśród wszystkich uczniów wskazujących stypendium jako jedyną formę wsparcia, którą zostali objęci	53
Tabela 18. Częstość występowania poszczególnych efektów wśród wszystkich uczniów wskazujących szkolenie/kurs jako formę wsparcia, którą zostali objęci.....	54
Tabela 19. Częstość występowania poszczególnych efektów wśród wszystkich uczniów wskazujących szkolenie/kurs jako jedyną formę wsparcia, którą zostali objęci	55
Tabela 20. Częstość występowania poszczególnych efektów wśród wszystkich uczniów wskazujących wsparcie z wykorzystaniem TIK jako jedyną formę wsparcia, którą zostali objęci	55
Tabela 21. Częstość występowania poszczególnych efektów wśród wszystkich uczniów wskazujących zajęcia dodatkowe jako formę wsparcia, którą zostali objęci	56

Tabela 22. Częstość występowania poszczególnych efektów wśród wszystkich uczniów wskazujących zajęcia dodatkowe jako jedyną formę wsparcia, którą zostali objęci	57
Tabela 23. Częstość występowania poszczególnych efektów wśród wszystkich uczniów wskazujących zwrot kosztów przejazdu, zakwaterowania jako formę wsparcia, którą zostali objęci	57
Tabela 24. Częstości występowania połączenia dwóch form wsparcia wśród nauczycieli i instruktorów	59
Tabela 25. Nauczyciele, którzy skorzystali tylko z jednej, danej formy wsparcia – odsetek spośród wszystkich badanych nauczycieli	59
Tabela 26. Częstość występowania poszczególnych efektów wśród wszystkich nauczycieli wskazujących doradztwo jako formę wsparcia, którą zostali objęci	60
Tabela 27. Częstość występowania poszczególnych efektów wśród wszystkich nauczycieli wskazujących doradztwo jako jedyną formę wsparcia, którą zostali objęci	61
Tabela 28. Częstość występowania poszczególnych efektów wśród wszystkich nauczycieli wskazujących doskonalenie zawodowe jako formę wsparcia, którą zostali objęci.....	62
Tabela 29. Częstość występowania poszczególnych efektów wśród wszystkich nauczycieli wskazujących doskonalenie zawodowe jako jedyną formę wsparcia, którą zostali objęci	63
Tabela 30. Częstość występowania poszczególnych efektów wśród wszystkich nauczycieli wskazujących staż/praktykę jako formę wsparcia, którą zostali objęci	63
Tabela 31. Częstość występowania poszczególnych efektów wśród wszystkich nauczycieli wskazujących staż/praktykę jako jedyną formę wsparcia, którą zostali objęci.....	64
Tabela 32. Częstość występowania poszczególnych efektów wśród wszystkich nauczycieli wskazujących studia/kształcenie podyplomowe jako formę wsparcia, którą zostali objęci....	64
Tabela 33. Częstość występowania poszczególnych efektów wśród wszystkich nauczycieli wskazujących studia/kształcenie podyplomowe jako jedyną formę wsparcia, którą zostali objęci	65
Tabela 34. Częstość występowania poszczególnych efektów wśród wszystkich nauczycieli wskazujących szkolenie/kurs jako formę wsparcia, którą zostali objęci.....	66
Tabela 35. Częstość występowania poszczególnych efektów wśród wszystkich nauczycieli wskazujących szkolenie/kurs jako jedyną formę wsparcia, którą zostali objęci	66
Tabela 36. Częstość występowania poszczególnych efektów wśród wszystkich nauczycieli wskazujących wizytę studyjną jako formę wsparcia, którą zostali objęci	67
Tabela 37. Częstość występowania poszczególnych efektów wśród wszystkich nauczycieli wskazujących wsparcie z wykorzystaniem TIK jako formę wsparcia, którą zostali objęci	68
Tabela 38. Częstość występowania poszczególnych efektów wśród wszystkich nauczycieli wskazujących wsparcie z wykorzystaniem TIK jako jedyną formę wsparcia, którą zostali objęci	68
Tabela 39. Częstość występowania poszczególnych efektów we wszystkich szkołach, które skorzystały z doposażenia.....	70
Tabela 40. Projekty zintegrowane w ramach ZIT BOF.....	80
Tabela 41. Założenia projektów zintegrowanych	89

Tabela 42. Osiągnięte efekty projektów zintegrowanych	91
Tabela 43. Analiza efektów netto wśród uczniów.	101
Tabela 44. Analiza efektów netto wśród nauczycieli	105
Tabela 45. Osiągnięte efekty realizacji projektów	113
Tabela 46. Tabela rekomendacji	132

Spis wykresów

Wykres 1. Liczba uczniów w wybranych szkołach ponadpodstawowych dla młodzieży w latach 2014-2020	24
Wykres 2. Orientacyjny stopień osiągnięcia zamierzonych efektów, deklarowany przez Beneficjentów	40
Wykres 3. Deklarowane efekty otrzymanego wsparcia przez placówki kształcenia zawodowego	43
Wykres 4. Deklarowane efekty otrzymanego wsparcia przez uczniów	46
Wykres 5. Deklarowane efekty otrzymanego wsparcia przez nauczycieli i instruktorów	47
Wykres 6. Struktura form wsparcia udzielonego uczniom	48
Wykres 7. Struktura form wsparcia udzielonego nauczycielom i instruktorom.....	58
Wykres 8. Struktura wsparcia udzielonego placówkom kształcenia zawodowego	69
Wykres 9. Deklarowane przez uczniów przeszkody w zdobyciu dobrego wykształcenia zawodowego i w wejściu na rynek pracy.....	75
Wykres 10. Porównanie deklarowanych efektów osiąganych przez uczniów korzystających i niekorzystających ze wsparcia.....	100
Wykres 11. Działania realizowane w placówkach nieobjętych wsparciem.....	102
Wykres 12. Porównanie deklarowanych efektów osiąganych przez nauczycieli korzystających i niekorzystających ze wsparcia.....	104
Wykres 13. Porównanie deklarowanych efektów osiąganych w szkołach korzystających i niekorzystających ze wsparcia.....	107
Wykres 14. Deklaracje przedstawicieli szkół objętych wsparciem, czy uzyskane efekty udałoby się osiągnąć bez realizacji projektu dofinansowanego w ramach RPOWP 2014-2020	108
Wykres 15. Analiza metodą podwójnej różnicy: liczba pracowni do prowadzenia praktycznej nauki zawodu	109
Wykres 16. Analiza metodą podwójnej różnicy: Ocena nowoczesności wyposażenia pracowni do nauki przedmiotów zawodowych	110
Wykres 17. Analiza metodą podwójnej różnicy: ocena jakości realizowanego kształcenia ..	111
Wykres 18. Analiza metodą podwójnej różnicy: średnia zdawalność egzaminów zawodowych	112
Wykres 19. Średnie ocen dopasowania wsparcia do potrzeb (pytania ze skalą 1-10)	124
Wykres 20. Występowanie dalszych potrzeb związanych ze wsparciem poprawy jakości kształcenia zawodowego	126
Wykres 21. Występowanie dalszych potrzeb związanych ze wsparciem w obszarze kształcenia zawodowego dla uczniów	127
Wykres 22. Występowanie dalszych potrzeb związanych ze wsparciem w obszarze kształcenia zawodowego dla pracowników dydaktycznych.....	128
Wykres 23. Deklarowane przez nauczycieli przeszkody utrudniające prowadzenie zajęć	129

Spis rysunków

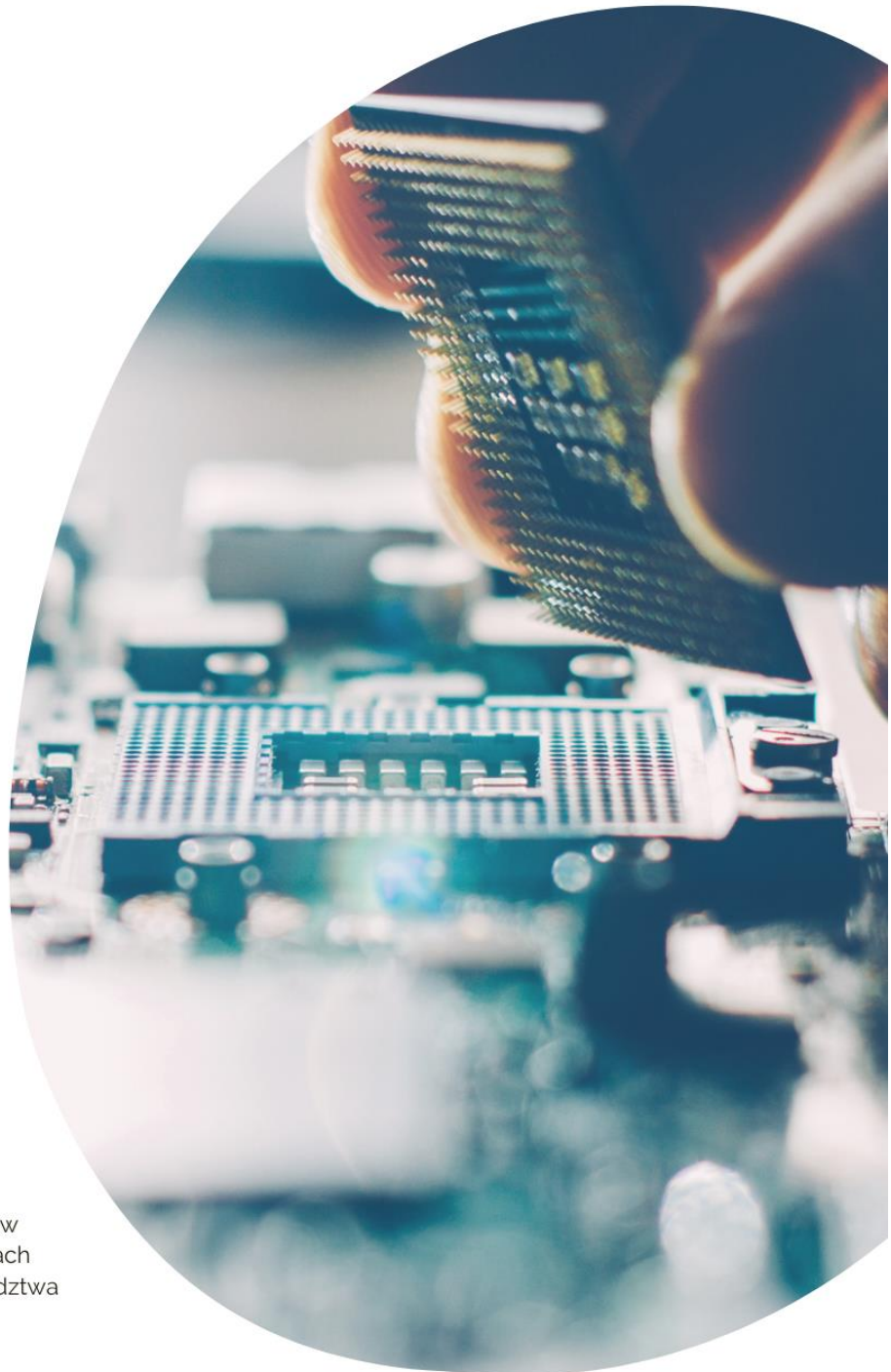
Rysunek 1. Układ działań w ramach Strategii ZIT BOF 2014-2020 i ich powiązania z interwencją RPOWP 2014-2020	79
--	----

Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego

Departament Rozwoju Regionalnego
ul. Poleska 89, 15-874 Białystok



Publikacja bezpłatna



Badanie ewaluacyjne finansowane ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2014-2020